

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економічного аналізу і аудиту

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Практикум

для виконання практичних занять і самостійної роботи
студентами напрямів підготовки 6.030509 „Облік і аудит”,
6.030601 „Менеджмент”

II том

МИКОЛАЇВ
2011

УДК 65.011.47 : 005
ББК 65.053
О - 64

Рекомендовано методичною комісією обліково-фінансового факультету
(протокол № 2 від 19 жовтня 2001 року)

Укладачі : В. П. Клочан, к.е.н., доцент
Н. І. Костаневич, к.е.н., доцент
О. М. Вишневська, к.е.н., доцент
О. А. Белевят, к.е.н., в/о доцента
М. М. Бабич, к.е.н., в/о доцента
І. П. Саваріна, асистент
Н. В. Бобровська, асистент
М.Д. Бабенко, к.е.н., в/о доцента

Рецензенти :

І. Т. Кіщак – доктор економічних наук, доцент, декан факультету економіки, Миколаївський національний університет ім. І. Сухомлинського.
Г. М. Іваненко – кандидат економічних наук, доцент, Миколаївський державний аграрний університет.

Зміст

Модуль 4. Фінансово-економічний аналіз.....	4
Тема 1. Аналіз фінансових результатів.....	4
Тема 2. Аналіз собівартості.....	31
Тема 3. Аналіз фінансового стану.....	54
Питання для проміжного та підсумкового контролю.....	79
Список рекомендованої літератури	79
Тести, кросворди до модуля 4.....	80
Модуль 5. Організація і методика ЗЕД та інвестиційної діяльності... 110	
Тема 1. Організація та методика ЗЕД.....	110
Тема 2. Організація та методика аналізу інвестиційної діяльності.....	139
Питання для проміжного та підсумкового контролю.....	160
Список рекомендованої літератури.....	160
Тести, кросворди до модуля 5.....	161
Відповіді на тести.....	186
Відповіді на кросворди.....	187

МОДУЛЬ 4

Фінансово-економічний аналіз

Тема 1. Аналіз фінансових результатів

План занять

1. Аналіз прибутку в цілому по господарству та галузях
2. Аналіз прибутку від реалізації окремого виду продукції
3. Аналіз рентабельності
4. Аналіз ефективності використання активів

Завдання 1. Аналіз прибутку в цілому по господарству та галузях

Фінансовий стан підприємства залежить від його здатності одержувати необхідний прибуток. Прибутковість підприємства характеризується перш за все сумою прибутку та рівнем рентабельності.

Виробництво максимальної кількості продукції високої якості при мінімальних витратах праці і коштів – головне економічне завдання сільськогосподарських підприємств і їх об'єднань. В зв'язку з цим головну роль займає аналіз такого синтетичного економічного показника, як прибуток.

Завдання аналізу:

- 1) вивчити напрямки і темпи зміни прибутку;
- 2) визначити ступінь виконання плану прибутку;
- 3) встановити прибуток і збиток галузі, структуру прибутку господарства;
- 4) з'ясувати ступінь впливу окремих факторів на відхилення прибутку;
- 5) виявити резерви збільшення прибутку;
- 6) розробити заходи спрямовані на усунення недоліків, мобілізацію внутрішніх резервів збільшення прибутку.

Прибуток господарства формується за рахунок операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, що відображено у наступній таблиці(табл.4.1).

Таблиця 4.1

Визначення фінансових результатів _____ району,
тис. грн

Показники	Код рядку звіту, ф. №2	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Доходи (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010		
Податок на додану вартість	015		
Акцизний збір	020		
	025		
Інші вирахування з доходу	030		
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (010-015-020-030)	040		
Валовий: прибуток (035-040)	050		
збиток	055		
Інші операційні доходи	060		
Адміністративні витрати	070		
Витрати на збут	080		
Інші операційні витрати	090		
Прибуток від реалізації (035-040-070-080)			
Фінансові результати від операційної діяльності:			
прибуток (050+060-070-080-090)	100		
збиток	105		
Доход від участі в капіталі	110		
Інші фінансові доходи	120		
Інші доходи	130		
Фінансові витрати	140		
Витрати від участі в капіталі	150		
Інші витрати	160		
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
прибуток (Σ100,110,120,130-Σ140,150,160)	170		
збиток	175		
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180		
Фінансові результати від звичайної діяльності :			
прибуток (170-180)	190		
збиток	195		
Надзвичайні :			
доходи	200		
витрати	205		
Податки з надзвичайного прибутку	210		
Чистий:			
прибуток (Σ190,200-205)	220		
збиток	225		

Висновки :

Потім проводять аналіз прибутку від реалізації в розрізі його галузей (табл. 4.2)

Таблиця 4.2

Прибуток (+), збиток (-) по _____, тис. грн

Групи галузей і виробництв	Базисний період	Звітний період	Відхилення (+; -)
Рослинництво			
Тваринництво			
Всього по сільськогосподарському виробництву			
Промислова продукція всього			
Продукція їдалень і буфетів			
Роботи та послуги на сторону			
Інша реалізація			
Всього від реалізації			
В цілому по господарству чистий прибуток(+), збитки(-)			

Висновки: _____

Далі вивчають виконання плану прибутку від реалізації по основних галузях сільськогосподарського виробництва(табл.4.3).

Таблиця 4.3

Виконання плану прибутку (+), збитку (-) по галузях
 сільськогосподарського виробництва _____ в
 _____ в 20...р., тис. грн

Галузі	План	Факт	Відхилення (+; -)	% виконання плану

Висновки: _____

На розмір прибутку від реалізації продукції в цілому по рослинництву і тваринництву впливають такі фактори:

- 1) обсяг реалізованої продукції кожного виду окремо;
- 2) структура реалізованої продукції;
- 3) рівень середньореалізаційних цін;
- 4) рівень собівартості одиниці кожного виду продукції.

Слід мати на увазі, що перші три фактори впливають на прибуток прямо, а четвертий – обернено. Спочатку визначимо вплив кожного з вказаних факторів на розмір прибутку одержаного в 20... р. від реалізації продукції рослинництва.

Для здійснення такого аналізу поряд з плановими і фактичними величинами прибутку і його складовими необхідні і умовні (розрахункові). Для отримання умовної (розрахункової) грошової виручки необхідно фактичні обсяги реалізованої продукції кожного окремого виду помножити на їх планові реалізаційні ціни. Отримані при цьому по всіх видах рослинницької продукції умовні (розрахункові) показники виручки складають. Аналогічно обчислюється і умовна (розрахункова) собівартість фактично реалізованої продукції. Однак при цьому замість реалізаційної ціни використовується планова собівартість одиниці продукції.

За даними 20.. р. розрахуємо загальні суми умовної виручки і собівартості продукції рослинництва.

Таблиця 4.4

Визначення умовних вартісних показників по фактично реалізованій рослинницькій продукції 20.. р. в _____

Вид продукції	Планова		Фактично реалізовано, ц	Умовні	
	собівартість 1 ц, грн	середня ціна 1 ц, грн		собівартість	виручка
1	2	3	4	$5=2 * 4$	$6= 3 * 4$

Отримана в таблиці 4.4 умовна виручка і собівартість переносяться в таблицю 4.5.

Таблиця 4.5

Вихідні дані для визначення впливу факторів на відхилення прибутку від реалізації рослинницької продукції в

Показники	За планом	Фактично реалізована продукція при планових собівартості і ціни	Фактично	Відхилення (+; -)
1	2	3	4	5= 4-2
1) Собівартість реалізованої продукції, тис. грн				
2) Виручка від реалізації продукції, тис. грн				
3) Прибуток (+), збиток (-), тис. грн				
а) всього (стр.2 – стр. 1)				
б) на 1 грошову одиницю виручки (За:2)				

Як видно з даних таблиці, фактичний прибуток був вище (нижче) планового на _____ тис. грн.

На це відхилення впливають:

1) зміна собівартості реалізованої продукції (по ряд. 1, від гр. 4 відняти гр.3)

2) зміна реалізаційних цін (по ряд 2, гр. 4 – гр. 3)

3) зміна обсягу і структури реалізованої продукції (по ряд 3, гр.3–гр. 2)

В тому числі:

а) за рахунок зміни обсягу продукції (ряд.2, (гр.3-гр.2)*ряд.3б гр.1)

б) за рахунок зміни структури продукції (підсумок розрахунку 3 мінус підсумок розрахунку 3а)

Враховуючи, що розмір прибутку знаходиться в оберненій залежності від рівня собівартості, при перевірці правильності зроблених розрахунків і висновках, вплив собівартості беруть з протилежним знаком.

4) Перевірка

Висновки:

Далі проаналізуємо такі галузі, що відіграють велику роль в одержанні прибутку від реалізації сільськогосподарської продукції. Для цього визначимо його структуру (табл. 4.6).

Таблиця 4.6

Структура прибутку від реалізації сільськогосподарської продукції за 20.. р. в

Галузі і види продукції	2... рік		2.... рік			
	сума, тис.грн	структура, %	за планом		фактично	
			сума, тис.грн	структура, %	сума, тис.грн	структура, %
Рослинництво всього в т.ч. зерновиробництво						
Тваринництво всього в т.ч. скотарство						
В цілому по підприємству		100		100		100

Висновки:

В процесі подальшого дослідження необхідно проаналізувати, по яким напрямкам був використаний прибуток господарства (табл. 4.7).

Таблиця 4.7

Використання прибутку в _____ тис. грн

Найменування напрямків	На кінець		Відхилення (+; -)
	базисного періоду (року)	звітнього періоду (року)	
Платежі до бюджету у тому числі:			
акцизний збір			
плата за землю			
податок на прибуток			
плата за використання природних ресурсів			
плата за забруднення навколишнього середовища			
плата за воду			
податок на додану вартість			
податок з реалізації			
податок з імпорту			
податок з власників транспортних засобів			
рентні платежі			
місцеві податки і збори			
інші податки і платежі			
Відрахування в резервний і страховий фонд			
Використано на виробничий розвиток			
Використано на соціальний розвиток			
Використано на заохочування			
Дивіденди			
Інші цілі			

Висновки _____

Завдання 2. Аналіз прибутку від реалізації окремого виду продукції

В процесі виконання завдання слід:

- 1) проаналізувати зміну маси прибутку;
- 2) визначити вплив окремих факторів на його відхилення;
- 3) виявити причини зміни окремих факторних показників.

Почнемо аналіз з вивчення динаміки та виконання плану одержання прибутку по головних продуктах підприємства(табл.4.8).

Таблиця 4.8

Прибуток (+), збиток (-) від реалізації основних видів
сільськогосподарської продукції в _____ тис. грн

Види продукції	Базисний період	Звітний період			
		план	факт	відхилення показників до	
				плану	базисний період

Висновки: _____

Поглиблюючи аналіз, з'ясуємо, які фактори і в якому напрямку вплинули на прибуток (збиток) від реалізації основних видів продукції сільського господарства. На розмір прибутку від реалізації окремого виду продукції впливають три фактори:

- 1) кількість реалізованої продукції (в натурі);
- 2) середня ціна реалізації одиниці продукції;
- 3) собівартість одиниці продукції.

Причому розмір прибутку знаходиться в прямій залежності від перших двох факторів (чим більше реалізовано продукції і вище її ціна,

тим більше при інших рівних умовах буде отримано абсолютної суми прибутку, і навпаки) і в зворотній – від третього фактору.

Визначимо вплив вказаних факторів на величину прибутку від реалізації .

Необхідна для цього інформація наведена в таблиці 4.9.

Таблиця 4.9

Вихідні дані для аналізу загальної суми прибутку від реалізації

Показники	Базисний період	Звітний період
Дані для розрахунку факторів		
а) вартість реалізованої продукції (грошова виручка), тис.грн		
б) собівартість реалізованої продукції, тис.грн		
в) прибуток (+), збиток (-) всього тис.грн (ряд. 1а – ряд. 1б)		
2) Фактори, що впливають на прибуток (збиток)		
а) кількість реалізованої продукції, ц		
б) середня ціна реалізації 1 ц продукції, грн (1а : 2а)		
в) собівартість 1 ц , грн (1б : 2а)		
г) прибуток (+), збиток (-) на 1 ц, грн (ряд. 2б – ряд. 2в)		

В звітному періоді в порівнянні з базисним загальна сума прибутку (збитку) склала _____ грн

Це відхилення з'явилося в результаті впливу:

- 1) Кількості реалізованої продукції _____;
- 2) середньої ціни реалізації одиниці продукції _____;
- 3) рівня собівартості 1 ц реалізованої продукції _____.

Перевірка правильності розрахунків

Висновки: _____

Таким чином можна проаналізувати причини відхилення загальної суми прибутку і по будь-якому іншому виду реалізованої продукції рослинництва та тваринництва. При цьому в плодівництві, виноградарстві всі показники (як факторні, так і результативні) беруться тільки по продукції з плодоносних насаджень. Обумовлюється це тим, що в річних звітах сільськогосподарських підприємств реалізація винограду (плодів, ягід) з плодоносних і молодих насаджень показана сумарно. Причому продукція з плодоносних насаджень відображається в собівартості по фактичним витратам, а в вартості (грошовій виручці) по фактичним цінам реалізації і в результаті одержується прибуток (збиток). Продукція ж молодих насаджень включає собівартість і вартість однієї і тієї ж суми – по середній ціні реалізації. В результаті в річному звіті прибуток від продукції з вступаючих насаджень не одержується, а використання для факторного аналізу прибутку загальних сум собівартості і вартості реалізованої продукції або садів неправомірно, так як фактори виявляються неспіввідносними з результатом. Використання ж поглибленого аналізу прибутку (збитку) і рівня рентабельності показників, взятих тільки по товарній продукції з плодоносних насаджень, дозволяє зробити дослідження більш достовірним.

При проведенні аналізу слід також мати на увазі, що іноді в звітному році може бути реалізований залишок продукції минулого року, а частина продукції звітного року може бути продана в наступному році. Особливості визначення факторних і результативного показника в даному випадку відображені в таблиці 4.10.

Таблиця 4.10

Вихідні дані для аналізу загальної суми прибутку від
 _____ (при наявності перехідних залишків) у _____

Показники	Базисний період (план)	Звітний період (факт)
<p>Реалізовано продукції всього, ц в тому числі</p> <p>а) залишок минулого року; б) вироблено в звітному році.</p> <p>2. Одержано грошової виручки в звітному році – всього, тис.грн в тому числі:</p> <p>а) залишок минулого року; б) вироблено в звітному році (ряд. 2 – ряд. 2а)</p> <p>3. Собівартість реалізованої продукції – всього, тис.грн в тому числі:</p> <p>а) залишок минулого року; б) вироблено в звітному році (ряд.3 – ряд.3а)</p> <p>4. Продукція звітного року, призначена для реалізації в наступному році:</p> <p>а) кількість – всього, ц б) її собівартість, тис. грн (ряд.3б : ряд.1б)*ряд. 4а в) грошова виручка, грн</p> <p>5. Прибуток (+), збиток (-) від реалізації продукції проданої в звітному році – всього тис.грн а) в тому числі від реалізації продукції, одержаної в звітному році, тис.грн (ряд.2б – ряд.3б)+(ряд.4в – ряд.4б)</p> <p>II. Фактори, які впливають на розмір прибутку (збитку)</p> <p>6. Кількість товарної продукції (ряд. 1б – ряд. 4а)</p> <p>7. Середня ціна реалізації 1 ц, грн (ряд. 2б+ряд. 4в) : ряд. 6</p> <p>8. Собівартість 1 ц, грн (ряд.3б + ряд. 4б) : ряд. 6</p> <p>9. Прибуток (збиток) в розрахунку на 1 ц, грн (ряд. 7 – ряд. 8)</p>		

Відхилення суми прибутку в звітному періоді в порівнянні з базисним в _____ тис. грн утворилося за рахунок змін:

- 1) кількості реалізованої продукції;
- 2) середньої ціни 1 ц продукції;
- 3) собівартості 1 ц продукції.

Перевірка правильності розрахунків

Висновки: _____

Слід мати на увазі, що абсолютна маса прибутку, хоч і є важливим показником, але сама по собі не може повно і всебічно відобразити рівень прибутковості, в зв'язку з цим виникає необхідність проведення аналізу прибутку в розрахунку на гектар площі. По однорічним культурам для цього використовується посівна площа, а по багаторічним насадженням – плодоносна.

Факторами, які впливають на розмір прибутку з 1 га служать:

- 1) обсяг реалізованої продукції в розрахунку на 1 га відповідної площі, ц;
- 2) середня ціна реалізації 1 ц, грн;
- 3) повна собівартість 1 ц, грн.

Перелічені фактори і результативний показник приведені в таблиці 4.11.

Таблиця 4.11

Вихідні дані для аналізу прибутку з 1 га _____ в 20.. р. у

Показники	Базисний період (план)	Звітний період (факт)
1	2	3
Дані для розрахунку прибутку з 1 га і факторів, що на нього впливають: а) площа посіву (посадки), га б) реалізовано продукції, ц в) виручка від реалізації, тис. грн г) собівартість реалізованої продукції, тис. грн д) прибуток (+), збиток (-) всього, тис. грн є) прибуток (+), збиток (-) на 1 га, тис. грн II. Фактори, які впливають на прибуток (збиток) з 1 га а) кількість реалізованої продукції з 1 га, ц (ряд. 1б : ряд. 1а) б) середня ціна реалізації 1 ц, грн (ряд 1в : ряд. 1б) в) собівартість 1 ц реалізованої продукції грн.(ряд. 1в : ряд. 1б) г) прибуток (+), збиток (- в розрахунку на 1 ц, грн) (ряд. 2б – ряд. 2в)		

Відхилення фактичної суми прибутку з 1 га в порівнянні з планом склало _____ тис. грн і утворилося за рахунок:

- 1) кількості реалізованої продукції з 1 га;
- 2) середньої ціни 1 ц продукції;
- 3) повної собівартості 1 ц продукції.

Перевірка правильності розрахунків

Висновки: _____

В тваринництві можна аналізувати прибуток в розрахунку на одну голову маточного поголів'я (середньорічну корову, умовно основну свиноматку, вівцематку) сільськогосподарських підприємств. В свинарстві ж умовне маточне поголів'я необхідно попередньо обчислити.

Враховуючи, що приплід в свинарстві одержують не тільки від основних, а й від разових перевіряємих маток, необхідно останніх (по середньому виходу поросят) умовно прирівнювати до основних свиноматок. Для цього спочатку доцільно розрахувати середній вихід поросят на 1 основну свиноматку (шляхом ділення загальної кількості поросят від основних свиноматок на кількість основних свиноматок).

Розрахунок 1

Потім загальну кількість приплоду, одержаного від основних і разових маток, потрібно поділити на середньорічний вихід поросят від основної свиноматки господарства.

Розрахунок 2

В ході подальшого аналізу на кількість умовних основних свиноматок розраховується розмір прибутку та кількість реалізованої

свинини, наводяться інші показники і визначається вплив кожного фактору на відхилення суми прибутку, одержаного від однієї свиноматки(табл. 4.12)

Таблиця 4.12

Вихідні дані для аналізу прибутку від однієї свиноматки
у _____

Показники	Базисний період (план)	Звітний період (факт)
1	2	3
1. Дані для розрахунку прибутку і факторів, що на нього впливають: а) середньорічне поголів'я, голів б) реалізовано продукції, ц в) виручка від реалізації, тис. грн г) собівартість реалізованої продукції, тис. грн д) прибуток (+), збиток (-) всього, тис. грн (ряд. 1в – ряд. 1г) є) прибуток (+), збиток (-) на 1 голову, тис. грн (ряд 1д : ряд 1а) 2. Фактори, які впливають на розмір прибутку (збитку) на 1 гол. а) кількість реалізованої продукції на 1 голову, ц (ряд 1б : ряд 1а) б) середня ціна реалізації 1 ц, грн (ряд 1в : ряд 1б) в) собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн (ряд 1г : ряд 1б) г) прибуток (+), збиток (-) в розрахунку на 1 ц, грн (ряд 2б – ряд 2в)		

Відхилення суми прибутку від однієї _____
в звітному періоді в середньому з базисним в _____ грн, які
виникли за рахунок впливу:

- 1) кількості реалізованої продукції _____
- 2) середньої ціни реалізації 1 ц продукції _____
- 3) собівартості 1 ц реалізованої продукції _____

Висновки: _____

Аналіз зміни прибутку можна також провести за допомогою наступної таблиці.

Таблиця 4.13

Визначення впливу факторів на зміну прибутку окремого виду продукції в ...

Підстановки	Кількість продукції, ц	Ціна одиниці продукції, грн	Собівартість одиниці продукції, грн	Прибуток, грн	Відхилення, +,-
0					
1					
2					
3					

Висновки: _____

Таблиця 4.14

Фінансові результати за видами продукції в

Види продукції	Виручка від реалізації, тис. грн			Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн			Прибуток (+), збиток (-), тис. грн		
	2....р.	2....р.	2....р.	2....р.	2....р.	2....р.	2....р.	2....р.	2....р.

Висновки: _____

Таблиця 4.15

Прибуток на 1 га _____ та вплив факторів на нього
в _____

Показники	2__р.	2__р.
Факторні		
Кількість реалізованої продукції з 1 га, ц	Q_0	Q_1
Ціна реалізації 1 ц, грн	P_0	P_1
Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн	Z_0	Z_1
Результативні		
Прибуток на 1 га, грн $\Pi = Q(P - Z)$	Π_0	Π_1
Відхилення, загальне $(\Pi_1 - \Pi_0)$		
в т. ч. за рахунок:		
- кількості $(Q_1 - Q_0) * (P_0 - Z_0)$		
- ціни $(Q_1 * (P_1 - P_0))$		
- собівартості $(Q_1 * (Z_1 - Z_0))$		

Висновки :

Аналіз впливу трьох факторів на прибуток в розрізі окремих видів продукції доцільно проводити за допомогою таблиці 1.16

Таблиця 4.16

Визначення впливу факторів на зміну суми прибутку

Вид продукції	Кількість, ц		Ціна 1 ц, грн		Собівартість 1 ц, грн		Прибуток (збиток), грн			Відхилення, грн				
	_р.	_р.	_р.	_р.	_р.	_р.	2_р.	Умовний		2_р.	загальне	в т. ч. за рахунок		
								1	2			кількості	ціни	собівартості
А	1	2	3	4	5	6	$7 = 1 * (3 - 5)$	$8 = 2 * (3 - 5)$	$9 = 2 * (4 - 5)$	$10 = 2 * (4 - 6)$	$11 = 10 - 7$	$12 = 8 - 7$	$13 = 9 - 8$	$14 = 10 - 9$

Висновки :

Таблиця 4.17

Динаміка прибутку по видах продукції в _____

Види продукції	Прибуток (+), збиток (-), тис. грн			2... р. у % до	
	2....р.	2....р.	2....р.	2....р.	2....р.

Висновки: _____

Завдання 3. Аналіз рентабельності

В ході виконання завдання необхідно визначити фактично одержані показники рентабельності підприємства в цілому, проаналізувати основні фактори, що впливають на рентабельність, визначити резерви її приросту.

Показник рентабельності продукції може бути розрахований як по господарству в цілому і по групах його галузей (по рослинництву, тваринництву і інші) так і по галузям (зерновиробництву, овочівництву, скотарству та інші) і окремим видам продукції (зерно, цукровий буряк, молоко і т.д.). решта показників рентабельності розраховується по господарству в цілому.

Показники рентабельності можна аналізувати в динаміці за ряд років показників, у порівнянні з планом, середніми даними господарств району, а також з аналогічними показниками передових господарств.

Проаналізуємо як змінилися показники рентабельності по господарству в цілому і основних групах його галузей та останні роки (табл. 4.18).

Таблиця 4.18

Рентабельність виробництва в _____ %

Показники	В середньому за рік		2... р.	
	перший період	другий період	план	факт
Рівень рентабельності продукції, в т.ч по рослинництву тваринництву				

Висновки: _____

Поглиблюючи аналіз, визначимо напрямок і долю впливу факторних показників на відхилення фактичного рівня рентабельності продукції рослинництва за 20... р. від планової величини. Фактори, які впливають на рівень рентабельності продукції рослинництва (другої групи галузей) і господарства в цілому – ті ж, що впливають на загальну суму прибутку по ним:

- 1) обсяг реалізованої продукції;
- 2) структура цієї продукції;
- 3) реалізаційні ціни;
- 4) собівартість одиниці кожного окремого виду продукції.

В розрахунку до таблиці 4.5 були визначені відхилення загальної суми прибутку по рослинництву за рахунок кожного з чотирьох вказаних факторів. Використовуючи результати цих розрахунків, визначимо розміри впливу трьох факторів на зміну рівня рентабельності рослинництва (табл. 4.19).

Таблиця 4.19

Розрахунок впливу факторів на зміну рівня рентабельності продукції
рослинництва в 2.....р.

Показники	Відхилення фактичного прибутку від планового тис.грн	Розрахунки	Відхилення рівня рентабельності, %
1	2	3	4
Загальне відхилення, в т.ч. за рахунок зміни: а) собівартості реалізованої продукції; б) реалізаційних цін; в) структури реалізованої продукції			

Примітки: 1) дані для графі 2 беруться із таблиці 4.5 і розрахунків до неї;
2) показник ряд. 1 графі 4 розраховують на основі даних таблиці 4.5, таким чином : від фактичного рівня рентабельності вираховують плановий:
 $((\text{ряд } 3\text{а, гр.4} : \text{ряд. } 1, \text{ гр. } 4) - (\text{ряд. } 3\text{а, гр. } 2 : \text{ряд. } 1, \text{ гр. } 2)) * 100\% = \dots\dots\dots$

Щоб визначити вплив окремих факторів на відхилення рівня рентабельності, треба відхилення в прибутку за рахунок кожного з них, (приведені в графі 2 даної таблиці), помножити на результат графі 3.

Для проведення факторного аналізу рівня рентабельності продукції рослинництва (другої групи галузей), а також господарства в цілому, може бути використаний і інший методичний підхід, суть якого полягає в наступному. Рівень рентабельності, наприклад, продукції рослинництва, розглядається як результат впливу двох факторів:

1) структури реалізованої продукції; 2) рівней рентабельності кожного окремого продукта (табл. 4.20).

Таблиця 4.20

Розрахунок впливу структури реалізованої продукції і рівня рентабельності окремих видів на зміну середнього рівня рентабельності продукції рослинництва в _____

Показники	Вид продукції					Разом
	зерно	соняшник	овочі			
Рівень рентабельності, %						
1. Базисний період (план)						
2. Звітний період (факт)						
3. Відхилення (+;-)						
Частка кожного виду продукції в загальному обсязі реалізації, %						
4. Базисний період (план)						
5. Звітний період (факт)						
6. Відхилення						
Вплив на рівень рентабельності, %						
- структури реалізованої продукції (1*6)						
- рентабельності окремих видів продукції (3*5)						
- загальний вплив						

Висновки: _____

Аналогічно можна аналізувати рівень рентабельності по тваринництву, промисловому виробництву, господарству в цілому В той же

час аналіз причин зміни показників рентабельності можна вести і іншим шляхом з використанням прийому прямих і обернених зв'язків. Так, наприклад, рентабельність активів може бути розглянута як результат впливу двох факторів:

- 1) розміру одержуваного підприємством чистого прибутку;
- 2) середньорічної вартості основних і оборотних засобів.

Необхідні для цього аналізу вихідні дані знаходяться в таблиці 4.21

Таблиця 4.21

Вихідні дані для аналізу загальної рентабельності активів в _____

Показники	Базисний період (план)	Звітний період (факт)
Чистий прибуток, тис. грн		
Середня річна вартість основних і оборотних засобів, тис. грн		
Рентабельність активів, %		

Рентабельність активів в звітному періоді була на ____ в.п вище (нижче) ніж в базисному.

Використовуючи наведені в таблиці 4.21 дані за допомогою метода прямих і обернених зв'язків визначимо розмір впливу факторних показників на це відхилення:

- 1) вплив чистого прибутку;
- 2) вплив активів.

Перевірка правильності розрахунків:

Висновки _____

Рівень рентабельності в цілому по господарству визначається результатами роботи всіх галузей. В зв'язку з цим має велике значення аналіз рівней рентабельності галузей і окремих видів продукції (табл. 4.22).

Таблиця 4.22

Рівень рентабельності по галузях і видах продукції,
робіт та послуг, % _____

Показники	Базисний період	20.... р.	
		за планом	фактично
Сільське господарство в цілому в тому числі			
рослинництво _____ _____ _____			
тваринництво _____ _____ _____			
продукти переробки			
інша продукція та послуги на сторону			

Висновки: _____

Аналізуючи рівень рентабельності в цілому, доцільно проаналізувати її по основним каналам реалізації.

Насамперед такий аналіз проводять по основним видам продукції підприємства (табл. 4.23).

Таблиця 4.23

Рівень рентабельності основних видів продукції
по каналах реалізації, % в _____

Види продукції	Базисний період				Звітний період			
	канали реалізації				канали реалізації			
	переробним під-вам	на ринку	робітникам	інші	переробним під-вам	на ринку	робітникам	інші
Зерно								
Соняшник								
Цукровий буряк								
і т.д.								
Молоко								
ВРХ (живій вазі)								

Висновки _____

Примітка: для розрахунку показників прибутку і собівартості продукції по іншій реалізації з сумарних величин прибутку та собівартості по всім каналам реалізації відповідної продукції виключають суми прибутку і собівартості по реалізації продукції переробним підприємствам, на ринку, робітникам підприємства.

Поглиблюючи аналіз, слід з'ясувати причини відхилення від рівня рентабельності, і особливо по тим галузям і видам продукції, по яким є її зниження. Зміна рівня рентабельності окремого виду продукції залежить в кінцевому результаті від того, наскільки за аналізовані періоди змінювались розміри прибутку (в цілому або на 1 ц продукції) і повної собівартості (в цілому або на 1 ц продукції).

При цьому рівень рентабельності збільшиться, якщо:

- 1) прибуток збільшиться, а собівартість зменшиться;
- 2) прибуток збільшиться, а собівартість залишиться незмінною;
- 3) прибуток залишиться незмінним, а собівартість зменшиться;
- 4) прибуток виросте більш високими темпами, ніж собівартість.

Проведемо розрахунок впливу вказаних вище факторів на зміну рівня рентабельності на прикладі основного виду продукції підприємства _____. Необхідна для його здійснення вихідна інформація наведена в таблиці 4.24.

Таблиця 4.24

Рівень рентабельності _____ і
впливаючі на нього фактори в _____

Показники	Базисний період (план)	Звітний період (факт)
<p>Факторні</p> <p>Прибуток на 1 ц, грн</p> <p>Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн</p> <p>Результативний</p> <p>Рівень рентабельності продукції, %</p>		

Звітна рентабельність вище (нижче) базисної на _____ в.п. Це відхилення утворилося в результаті впливу:

- 1) прибутку на 1 ц продукції;
- 2) собівартості 1 ц продукції.

Висновки: _____

Також для аналізу рівня рентабельності використовуються таблиці 4.25, 4.26, 4.27.

Таблиця 4.25

Визначення впливу факторів
на рівень рентабельності реалізованої продукції в _____

Показники	___р.	___р.
Факторні		
1. Прибуток від реалізації, тис. грн	Π_0	Π_1
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	C_0	C_1
Результативні		
Рівень рентабельності реалізованої продукції, % (1/2)	P_0	P_1
Умовний рівень рентабельності (Π_1/C_0)	X	$P_{ум}$
Відхилення, загальне (P_1-P_0)	X	
в т. ч. за рахунок:		
а. прибутку ($P_{ум}-P_0$)	X	
б. собівартості ($P_1-P_{ум}$)	X	

Висновки :

Таблиця 4.26

Вихідні дані для аналізу впливу факторів на рівень рентабельності
_____ в _____

Показники	___р.	___р.
Факторні		
Кількість реалізованої продукції, ц	Q_0	Q_1
Ціна реалізації 1 ц, грн	P_0	P_1
Собівартість 1 ц, грн	Z_0	Z_1
Результативні		
Рівень рентабельності, %	Π_0	Π_1
Відхилення, загальне ($\Pi_1-\Pi_0$)	X	
в т. ч. за рахунок:		
с. кількості $(Q_1*(P_0-Z_0)) / (Q_0*Z_0) - (Q_0*(P_0-Z_0)) / (Q_0*Z_0)$	X	
д. ціни $(Q_1*(P_1-Z_0)) / (Q_0*Z_0) - (Q_1*(P_0-Z_0)) / (Q_0*Z_0)$	X	
е. собівартості $(Q_1*(P_1-Z_1)) / (Q_1*Z_1) - (Q_1*(P_1-Z_0)) / (Q_0*Z_0)$	X	

Висновки :

Таблиця 4.27

Динаміка вихідних даних і показників рентабельності в _____

Показники	___р.	___р.	Зміна +,-
Вихідні дані:			
1. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн			
2. Середньорічна сума власного капіталу, тис. грн			
3. Середня величина активів, тис. грн			
4. Середня величина поточних активів, тис. грн			
5. Виручка від реалізації продукції, тис. грн			
6. Прибуток від реалізації продукції, тис. грн			
7. Чистий прибуток, тис. грн			
Розрахункові показники:			
8. Рівень рентабельності активів, %			
9. Рівень рентабельності поточних активів, %			
10. Рівень рентабельності продукції, %			
11. Рівень рентабельності власного капіталу, %			
12. Рівень рентабельності реалізації, %			

Висновки :

Таблиця 4.28

Визначення впливу факторів на норму прибутку, тис. грн в _____

Показники	___р.	___р.
Факторні		
1. Прибуток від операційної діяльності	Π_0	Π_1
2. Середня вартість основних виробничих засобів	$ОВЗ_0$	$ОВЗ_1$
3. Середні залишки оборотних засобів	$ОЗ_0$	$ОЗ_1$
Результативні		
Норма прибутку ($1/(2+3)$)	H_0	H_1
Відхилення, загальне (H_1-H_0)	X	
в т. ч. за рахунок:		
f. прибутку ($(\Pi_1-\Pi_0)/(ОВЗ_0+ОЗ_0)$)	X	
g. основних виробничих засобів ($\Pi_1/(ОВЗ_1+ОЗ_0)-\Pi_1/(ОВЗ_0+ОЗ_0)$)	X	
h. оборотних засобів ($\Pi_1/(ОВЗ_1+ОЗ_1)-\Pi_1/(ОВЗ_1+ОЗ_0)$)	X	

Висновки :

Завдання 4. Аналіз ефективності використання активів

Ефективність використання оборотних засобів характеризується показниками оборотності, які надаються у таблиці 4.29.

Таблиця 4.29

Визначення оборотності оборотних засобів в _____

Показники	___р.	___р.	Зміна +,-
Виручка від реалізації (О), тис. грн.			
Середньорічна сума оборотних засобів, тис. грн			
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.			
Запаси і затрати, тис. грн.			
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів (K_0)			
Тривалість одного обороту в днях (Ч_0)			
Коефіцієнт завантаження оборотних засобів (K_3)			
Коефіцієнт оборотності запасів (K_{03})			
Середня тривалість одного обороту запасів (Ч_{03})			
Додаткове залучення (вивільнення) оборотного капіталу, тис. грн			

Висновки :

Вплив оборотності і рентабельності реалізованої продукції на рентабельність поточних активів доцільно визначити за допомогою таблиці 4.30.

Таблиця 4.30

Визначення впливу оборотності оборотних засобів і рентабельності виробництва продукції на ефективність використання активів, %

Показники	___р.	___р.	Зміна +,-
Рентабельність реалізації продукції (продаж), %			
Оборотність поточних активів			
Рентабельність поточних активів ($1*2$), %			
Загальна зміна(+,-)	x	x	
Зміна за рахунок:	x	x	
- оборотності поточних активів			
- рентабельності реалізації продукції			

Висновки

Виходячи з рівняння: $ROA = R_Q * O_A$;

де ROA – рентабельність активів,

R_Q – рентабельність продаж,

O_A – оборотність активів.

Рентабельність власного капіталу залежить від рентабельності активів і співвідношення сукупного і власного капіталу: $ROE = R_Q^2 * O_A * K_{ФЗ}$,

де ROE – рентабельність власного капіталу,

R_Q^2 - рентабельність реалізації за чистим прибутком,

O_A – оборотність активів,

$K_{ФЗ}$ - коефіцієнт фінансової залежності, якій дорівнює відношенню сукупного капіталу до власного капіталу.

Аналіз проводиться аналогічно таблиці 4.30

Вплив п'яти факторів на рівень рентабельності власного капіталу визначають з наступної моделі:

$$ROE = R_Q * K_{ФЗ} * Ч_{ТЗ} * K_{П} * O_A,$$

де $Ч_{ТЗ}$ – частка термінових зобов'язань у валюті балансу,

$K_{П}$ - коефіцієнт покриття.

Тема 2. Аналіз собівартості продукції

Тема передбачає засвоєння методики аналізу собівартості. Студент повинен знати види собівартості та її структуру, методику аналізу. Студент повинен вміти проводити аналіз собівартості.

План занять

1. Аналіз собівартості сукупної продукції
2. Аналіз собівартості валового виробництва окремого виду продукції
3. Аналіз собівартості одиниці продукції рослинництва
4. Аналіз собівартості одиниці продукції тваринництва
5. Аналіз собівартості витрат та виявлення резервів їх зниження

Задачі аналізу:

1. Виявити основні напрямки зміни собівартості продукції
2. Розрахувати вплив окремих факторів на її відхилення
3. Визначити резерви та намітити заходи по зниженню собівартості продукції.

Завдання 1. Аналіз собівартості сукупної продукції

Основні напрями аналізу собівартості продукції:

- 1) у динаміці по багаторічних періодах та окремим роках;
- 2) порівняння фактичних показників з плановими (нормативними);
- 3) порівняння показників господарства з середніми показниками господарств району, а також передового господарства тієї ж спеціалізації;
- 4) порівняння собівартості продукції по окремих виробничих підрозділах.

По відношенню до продукту розрізняють собівартість сукупної продукції, собівартість загальної кількості окремого продукту та собівартість одиниці продукції.

Аналіз собівартості продукції доцільно проводити дедуктивним методом дослідження від загального до часткового.

Собівартість сукупної продукції відображує величину затрат по основним чи всім продуктам сільського господарства, разом взятих.

При аналізі собівартості сукупної продукції визначають та вивчають розмір виробничих затрат на 1 грн вартості валової продукції, валового та чистого доходів по рослинництву та сільському господарству в цілому. Причому, ці показники одночасно характеризують і рівень доходності вказаних груп галузей.

Чим нижчі затрати на 1 грн продукції та доходів, тим ефективніше виробництво.

Таблиця 4.1

Визначення затрат на 1 грн валової продукції валового та чистого доходу в 20... р. в _____

Показники	Рослинн ицтво	Тваринн ицтво	Сільське господарство в цілому
1. Затрати на виробництво – всього, тис. грн			
2. Вартість валової продукції (в порівнянних цінах), тис. грн			
3. Валовий дохід, тис. грн			
4. Чистий дохід, тис. грн			
5. Затрати (грн) на 1 грн:			
а) валової продукції (1 : 2)			
б) валового доходу (1 : 3)			
в) прибутку від реалізації сільськогосподарської продукції (1 : 4)			

Висновки _____

таблиці 4.1 за звітний рік використовуємо у таблиці 4.2. Розрахунок затрат на 1 грн валової продукції, валового та чистого доходів за попередній рік проводиться аналогічно.

Таблиця 4.2

Рівень затрат на 1 грн валової продукції, валового та чистого доходів, грн в _____

Рівень затрат на 1 грн	2..... рік	2....р.	20. р.	
			за планом	фактично
1. Валової продукції				
а) рослинництва				
б) тваринництва				
в) сільського господарства в цілому				
2. Валового доходу				
а) рослинництва				
б) тваринництва				
в) сільського господарства в цілому				
3. Прибутку(+), збитку(-) від реалізації сільськогосподарської продукції				
а) рослинництва				
б) тваринництва				
в) сільського господарства в цілому				

Висновки: _____

Для з'ясування причин зміни загальних показників собівартості продукції належить проаналізувати собівартість окремих видів продукції.

Завдання 2. Аналіз собівартості валового виробництва окремого виду продукції

На величину собівартості окремого виду валової продукції рослинництва чи тваринництва впливають два фактори:

- 1) кількість виробленої продукції;
- 2) собівартість одиниці продукції.

Конкретні дані по одному з провідних видів продукції наводяться у таблиці 4.3.

Таблиця 4.3

Вихідні дані для аналізу собівартості _____ в _____

Показники	20.. рік	20.. рік
Факторні		
Вироблено продукції – всього, ц		
Собівартість 1 ц, грн		
Результативний		
Собівартість валової продукції, тис. грн		

Примітка: береться собівартість основної продукції (без затрат на побічну).

За допомогою прийому обчислення різниць вивчаємо вплив на відхилення собівартості валового виробництва _____ :

Висновки: _____

При поглибленні аналізу важливо в'яснити причини відхилення загальної суми затрат на виробництво даного виду продукції. Для цього необхідно провести їх постатейний аналіз.

Слід мати на увазі, що по кожній статті затрат необхідно брати лише ту її частину, яка приходить на основну продукцію. Для цього насамперед доцільно визначити питому вагу затрат на основну продукцію в загальній сумі всіх затрат по галузі (табл. 4.4).

Таблиця 4.4

Визначення питомої ваги затрат на основну продукцію

_____ в _____

Показники	20... р.	20... р.
Всього затрат, грн		
з них віднесено на основну продукцію		
Питома вага затрат на основну продукцію, %		

Помножуючи отримані проценти на розміри кожної статті затрат аналізуючої галузі, вираховують величини цих статей, які припадають на основну продукцію (табл. 4.5).

Таблиця 4.5

Постатейний склад затрат на валове виробництво

в _____, тис.грн

Статті затрат	20.. рік		20.. рік		Відхилення у затратах на основну продукцію (+; -)
	всього	на основну продукцію	всього	на основну продукцію	
Витрати на оплату праці					
Насіння та посадковий матеріал (у рослинництві)					
Корми (у тваринництві)					
Добрива (у рослинництві)					
Засоби захисту рослин (тварин)					
Роботи та послуги					
Витрати на ремонт необоротних активів					
Інші витрати на утримання основних засобів					
Інші витрати					
Непродуктивні витрати					
Загальновиробничі витрати					
Всього витрат					

Висновки: _____

Поглиблюючи аналіз, розбираються у причинах зміни важливіших статей витрат. На загальну суму витрат на оплату праці впливають такі фактори:

- 1) обсяг продукції, ц;
- 2) прямі витрати праці на 1 ц, люд.-год.
- 3) рівень прямої оплати 1 люд.-год, грн

Таблиця 4.7

Визначення впливу факторів на відхилення прямої оплати праці при
виробництві _____ в _____

Підстановки	Кількість продукції, ц	Витрати на 1 ц, люд.-год.	Оплата 1 люд.-год., грн	Оплата праці всього, тис. грн	Відхилення (+; -), тис.грн	Причини відхилення
Всі показники базисного періоду						
1 підстановка Перший фактор – звітний другий та третій фактор – базисний						
2 підстановка перший, другий – звітний третій фактор – базисний						
3 підстановка Всі фактори звітного періоду						
Всього	x	x	x	x	x	x

Висновки _____

На загальну суму витрат на корми, використані для отримання окремого виду продукції тваринництва, впливають такі фактори:

- 1) кількість основної продукції;
- 2) витрати кормів на 1 ц продукції, ц корм. од.;
- 3) собівартість 1 ц корм. од., грн

У таблиці 4.8 приведемо конкретні дані по _____

Таблиця 4.8

Вихідні дані для аналізу витрат на корми при виробництві

_____ в _____

Показники	20.. р.	20.. р.
Кількість продукції, ц		
Витрати кормів на 1 ц продукції, ц корм. од.		
Собівартість 1 ц корм. од., грн		
Загальна сума витрат на корми, яка припадає на основну продукцію, тис. грн		

Примітка:

1. Витрата кормів на 1 ц продукції визначається діленням загальної витрати кормів по цьому виду продукції на обсяг одержаної продукції.

2. Собівартість 1 ц корм. од. являє собою результат від ділення загальної суми витрат на корми для основної продукції на загальну витрату кормів по цьому виду продукції.

За допомогою ланцюгових підстановок визначимо долю впливу кожного фактору на величину відхилення загальної суми витрат на корми по даному виду (табл. 4.9).

Таблиця 4.9

Визначення впливу факторів на відхилення суми витрат на корми при виробництві _____ в _____

Підстановки	Кількість продукції, ц	Витрати кормів на 1 ц продукції, ц корм. од.	Собівартість 1 ц корм.од, грн	Загальна сума витрат на корми, тис. грн	Відхилення (+; -), тис.грн	Причини відхилення
Всі показники базисного періоду						
1 підстановка перший фактор – звітний, другий і третій – базисний						
2 підстановка перший, другий фактор звітний третій фактор – базисний						
3 підстановка всі фактори звітного періоду						
Всього	х	х	х	х	х	х

Висновки _____

Завдання 3. Аналіз собівартості одиниці продукції рослинництва

У ході аналізу дуже важливо вивчити основні напрями зміни собівартості одиниці продукції, вияснити причини її відхилення.

Рівні собівартості одиниці основних видів рослинницької продукції приведені у таблиці 4.10.

Таблиця 4.10

Рівень собівартості 1 ц основних видів продукції рослинництва в _____, грн

Показники	20.. р.	20.. рік за планом	Показники 20.. р. в % до	
			20.. р.	плану
Зерно у т.ч. пшениця				
кукурудза на зерно				
Цукрові буряки				
Соняшник				
Овочі				

Висновки: _____

Для визначення впливу причин відхилення собівартості окремих видів продукції рослинництва можна використовувати два способи поглиблення аналізу. При першому способі розраховують за базисний та звітний періоди витрати по кожній статті у розрахунку на 1 ц продукції та визначають відхилення витрат на 1 ц продукції по окремих статтях.

При другому способі аналізу визначають вплив на собівартість окремих видів продукції рослинництва:

- а) рівня виробничих витрат на 1 га;
- б) рівня врожайності.

Потім вивчають причини відхилення кожного з цих факторів.

За допомогою першого способу аналізу вияснимо причини відхилення собівартості 1 ц _____ (табл. 4.11).

Таблиця 4.11

Визначення витрат по статтях на виробництво

1 ц _____ в _____

Статті витрат	Витрати на основну продукцію, тис. грн		Витрати на 1 ц, грн		Відхилення (+; -)
	20.. р.	20.. р.	20.. р.	20.. р.	
Витрати на оплату праці					
Насіння та посадковий матеріал					
Добрива					
Засоби захисту рослин					
Робота та послуги					
Витрати на ремонт необоротних активів					
Інші витрати на утримання основних засобів					
Інші витрати					
Непродуктивні витрати					
Загальновиробничі витрати					
Всього витрат					
Одержано продукції					

Висновки: _____

Розглянемо першу статтю витрат.

Витрати на пряму оплату праці у розрахунку на 1 ц основної продукції зменшилися (збільшилися) на _____ грн.

На це відхилення вплинули такі фактори:

а) кількість прямих витрат (люд.-год.) на 1 ц продукції;

б) середній рівень оплати 1 люд-год. прямих витрат.

Ці показники приведені у таблиці 4.12.

Таблиця 4.12

Вихідні дані для аналізу рівня прямої оплати праці у розрахунку
на 1 ц _____ в _____

Показники	20.. рік	20.. рік
<p>Факторні</p> <p>Прямі витрати праці на 1 ц основної продукції, люд.-год.</p> <p>Рівень оплати 1 люд.-год., грн</p> <p>Результативний</p> <p>Витрати на пряму оплату праці у розрахунку на 1 ц продукції, грн</p>		

Розрахунок: _____;

Перевірка:

Висновки: _____

В подальшому виявляються причини відхилення витрат на 1 ц продукції по інших статтях (насіння, добрива і т.д.).

Вияснимо у конкретній формі сутність другого способу аналізу собівартості одиниці продукції рослинництва.

Інтенсифікація виробництва, як правило, супроводжується збільшенням витрат на гектар та підвищенням врожайності. При цьому витрати на гектар справляють на собівартість продукції прямий вплив, а урожайність, протилежний. З ростом витрат на гектар при незмінному рівні урожайності, собівартість 1 ц продукції підвищується. З підвищенням урожайності, за інших рівних умов, собівартість одиниці продукції знижується.

На прикладі _____ визначимо, як практично визначають вплив кожного з цих факторів на відхилення рівня собівартості 1 ц продукції. Необхідні для цього дані приводяться в таблиці 4.13.

Таблиця 4.13

Вихідні дані для аналізу собівартості
1 ц _____ в _____

Показники	20.. р.	20.. р.
<p>Факторні</p> <p>Витрати на основну продукцію у розрахунку на 1 га, грн</p> <p>Урожайність, ц/га</p> <p>Результативний</p> <p>Собівартість 1 ц, грн</p>		

Для виявлення причин відхилення витрат на 1 га за базисний та звітний періоди обчислимо витрати по статтях в розрахунку на 1 га, визначимо по кожній з них відхилення (табл. 4.14).

Таблиця 4.14

Постатейний склад витрат на 1 га _____
в _____

Статті витрат	20.. р.	20.. р.	Відхилення (+; -)
Витрати на оплату праці			
Насіння та посадковий матеріал			
Добрива			
Засоби захисту рослин			
Роботи та послуги			
Витрати на ремонт необоротних активів			
Інші витрати на утримання основних засобів			
Інші витрати			
Непродуктивні витрати			
Загальновиробничі витрати			
Всього витрат			

Висновки: _____

Примітка: витрати на 1 га по кожній статті визначаються діленням загальних сум витрат, які припадають на основну продукцію по цим статтям, на площу, що аналізується

Далі проводять поглиблений аналіз важливих витрат на 1 га. Витрати на пряму оплату праці у розрахунку на 1 га залежать від:

- 1) прямих витрат праці на 1 га, люд.-год;
- 2) рівня оплати 1 люд.-год. прямих витрат, грн.

Ці показники за базисний та звітний період наведені у таблиці 4.15.

Таблиця 4.15

Вихідні дані для аналізу прямої оплати праці на 1 га

Показники	20.. р.	20.. р.
Факторні		
Прямі витрати праці на 1 га, люд.-год.		
Середня оплата 1 люд.-год. прямих витрат, грн		
Результативний		
Пряма оплата праці у розрахунку на 1 га, грн		

Розрахунок: _____

Висновки: _____

Примітка:

прямі витрати праці на 1 га, обчислюють діленням загального розміру прямих витрат праці по основній продукції на площу даної культури.

У ході подальшого аналізу можна виявити причини відхилення витрат у звітному періоді в порівнянні з базисним: „насіння” – за рахунок норми висіву на 1 га та вартості 1 ц насіння, по статті „добрива” за рахунок норми їх внесення і вартості одиниці добрив. При цьому добрива спочатку перераховують на діючу речовину для забезпечення порівнянності показників за аналізовані періоди.

Важливо аналізувати собівартість одиниці продукції рослинництва не тільки по господарству в цілому, а й в окремих підрозділах (табл. 4.16).

Таблиця 4.16

Рівень бригадної собівартості у 200.. р.

Статті витрат	Бригади			
Витрати на оплату праці				
Насіння та посадковий матеріал				
Добрива				
Засоби захисту рослин				
Витрати на ремонт необоротних активів				
Інші витрати на утримання основних засобів				
Роботи та послуги				
Бригадні (цехові) витрати				
Непродуктивні витрати				
Інші витрати				
Всього витрат				

Висновки: _____

У ході подальшого аналізу необхідно в'яснити причини відхилення витрат у окремих бригадах по статтях у розрахунку на 1 ц виробленої продукції.

Завдання 4. Аналіз собівартості одиниці продукції тваринництва

У ході аналізу важливо вивчити рівень та напрямки зміни собівартості одиниці продукції, в'яснити причини її відхилення. Рівні собівартості одиниці основних видів продукції приведені у таблиці 4.17.

Таблиця 4.17

Рівень собівартості 1 ц основних видів продукції тваринництва

в _____

Продукція	20.. р.	20.. р.		Показники 20.. р. у % до	
		за планом	фактично	200.. р.	до плану
Молоко					
Приріст:					
а) великої рогатої худоби					
б) свиней					

Висновки: _____

Для виявлення причин відхилення собівартості одиниці тваринницької продукції використовують ті ж два способи поглибленого аналізу, що і у рослинництві (їх суть викладена у попередньому завданні).

Відмінність другого способу аналізу заключається в тому, що тут визначають, який вплив на зміну собівартості 1 ц продукції тваринництва справляють затрати на 1 голову тварин та рівень її продуктивності.

Розберемося у суті двох способів поглибленого аналізу собівартості 1 ц.

В господарстві собівартість 1 ц _____ у звітному періоді у порівнянні з базисним зменшилася (збільшилася) на _____ грн.

Для вияснення причини цього відхилення перш за все розрахуємо витрати на виробництво 1 ц _____ у розрізі статей (табл. 4.18). Кожна з статей витрат береться у сумах, які приходяться на основну продукцію (методика їх розрахунку викладена у завданні 2).

Таблиця 4.18

Визначення витрат по статтям на виробництво
1 ц _____ в _____ грн

Статті витрат	Витрати на основну продукцію всього, тис. грн		Витрати на 1 ц, грн		Відхилення (+; -)
	20.. р.	20..р.	20.. р.	20..р.	
Витрати на оплату праці					
Корми					
Засоби захисту тварин					
Витрати на ремонт необоротних активів					
Інші витрати на ремонт основних засобів					
Роботи та послуги					
Непродуктивні витрати					
Інші витрати					
Загальновиробничі витрати					
Всього витрат					
отримано продукції, ц					

Висновки _____

При подальшому поглибленні аналізу належить виявити причини відхилення витрат на 1 ц продукції по важливішим статтям.

Таблиця 4.19

Вихідні дані для аналізу витрат по прямій оплаті праці
на 1 ц _____ в _____

Показники	20.. р.	20.. р.
Факторні		
Прямі витрати праці на 1 ц, люд.-год		
Рівень оплати люд.-год. витрат, грн		
Результативний		
Витрати на пряму оплату праці у розрахунку на 1 ц, грн		

Витрати на корми у розрахунку на 1 ц продукції залежать від:

- а) витрат кормів (ц корм. од.) на 1 ц продукції;
- б) собівартості 1 ц корм. од., грн

Таблиця 4.20

Вихідні дані для аналізу витрат по кормах на 1 ц _____ в _____

Показники	20.. р.	20.. р.
Факторні		
Витрати кормів на 1 ц продукції, ц корм. од.		
Собівартість 1 ц корм. од., грн		
Результативний		
Витрати на корми у розрахунку на 1 ц продукції, грн		

Розрахунок: _____

Висновки: _____

У ході подальшого аналізу виявляють причини зміни собівартості 1 ц корм. од. Вивчаються можливості використання більш дешевих кормів. Співставимо рівні витрат на корми власного виробництва та які надходять зі сторони (табл. 4.21).

Таблиця 4.21

Види кормів	20.. р.		20.. р.	
	власні	куплені	власні	куплені

Висновки: _____

У процесі подальшого аналізу належить виявити причини відхилення витрат на 1 ц продукції по іншим статтям.

Проаналізуємо собівартість 1 ц молока.

Собівартість 1 ц молока формується під впливом багатьох чинників, які у кінцевому підсумку синтезуються в двох факторних показниках: величина виробничих витрат на корову та продуктивності 1 корови. Перший показник впливає на рівень собівартості молока прямо, другий обернено. З підвищенням витрат на корову собівартість 1 ц молока збільшується при підвищенні продуктивності – зменшується.

До проведення поглибленого аналізу собівартості 1 ц молока доцільно обчислити у розрахунку на одну середньорічну корову:

- а) розмір виробничих витрат, віднесених на молоко;
- б) середню продуктивність.

Перший показник визначається діленням загальної суми витрат (віднесених на молоко) на середньорічне поголів'я корів, другий – діленням загального обсягу одержаного молока на середньорічну кількість корів. Ці два фактори та результативний показник приведені у таблиці 4.22.

Таблиця 4.22

Вихідні дані для аналізу собівартості 1 ц молока в

Показники	20.. р.	20.. р.
Всього витрат на молочне стадо, грн		
З них віднесено на молоко		
Питома вага витрат на молоко (2:1*100)		
Одержано молока, ц		
Середньорічне поголів'я корів, гол.		
Витрати на основну продукцію у розрахунку на 1 середньорічну корову, грн (2: 5)		
Продуктивність 1 середньорічної корови, ц (4 : 5)		
Собівартість 1 ц молока, грн (2:4) або (6 : 7)		

Відхилення у собівартості 1 ц молока на _____ грн
 (_____) викликано зміною:

- 1) суми витрат на корову

$$\frac{\text{витрати на корову звітного періоду}}{\text{продуктивність звітного періоду}} \quad \frac{\text{витрати на корову базисного періоду}}{\text{продуктивність звітного періоду}}$$

Розрахунок:

	2) продуктивність		одної	середньорічної
				корови:
	<i>витрати на корову базисного періоду</i>	—	<i>витрати на корову базисного періоду</i>	
	<i>продуктивність звітного періоду</i>		<i>продуктивність базисного періоду</i>	

Розрахунок:

Перевірка:

Відхилення витрат у розрахунку на весь обсяг продукції звітного періоду становитиме:

1) за розрахунок зміни рівня витрат на 1 корову;

Розрахунок:

2) за рахунок зміни продуктивності 1 корови.

Розрахунок:

Перевірка:

Висновки:

Поглиблюючи аналіз, вияснимо за рахунок яких статей, у якому напрямку та розмірі змінилися витрати на одну середньорічну корову (табл. 4.23).

Таблиця 4.23

Витрати по статтям у розрахунку на корову в _____, грн

Статті витрат	20... р.	20... р.	Відхилення (+; -)
Витрати на оплату праці			
Засоби захисту тварин			
Корми			
Витрати на ремонт необоротних активів			
Роботи та послуги			
Інші витрати на утримання основних засобів			
Загальновиробничі витрати			
Непродуктивні витрати			
Інші витрати			
Всього витрат			

Висновки: _____

Витрати по прямій оплаті праці у розрахунку на одну корову залежать від:

- 1) прямих витрат праці на 1 середньорічну корову, люд.-год.
- 2) рівня оплати 1 люд.-год. прямих витрат, грн.

Таблиця 4.24

Вихідні дані для аналізу прямої оплати праці на молоко у розрахунку на одну середньорічну корову в _____

Показники	20.. р.	20.. р.
Факторні		
Прямі витрати праці на молоко у розрахунку на одну середньорічну корову, люд.-год.		
Рівень оплати 1 люд.-год. прямих витрат, грн		
Результативний		
Пряма оплата праці на молоко у розрахунку на одну корову, грн		

Примітка: прямі витрати праці на молоко у розрахунку на одну середньорічну корову обчислюють діленням загального розміру прямих витрат по основній продукції на середньорічне поголів'я корів.

Розрахунок: _____

Висновок: _____

З даних таблиці 4.24 видно, що витрати по прямій оплаті праці у розрахунку на одну корову в звітному періоді у порівнянні з базисним зменшився (збільшився) на _____ грн.

У подальшому аналізі виявляються причини зміни витрат кормів на голову тварин та собівартості 1 ц корм. од.

У ході аналізу належить виявити причини перевитрати корів (яловість корів, наявність у стаді низькопродуктивних корів, недостатньо висока якість використаних кормів, недостачі у їх приготуванні та використанні, неповноцінність по білку та ін.).

Одночасно вивчаються фактори, що впливають на рівень собівартості 1 ц корм. од.

У звітному періоді середня вартість 1 ц зерна, використовуваного на корм худоби склала _____ грн купленого _____ грн.

На величину витрат на 1 ц корм. од. істотний вплив справляє структура використаних кормів. У звітному періоді вартість 1 ц корм. од. зерна склала у середньому _____, зернобобових культур - макухи _____, комбікорму _____, трав'яної муки _____, силосу _____, коренеплодів _____, жому _____, зелених кормів _____ грн.

При цьому вивчаються можливості підвищення питомої ваги більш дешевих кормів та зниження їх собівартості.

На основі аналізу розробляються заходи по удосконаленню організації кормової бази та раціональному використанню кормів у тваринництві.

Завдання 5. Аналіз структури витрат та виявлення резервів їх зниження

Мета завдання – виявити основні напрями та резерви зниження витрат у рослинництві та тваринництві.

Щоб знизити собівартість продукції, необхідно у рослинництві підвищити урожайність при менших витратах на гектар, у тваринництві – забезпечити зростання продуктивності худоби при менших витратах на голову.

Для виявлення шляхів зниження витрат на гектар та голову худоби необхідно насамперед обчислити структуру витрат по статтях та виявити, які з них домінують (табл. 4.25).

Таблиця 4.25

Структура по основній продукції витрат на 1 га _____ та 1 гол _____ % в _____

Статті витрат	1 період 20.. р. 20.. р.	2 період 20.. р. 20.. р.	20.. р.	20.. р.
1	2	3	4	5
Витрати на оплату праці				
Насіння та посадковий матеріал				
Добрива				
Засоби захисту тварин				
Корми				
Витрати на ремонт необоротних активів				
Роботи та послуги				
Інші витрати на утримання основних засобів				
Загальновиробничі витрати				
Непродуктивні витрати				
Інші витрати				
Всього витрат				

Висновки: _____

Примітка: структура обчислюється на основі раніше приведених даних про витрати по статтям у розрахунку на 1 га та голову худоби (табл. 4.14 та 4.23)

З приведених у таблиці 4.25 даних видно, що у структурі витрат на виробництво _____% займають витрати на оплату праці.

Щоб виявити шляхи їх зниження, необхідно визначити структуру витрат праці по видах робіт (табл. 4.26).

Таблиця 4.26

Визначення структури витрат праці по видах робіт при
виробництві _____ у _____

Види робіт	Витрати на 1 га, люд.-год.		У % до підсумку	
	1 період	2 період	1 період	2 період
Всього				

Висновки: _____

Найважливішою умовою зниження витрат праці на 1 га (1 голову худоби) являється широке застосування та ефективно використання техніки, підвищення рівня механізації робіт. Про стан рівня механізації робіт при виробництві _____ засвідчують дані таблиці 4.27 та 4.28.

Таблиця 4.27

Механізація робіт при виробництві _____ у 20.. р.
у _____

Назва робіт	Виконано робіт, фізичні одиниці		Рівень механізації, %
	Всього	У тому числі машинами з механічною тягою, з механічним чи електричним двигуном	

Таблиця 2.28

Механізація робіт на тваринницьких фермах (комплексах) на кінець 20.. р. у _____

Показники	Великої рогатої худоби всіх віків		У тому числі корів	
	голів	%	голів	%
1. Поголов'я худоби всього, у тому числі: а) з механізованою подачею води, з них з використанням електродвигунів; б) з механізованою подачею				

<p>кормів з них з використанням електродвигунів; в) з механізованою очисткою приміщення від гною з них з використанням електродвигунів; 2. Доїлося корів машинами, у т. ч. з використанням електродвигунів; 3. Поглів'я худоби у тваринницьких приміщеннях з механізованою подачею води, роздачею кормів та очисткою приміщень від гною, а в корівниках – і доїнням.</p>				
---	--	--	--	--

Висновки: _____

Стосовно до умов та можливостей господарства розроблюються заходи по більш широкому використанню техніки у тих чи інших видах робіт, підвищенню рівня їх механізації та зниженню витрат праці на гектар і голову худоби.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПРОМІЖНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Завдання і джерела даних аналізу.
2. Методика аналізу собівартості.
3. Собівартість одиниці продукції.
4. Аналіз структури витрат.
5. Резерви зниження собівартості.
6. Аналіз собівартості сукупної продукції.
7. Аналіз собівартості валового виробництва окремого виду продукції.
8. Аналіз собівартості одиниці продукції рослинництва.

9. Аналіз прибутку в цілому по господарству та галузях.
10. Аналіз прибутку від реалізації окремого виду продукції.
11. Аналіз рентабельності.
12. Аналіз ефективності використання активів.
13. Аналіз собівартості одиниці продукції тваринництва.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабець С. К. Теорія економічного аналізу / С. К. Бабець, М. І. Горлов, С. О. Жуков, В.Н. Стасюк. – К.: ВДН „Професіонал”, 2007, - 384с.
2. Багров В. П. Економічний аналіз /В. П. Багров, І. В. Багров. – К.: Центр навч. л – ри, 2006. – 160с.
3. Чигринська О. С. Теорія економічного аналізу / О. С. Чигринська, Т. М. Власюк, - К.:Центр навч. л – ри, 2006. –232с.

Тема 3. Аналіз фінансового стану підприємства

Тема 3 передбачає засвоєння основних понять, показників та методики проведення фінансового аналізу

План занять

1. Аналіз джерел формування засобів підприємств
2. Аналіз складу та структури активів підприємства
3. Аналіз фінансової стійкості
4. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємств
5. Аналіз стану розрахунків
6. Аналіз ділової активності
7. Діагностика банкрутства

Завдання 1. Аналіз джерел формування засобів підприємства

Для формування необхідних підприємству засобів виробництва воно повинно мати відповідні фінансові джерела. Уявлення про їх розміри та структуру можна одержати виходячи з даних таблиці 4.1.

Таблиця 4.1

Склад та структура джерел формування засобів підприємства _____

Джерела засобів	На початок року		На кінець року		Відхилення, (+, -), тис.грн
	Сума, тис. грн	Структура, %	Сума, тис. грн	Структура, %	
I. Власний капітал в т.ч. статутний капітал					
II. Забезпечення наступних витрат і платежів					
III. Довгострокові зобов'язання в т.ч. довгострокові кредити банку					
IV. Поточні зобов'язання в т.ч. кредиторська заборгованість та поточні зобов'язання					
V. Доходи майбутніх періодів					
Загальна вартість власних та позикових засобів		100		100	

Висновки :

Завдання 2. Аналіз складу та структури активів підприємства

Для забезпечення безперервної роботи підприємства йому необхідно мати достатню суму активів. Тому аналізують їх склад та структуру за звітний рік (таблиця 4.2).

Таблиця 4.2

Склад та структура майна підприємства _____

Активи	На початок року		На кінець року		Відхилення, (+), тис. грн
	Сума, тис. грн	Структура %	Сума, тис. грн	Структура, %	
I. Необоротні активи					
в т.ч. нематеріальні активи по залишковій вартості					
незавершене будівництво					
основні засоби по залишковій вартості					
довгострокові фінансові інвестиції					
II. Оборотні активи					
в т.ч. запаси і товари					
дебіторська заборгованість					
грошові кошти та їх еквіваленти					
III. Витрати майбутніх періодів					
IV. Необоротні активи та групи вибуття					
Загальна вартість майна		100		100	

Висновки :

В процесі подальшого аналізу необхідно вивчити як розподіляються активи підприємства (табл. 4.3)

Таблиця 4.3

Розміщення коштів підприємства _____

Направлення розподілу активу	На початок року		На кінець року		Відхилення, (+,-), тис. грн
	Сума, тис. грн	Структура, %	Сума, тис. грн	Структура, %	
I. Необоротні активи					
II. Оборотні активи в т. ч. виробничі запаси					
III. Витрати майбутніх періодів					
IV. Необоротні активи та групи вибуття					
Разом		100		100	

Висновки :

Важливою складовою активів є необоротні активи. Аналіз складу і структури необоротних активів доцільно проводити у таблиці 4.4.

Таблиця 4.4

Склад та структура необоротних активів у _____

Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення, (+,-), тис. грн
	Сума, тис. грн	Структура, %	Сума, тис. грн	Структура, %	
А	1	2	3	4	5
Нематеріальні активи (залишкова вартість)					
Незавершене будівництво					
Основні засоби (залишкова вартість)					

A	1	2	3	4	5
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств					
Інші фінансові інвестиції					
Довгострокова дебіторська заборгованість					
Відстрочені податкові активи					
Інші необоротні активи					
Всього необоротних активів		100		100	

Висновки :

Впродовж аналізу можна визначити як впливає структура капіталу на його фінансові результати (табл. 4.5)

Таблиця 4.5

Вплив структури капіталу на його фінансові результати,
у _____ тис. грн

Показники та алгоритм розрахунку	Варіанти структур капіталу		
	1	2	3
1. Загальна сума капіталу :			
1.1 в т. ч. власний			
1.2 залучений			
2. Чистий дохід (виручка) від реалізації			
3. Витрати, всього			
3.1 в т. ч. операційні і інші			
3.2 витрати за відсоток за кредит			
4. Прибуток від звичайної діяльності (2-3)			
5. Чистий прибуток після оподаткування (4-6)			
6. Податок			
7. Доходність власного капіталу (5:1.1)			

Висновки :

Завдання 3. Аналіз фінансової стійкості підприємств

Фінансова стійкість характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання.

Фінансова стійкість – це певний стан рахунків підприємства, який гарантує його постійну платоспроможність. Розрізняють чотири типи фінансової стійкості:

Абсолютна стійкість – коли власні кошти забезпечують запаси і витрати. Платоспроможність гарантована.

Нормативна стійкість – коли запаси і витрати забезпечуються сумою власних коштів і довгострокових кредитів. Платоспроможність гарантована.

Не стійкий фінансовий стан — коли запаси і витрати забезпечуються сумою власних коштів, довгострокових і короткострокових зобов'язань. Платоспроможність порушена, але є можливість її відновити.

Кризовий фінансовий стан – коли запаси не забезпечуються джерелами їх формування і підприємству загрожує банкрутство. Підприємство не платоспроможне.

Аналіз фінансової стійкості підприємства проводиться двома методами: методом коефіцієнтів та за критерієм стабільності джерел покриття запасів.

Аналіз фінансової стійкості за критерієм стабільності джерел покриття запасів проводиться за допомогою наступної таблиці:

Таблиця 4.6

Визначення фінансової стійкості підприємства
за критерієм стабільності джерел покриття запасів

В _____

Показники	Символи	На початок періоду	На кінець періоду
А	1	2	3
1. Власний капітал	ВК		
2. Необоротні активи	НА		
3. Власні оборотні кошти (1-2)	ВОК		
4. Довгострокові зобов'язання	К ^Д		
5. Наявність власних і довгострокових (3+4)	К ^К		

A	1	2	3
6. Короткострокові зобов'язання			
7. Загальний розмір основних джерел покриття запасів (5 + 6)			
8. Запаси	3		
9. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів (3 - 8)			
10. Надлишок (+), нестача (-) власних оборотних коштів та довгострокових зобов'язань (5 – 8)			
11. Надлишок (+), нестача (-) основних джерел (7- 8)			
12. Тип фінансової стійкості			
13. Виручка	B		
14. Запас стійкості фінансового стану, днів ((р.11/р.13)*360))			
15. Надлишок (+) або нестача (-) коштів на 1 грн. запасів (р.11/р.8)			

Висновки :

Метод коефіцієнтів

Для визначення фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування використовують систему коефіцієнтів. Основні з них :

- коефіцієнт автономії (незалежності) розраховується як відношення загальної суми власних коштів до підсумку балансу. Він показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів;
- коефіцієнт фінансування (коефіцієнт структури капіталу) – це відношення залучених засобів до власних. Показує скільки позикових коштів припадає на 1 грн власних коштів;

- коефіцієнт фінансової стабільності – обернений до коефіцієнта фінансування;
- коефіцієнт фінансової залежності - обернений до коефіцієнта автономії;
- показник фінансового лівериджу характеризує залежність підприємства від довгострокових зобов'язань. Розраховується відношенням довгострокових зобов'язань до джерел власних коштів;
- коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів – показує частку довгострокових зобов'язань в сукупних стабільних джерелах.

Основні показники фінансової стійкості (незалежності) надаються у таблиці 4.7.

Таблиця 4.7

Основні показники фінансової незалежності в _____

Коефіцієнти	Норматив	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення, (+,-)
Фінансування	< 1,0			
Автономії (незалежності)	> 0,5			
Стійкості, стабільності	> 1,0			
Фінансового лівериджу	< 0,25			
Залучення позикових коштів на тривалий строк	< 0,2-0,3			

Висновки :

Завдання 4. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства

4.1 Аналіз забезпеченості робочим капіталом

Фінансовий стан підприємства в значній мірі залежить від наявності робочого капіталу і ступеня забезпеченості ним. Аналіз забезпеченості робочим капіталом можна провести двома варіантами.

Перший варіант: визначити робочий капітал як різницю між сумою власного капіталу, забезпечень наступних витрат і платежів, довгострокових зобов'язань та вартості необоротних активів.

Другий варіант: як різницю між оборотними активами і поточними зобов'язаннями.

Спочатку проведемо аналіз за першим варіантом (табл. 4.8).

Таблиця 4.8

Наявність робочого капіталу в _____

Показники	На початок року	На кінець року	Відхилення, (+,-)
	Сума, тис. грн	Сума, тис. грн	
1. Власний капітал			
2. Забезпечення наступних витрат і платежів			
3. Довгострокові зобов'язання			
4. Необоротні активи			
5. Робочий капітал (чистий оборотний капітал)(1+2+3-4)			

Висновки :

Розрахунок забезпеченості підприємства робочим капіталом за другим варіантом наведено у таблиці 4.9.

Таблиця 4.9

Визначення забезпеченості підприємства робочим капіталом
(власними оборотними засобами)

Показники	Норма тив	На початок року	На кінець року	Відхи лення, (+,-)
		Сума, тис. грн	Сума, тис. грн	
1	2	3	4	5
1. Оборотні активи				
2. Поточні зобов'язання				
3. Робочий капітал($p1 - p2$)	> 0			
4. Довгострокові зобов'язання	>0			
5. Різниця між робочим капіталом і довгостроковими зобов'язаннями ($p3 - p5$)	>0.1			
6. Власний капітал				
7. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами($p3:p2$)	>0			
8. Коефіцієнт маневреності власного капіталу($p3:p6$)				

Висновки :

4.2. Аналіз ліквідності

Ліквідність – здатність матеріальних цінностей перетворюватись у грошові кошти.

Ступінь ліквідності вимірюється строком, за який матеріальні цінності перетворюються у грошові кошти.

Аналіз ліквідності здійснюється двома методами.

Перший метод – групування, коли ліквідність ототожнюють з платоспроможністю. Адже коли баланс ліквідний підприємство платоспроможне.

Другий метод – метод коефіцієнтів.

Більш докладним є метод групування, коли засоби по активу групуються за ступенем ліквідності в порядку зростання, а зобов'язання по пасиву по термінах їхнього погашення в порядку їхнього зростання. За допомогою цього методу не тільки визначають ліквідність, але й знаходять в якій групі відбувся “збій”.

За методом групування в залежності від ступеня ліквідності активи поділяються на такі групи:

A_1 - найбільш ліквідні активи. Це грошові кошти підприємства, їхні еквіваленти та короткострокові фінансові вкладення;

A_2 – високої та середньої ліквідності або швидко реалізуємі. Це активи, для обороту яких у наявні кошти потрібний визначений час: дебіторська заборгованість поточного характеру, платежі по якій очікуються протягом 12 місяців після звітної дати, запаси готової продукції на складі та отримані товари, відвантажена продукція;

A_3 – малоліквідні або повільно реалізуємі активи. Це виробничі запаси ресурсів виробництва, витрати майбутніх періодів, дебіторська заборгованість, платежі по якій очікуються більш ніж 12 місяців після звітної дати, сировина і матеріали;

A_4 – неліквідні активи або важко реалізуємі. Це необоротні активи: нематеріальні, основні засоби і обладнання, капітальні вкладення.

В залежності від термінів погашення зобов'язань пасив підприємства ділять на чотири групи.

P_1 – найбільш термінові зобов'язання. Це кредиторська заборгованість, розрахунки по дивідендах, інші короткострокові пасиви та позики не погашені в термін (за даними додатку бухгалтерського балансу). Строк погашення зобов'язань до 3 місяців;

P_2 – короткострокові пасиви. Це короткострокові позикові засоби, що підлягають погашенню протягом 12 місяців після звітної дати. Строк їх погашення 3 – 6 місяців;

P_3 – довгострокові пасиви. Сюди відносять довгострокові кредити й позикові кошти. Строк їх погашення 6 – 12 місяців;

P_4 – постійні пасиви. Це весь перший розділ пасиву і статті, (доходи майбутніх періодів, забезпечення майбутніх витрат і платежів). Строк їх погашення 12 – 18 місяців.

Для визначення ліквідності балансу методом групування варто зіставити підсумки груп по активу і пасиву. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються наступні нерівності: $A_1 > P_1$; $A_2 > P_2$;

$A_3 > P_3$; $A_4 > P_4$. Істотною умовою фінансової стійкості є виконання перших трьох нерівностей (поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання), що тягне виконання четвертої нерівності та свідчить про наявність власних обігових коштів. У випадку, коли одна або кілька

нерівностей мають знак, протилежний вищенаведеній умові, ліквідність балансу не є абсолютною. Визначення ліквідності балансу проводять у наступних таблицях (4.10, 4.11)

Таблиця 4.10

Визначення ліквідності балансу _____, тис. грн

Групи активів за ступенем ліквідності	На початок періоду	На кінець періоду	Групи пасивів за ступенем погашення зобов'язань	На початок періоду	На кінець періоду	Нестача чи лишки платежів	
						Нестача	Лишки
A1			П1				
A2			П2				
A3			П3				
A4			П4				
Разом			Разом				

Висновки :

Таблиця 4.11

Визначення ліквідності балансу _____, тис. грн

Групи активів за ступенем ліквідності на початок року	Знак нерівності	Групи пасивів за ступенем погашення зобов'язань на початок року	Групи активів за ступенем ліквідності на кінець року	Знак нерівності	Групи пасивів за ступенем погашення зобов'язань на кінець року
A ₁ =		П ₁ =	A ₁ =		П ₁ =
A ₂ =		П ₂ =	A ₂ =		П ₂ =
A ₃ =		П ₃ =	A ₃ =		П ₃ =
A ₄ =		П ₄ =	A ₄ =		П ₄ =

Висновки :

Для комплексної оцінки ліквідності балансу визначають загальний показник ліквідності (λ), який розраховується за такою формулою :

$$\lambda = \frac{a_1 * A_1 + a_2 * A_2 + a_3 * A_3}{a_1 * П_1 + a_2 * П_2 + a_3 * П_3}, \quad (4.1)$$

де A_i та Π_i – підсумки груп по активах і пасивах, a_i - вагові коефіцієнти.

По одному з варіантів : $a_1 = 1$, $a_2 = 0.5$, $a_3 = 0.3$.

У наступній таблиці проводиться розрахунок індексу ліквідності, якій дорівнює кількості днів, необхідних для перетворення активів на готівку.

Таблиця 4.12

Розрахунок індексу ліквідності в _____

Показники	Сума, тис. грн	Кількість днів необхідних для перетворення активів на готівку, днів	Разом, (гр1*гр2)
А	1	2	3
Готівка		-	-
Дебіторська заборгованість		25	
Товарні запаси		30	
Всього		$\Sigma \text{гр.3} / \Sigma \text{гр.1}$	

Висновки :

Метод коефіцієнтів

Коефіцієнти ліквідності розраховуються відношенням поточних активів до короткострокових зобов'язань. Основні показники ліквідності :

- коефіцієнт абсолютної ліквідності – це відношення грошових засобів та їх еквівалентів до короткострокових зобов'язань. Показує, яка частка боргів може бути сплачена негайно;
- коефіцієнт швидкої ліквідності (лакмусового папіру) – це відношення найбільш ліквідних засобів (грошових, дебіторської заборгованості) до поточних зобов'язань. Відображає платіжні можливості за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами;
- коефіцієнт покриття – вимірює загальну ліквідність. Це відношення оборотних активів до поточних зобов'язань. Показує якою мірою кредитні зобов'язання забезпечуються поточними активами.

Для визначення ліквідності найчастіше використовуються показники, які надаються у таблиці 4.13.

Таблиця 4.13

Розрахунок показників ліквідності підприємства

Показники	Норматив	Методика розрахунку	Базисний рік	Звіт-ний рік	Змі-на, (+, -)
коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2 -0,35	$\frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Короткострокові зобов'язання}}$			
коефіцієнт швидкої ліквідності	0,7-1,0	$\frac{\text{Оборотні активи запаси}}{\text{Короткострокові (поточні) зобов'язання}}$			
коефіцієнт покриття	1,0	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$			

Висновки: _____

4.3. Аналіз платоспроможності

Платоспроможність виступає як зовнішній прояв фінансової стійкості. Вона забезпечує ліквідність поточних активів. Тому для характеристики фінансового стану підприємства поряд з розрахунком показників ліквідності розраховують показники платоспроможності, тобто спроможність підприємства у визначені строки у повному обсязі погасити свої борги, а також відповідати за своїми зобов'язаннями.

Аналіз платоспроможності доцільно проводити за показниками, наведеними у таблиці 4.14.

Таблиця 4.14

Розрахунок показників платоспроможності

Показники платоспроможності	Методика розрахунку	Базисний рік	Звітний рік	Зміна, (+, -)
1	2	3	4	5
Грошової	$(220+230+240)/620$			
Розрахункової	$(130+(\Sigma 150\dots 250))/620$			
Ліквідної	$260/((380+430+480+620)-080)$			

Висновки :

Завдання 5. Аналіз стану розрахунків

Сільськогосподарські підприємства, вступають у зв'язок з різними організаціями, підприємствами, особами, ведуть з ними розрахунки. Стан розрахункової дисципліни характеризується розміром і складом дебіторської та кредиторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість – це грошові кошти, які покупці винні підприємству за відвантажену продукцію або надані послуги.

5.1 Аналіз дебіторської заборгованості.

Спочатку визначається стан дебіторської заборгованості за строками виникнення (табл. 4.15)

Таблиця 4.15

Оцінка стану дебіторської заборгованості за строками її виникнення у _____

Склад дебіторської заборгованості	Код рядка	Всього на кінець року	В т. ч. за строками виникнення				
			до 1 місяця	1 – 6 місяців	6 - 12 місяців	1 – 3 роки	більше 3 років
А	Б	1	2	3	4	5	6
1. Векселі одержані	150						
А	Б	1	2	3	4	5	6

2. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (чиста реалізаційна вартість)	160						
3. Дебіторська заборгованість за розрахунками	$\Sigma(170-200)$						
4. Інша дебіторська заборгованість	210						
Всього дебіторської заборгованості	1+2+3+4						

Висновки :

Для визначення зміни питомої ваги дебіторської заборгованості і найбільш вагомих боржників доцільно провести аналіз структури дебіторської заборгованості.

Таблиця 4.16

Склад та структура дебіторської заборгованості господарства

Статті дебіторської заборгованості або боржники	рік		рік		Відхилення, (+,-), тис. грн
	Сума, тис. грн	Структура, %	Сума, тис. грн	Структура, %	
1	2	3	4	5	6

Висновки

Поглиблюючи аналіз визначають частку дебіторської заборгованості у складі оборотних засобів та коефіцієнт мобільності (табл. 4.17)

Таблиця 4.17

Визначення мобільності дебіторської заборгованості
в господарстві _____ в 20..р.

Показники	На початок року	На кінець року	Відхилення, (+,-)
1. Дебіторська заборгованість, тис.грн			
2. Оборотні активи (2 розділ активу балансу), тис.грн			
3. Коефіцієнт мобільності дебіторської заборгованості (p1: p2)			
4. Питома вага дебіторської заборгованості у складі оборотних активів ((p1: p2)*100%), %			

Висновки :

Для визначення швидкості обороту дебіторської заборгованості і періоду її погашення використовують показники, що наведені у таблиці 4.18.

Таблиця 4.18

Визначення показників оборотності дебіторської заборгованості в _____ в 20..р.

Показники	На початок року	На кінець року	Відхилення, (+,-)
1. Виручка, тис. грн			
2. Середня дебіторська заборгованість, тис. грн			
3. Оборотність дебіторської заборгованості (р1:p2), разів, K_0			
4. Період погашення дебіторської заборгованості (360:K ₀), днів або (360:p3)			
5. Сума оборотних активів, тис.грн			
6. Частка дебіторської заборгованості в обсязі оборотних активів, % (р2:p5)			
7. Відношення середньорічної дебіторської заборгованості до виручки (р2:p1), %			

Висновки :

5.2 Аналіз кредиторської заборгованості

Кредиторська заборгованість – це зобов’язання господарства щодо сплати податків, товарів, повернення кредитів.

Спочатку визначається стан кредиторської заборгованості за строками виникнення (табл. 4.19)

Таблиця 4.19

Оцінка стану кредиторської заборгованості за строками її виникнення у _____

Склад кредиторської заборгованості	Всього на кінець року	В т. ч. за строками виникнення				
		до 1 місяця	1 – 6 місяців	6 - 12 місяців	1 – 3 роки	більше 3 років

Висновки :

Аналіз стану розрахунків з постачальниками та підрядниками проводять за допомогою таблиці 4.20

Таблиця 4.20

Склад та структура кредиторської заборгованості господарства

Показники	Код рядка балансу	_____ рік		_____ р.		Відхилення, (+;-), тис. грн
		Сума, тис. грн	Структура, %	Сума, тис. грн	Структура, %	
А	Б	1	2	3	4	5
Векселі видані	520					
А	Б	1	2	3	4	5
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530					
Поточні зобов'язання за розрахунками: з одержання авансів	540					
з бюджетом	550					
з позабюджетних платежів	560					
зі страхування	570					
з оплати праці	580					
з учасниками	590					
із внутрішніх розрахунків	600					
Разом			100,0		100,0	

Висновки :

Для контролю довгострокових зобов'язань проводиться аналіз, сутність якого наведена у таблиці 4.21.

Таблиця 4.21

Склад та використання довгострокових зобов'язань в _____

Від кого отримані кредити та позики	_____ рік			_____ рік		
	Отримано, тис. грн	Використано		Отримано, тис. грн	Використано	
		Напрями використання	Сума, тис. грн		Напрями використання	Сума, тис. грн

Висновки :

Щоб визначити наскільки підприємство фінансово залежить від кредиторів необхідно розрахувати показники, що наведені у таблиці 4.22.

Таблиця 4.22

Характеристика кредиторської заборгованості господарства

Показники	Методика розрахунку (код рядка балансу)	На початок року	На кінець року	Відхилення (+,-)
1. Коефіцієнт кредиторської заборгованості	$(480+620)/(380+430)$			
2. Коефіцієнт оплати рахунків постачальників (Корп)	(середня заборгованість постачальників)/суму закупок цінностей			
3. Тривалість оплати рахунків	Корп*360			

Висновки: _____

Динаміку і структуру кредиторської заборгованості в розрізі кварталів визначають за допомогою таблиці 4.23.

Таблиця 4.23

Оцінка стану кредиторської заборгованості в господарстві _____

Структура позикових коштів	На 01.01		На 01.04		На 01.07		На 01.10		На 01.01	
	сума	%	сума	%	сума	%	сума	%	сума	%
Векселі видані Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги Поточні зобов'язання за розрахунками: з одержаних авансів з бюджетом з позабюджетних платежів зі страхування з оплати праці з учасниками із внутрішніх розрахунків										
Всього поточних зобов'язань		100		100		100		100		100

Висновки :

Впродовж аналізу доцільно порівняти суми дебіторської та кредиторської заборгованості (табл. 4.24).

Таблиця 4.24

Порівняння дебіторської та кредиторської заборгованості на кінець 20..р.,
тис.грн в _____

Статті заборгованості	Заборгованість		Перевищення заборгованості	
	Дебіторська	Кредиторська	Дебіторської	Кредиторської
1. Заборгованість за товари 2. Поточні зобов'язання за розрахунками : з одержаних авансів з бюджетом з позабюджетних платежів зі страхування з оплати праці з учасниками із внутрішніх розрахунків 3. Інші поточні зобов'язання				

Висновки :

Завдання 6. Аналіз ділової активності

Таблиця 4.25

Розрахунки показників ділової активності в _____

Показники	20.. р	20.. р	Відхилення (+; -)
1. Виручка від реалізації, тис. грн			
2. Середньорічна сума активів, тис.грн			
3. Середньорічна сума запасів, тис.грн			
4. Собівартість реалізованої продукції, тис.грн			
5. Середньорічна сума оборотних активів тис.грн			
6. Середньорічна сума дебіторської заборгованості, тис.грн			
7. Середньорічна сума кредиторської заборгованості, тис.грн			
8. Середньорічна сума основних засобів, тис.грн			
9. Середньорічна сума власних коштів, тис.грн			
10. Чистий прибуток, тис. грн			
11. Коефіцієнт ділової активності (1: 2)			
12. Коефіцієнт оборотності мобільних коштів, (р.1:р.5)			
13. Коефіцієнт оборотності запасів (р.4 : р.3)			

14. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (р.1 : р.6)			
15. Період обороту дебіторської заборгованості (360:р. 14), днів			
16. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (р.4:р.7)			
17. Період обороту кредиторської заборгованості (360:р.16), днів			
18. Фондовіддача, грн (р.1:р.8)			
19. Коефіцієнт оборотності власного капіталу (р.1:р.9)			
20. Коефіцієнт використання власних коштів (р.10:р.9)			
21. Коефіцієнт вигідності підприємництва (р.20:0,19)			
22. Коефіцієнт ефективності використання фінансових ресурсів (р.10:р.2)			

Висновок: _____

Завдання 7. Діагностика банкрутства

На сучасному рівні розвитку економіки України доцільно діагностику банкрутства проводити за тестом Альтмана , запропонованим у 1983 році.

$$Z_{83} = 3.107 * K_1 + 0.995 * K_2 + 0.42 * K_3 + 0.847 K_4 + 0.717 * K_5,$$

де

$$K_1 = \frac{\text{Прибуток до сплати відсотків}}{\text{Активи}}$$

$$K_2 = \frac{\text{Виручка}}{\text{Активи}}$$

$$K_3 = \frac{\text{Балансова вартість власного капіталу}}{\text{Залучений капітал}}$$

$$K_4 = \frac{\text{Реінвестований прибуток}}{\text{Активи}}$$

$$K_5 = \frac{\text{Власні обігові кошти}}{\text{Активи}}$$

Критичне значення $Z = 1.23$

Якщо $Z < 1.23$ підприємству в найближчі 2 – 3 роки загрожує банкрутство.

Таблиця 4.26

Діагностика банкрутства сільськогосподарських підприємств

Підприємство	K_1	K_2	K_3	K_4	K_5	Коефіцієнт Альтмана	Ймовірність банкрутства

Для діагностики банкрутства сільськогосподарських підприємств рекомендується крім цієї моделі, R – модель Іркутської академії, українська модель О.О. Терещенка, західна модель Спрінгейта.

Таблиця 4.27

Оцінка імовірності банкрутства сільськогосподарських підприємств за R-моделлю

Підприємство	Частка оборотних засобів в активах K_1	Відношення чистого прибутку до середньорічної суми власного капіталу K_2	Відношення виручки до середньорічної суми активів K_3	Відношення чистого прибутку до інтегральних затрат K_4	$R=0.38K_1 + K_2 + 0.054K_3 + 0.63K_4$	Ймовірність банкрутства: максимальна якщо $R=0$; висока $0 < R < 0.18$; середня $0.18 < R < 0.32$; низька $0.32 < R < 0.42$; мінімальна $r > 0.42$

$$R = 0,38K_1 + K_2 + 0,054K_3 + 0,63K_4 :$$

де K_1 - відношення оборотного капіталу до середньорічної суми активів;

K_2 - відношення чистого прибутку до середньорічної суми власного капіталу;

K_3 - відношення виручки до середньорічної суми активів;

K_4 - відношення чистого прибутку до сукупних затрат.

Коли $R = 0$ імовірність банкрутства максимальна, на 90-100 %, (від 0 до 0,18) – 60-80 %, (0.18-0.32) – 35 – 50 %, (0.32 – 0.42) – 15-20 %, більше 0,42 – мінімальна імовірність банкрутства, до 10 %

Модель Спрінгейта $Z = 1,3 A + 3,07B + 0,66C + 0,4D$,

де A – відношення робочого капіталу до активів;

B – відношення прибутку до сплати відсотків до суми активів,

C – відношення прибутку до сплати відсотків до суми короткострокових зобов'язань;

D – відношення виручки до активів

Якщо Z менше 0,862 існує загроза банкрутства.

Таблиця 4.28

Оцінка імовірності банкрутства за моделлю Спрінгейта

Підприємство	A	B	C	D	Z	Імовірність банкрутства

Таблиця 4.29

Вихідні дані та оцінка імовірності банкрутства за моделлю
О. Терещенко

Показники	Підприємства		
Вихідні дані:			
1. Середня сума грошових коштів, тис. грн			
2. Середня сума зобов'язань, тис. грн			
3. Середня вартість валюти балансу, тис. грн			
4. Сума чистого прибутку, тис. грн			
5. Середньорічна сума активів, тис. грн			
6. Прибуток від реалізації, тис. грн			
7. Сума виручки від реалізації, тис. грн			
8. Середня сума виробничих запасів, тис. грн			
9. Середньорічна сума основних засобів, тис. грн			
Розрахункові показники			
$x_1 = 1 : 2$			
$x_2 = 3 : 2$			
$x_3 = 4 : 5$			
$x_4 = 6 : 7$			

$x_5 = 8 : 7$ $x_6 = 7 : 9$ $Z_{\text{тер}} = 1,5x_1 + 0,08x_2 + 10x_3 + 5x_4 + 0,3x_5 + 0,1x_6$ Рівень ймовірності банкрутства $Z_{\text{тер}} > 2$ – не загрожує, $1 < Z_{\text{тер}} < 2$ – фінансова стійкість порушена, $0 < Z_{\text{тер}} < 1$ – існує загроза банкрутства			
--	--	--	--

Висновки: _____

Закінчуючи аналіз фінансового стану підприємства, доцільно звести в узагальнюючу таблицю систему показників:

1. Показники оцінки майнового стану
2. Показники оцінки фінансової стійкості
3. Показники ліквідності активів
4. Показники прибутковості
5. Показники ділової активності
6. Показники оцінки ринкової активності

Питання для проміжного та підсумкового контролю:

1. Завдання фінансового аналізу і джерела даних
2. Аналіз фінансових результатів
3. Аналіз джерел формування засобів підприємства
4. Аналіз складу і структури активів
5. Аналіз собівартості
6. Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства
7. Аналіз стану рохрахунків
8. Аналіз фінансової стійкості
9. Аналіз дебіторської заборгованості
10. Аналіз кредиторської заборгованості
11. Аналіз прибутку
12. Аналіз рентабельності
13. Аналіз ділової активності
14. Діагностика банкрутства
15. Резерви покращення фінансового стану і фінансових результатів

Література до третьої теми модуля 4

1. Дєєва Н. М. Фінансовий аналіз / Н. М. Дєєва, О. І. Дефіков. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 328 с.

2. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” № 996-4 від 16.07.99 р. зі змінами і доповненнями // ВВР 1999. - № 40. - ст. 365.
3. Ізмайлова К. В. Сучасні технології фінансового аналізу / К. В. Ізмайлова. – К. : МАУП, 2003. – 148 с.
4. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз / К. В. Ізмайлова. – К. : МАУП, 2000. – 152 с.
5. Салига С. Я. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / С. Я. Салига. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 210 с.
6. Селезньова Н. Н. Фінансовий аналіз / Н. Н. Селезньова, А. Ф. Іванова. – М. : Юнітк-Дана, 2002. – 479 с.
7. Фінансова звітність та аналіз фінансового стану підприємства / за ред. А. М. Коваленко. – Дніпропетровськ : ВКК „Баланс – Клуб”, 2007. – 240 с.
8. Череп А. В. Фінансова санація та банкрутство суб’єктів господарювання / А. В. Череп. – К. : Кондор, 2006. – 380 с.
9. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз / О. О. Шеремет – К. : Кондор, 2009. – 194 с.
10. Аналіз фінансового стану, виробничої та комерційної діяльності підприємства / [В. П. Шило, Н. І. Верхоглядова, С. Б. Ільїна та ін.]. – К. : Кондор, 2005. – 240 с.

ТЕСТИ ДО МОДУЛЯ 4

Тест № 1

1. Яким методом проводиться аналіз собівартості продукції:
 - а) структурним;
 - б) балансовим;
 - в) порівняння;
 - г) індексним.
2. Які витрати відносяться до умовно-постійних:
 - а) витрати на добрива;
 - б) витрати на насіння;
 - в) амортизаційні відрахування;
 - г) всі відповіді вірні.
3. Статті витрат це:
 - а) витрати, що включають один або декілька елементів;
 - б) витрати, однорідні за своїм економічним значенням;
 - в) умовно-змінні витрати;
 - г) умовно-постійні витрати.
4. Яким методом проводиться аналіз собівартості за статтями витрат:

- а) різниць;
 - б) ланцюгових підстановок;
 - в) порівняння;
 - г) пропорційного розподілу.
5. Яким методом визначають вплив факторів по кожній статті витрат:
- а) різниць;
 - б) групування;
 - в) порівняння;
 - г) прямих та обернених зв'язків.
6. Яким методом визначається вплив факторів на собівартість одиниці продукції:
- а) порівняння;
 - б) різниць;
 - в) прямих та обернених зв'язків;
 - г) динаміки.
7. Яким методом проводиться аналіз собівартості одиниці конкретного виду рослинницької продукції:
- а) порівняння;
 - б) різниць;
 - в) прямих та обернених зв'язків;
 - г) індексним.
8. Які витрати відносяться до умовно-змінних:
- а) на добрива;
 - б) на поточний ремонт;
 - в) на палне;
 - г) всі варіанти вірні.
9. Елементи витрат це:
- а) витрати, однорідні за своїм економічним змістом;
 - б) витрати, однорідні за функціональною роллю у виробничому процесі і місцем виникнення;
 - в) умовно-постійні витрати;
 - г) умовно-змінні витрати.
10. Який з даних факторів є результативним:
- а) витрати виробництва на 1 га;
 - б) урожайність;
 - в) собівартість 1 ц рослинницької продукції;
 - г) площа посіву.

Тест № 2

1. Грошовий вираз витрат на виробництво продукції, це::
 - а) ціна;
 - б) виручка;
 - в) затрати праці;
 - г) собівартість.
2. Яке завдання аналізу придатне лише для аналізу собівартості:
 - а) оцінка тенденції;
 - б) визначення впливу факторів;
 - в) визначення резервів;
 - г) розробка заходів для забезпечення оптимального рівня.
3. Вид собівартості в залежності від місця формування:
 - а) цехова;
 - б) планова;
 - в) фактична;
 - г) кошторисна.
4. Які два показники характеризують собівартість 1 ц молока:
 - а) затрати виробництва на 1 середньорічну корову і продуктивність 1 тварини;
 - б) затрати виробництва на 1 корову і кількість корів;
 - в) затрати виробництва на 1 корову і кількість виробленого молока в господарстві;
 - г) затрати виробництва на 1 корову і валовий надій молока.
5. Що не є резервом зниження собівартості одиниці продукції:
 - а) перевитрати кормів;
 - б) порушення норм годівлі;
 - в) низька якість раціонів;
 - г) кількість корів.
6. Що не є елементом операційних витрат:
 - а) витрати на утримання основних засобів;
 - б) амортизація;
 - в) витрати на оплату праці;
 - г) матеріальні затрати.
7. Які витрати не включаються до собівартості реалізованої продукції:
 - а) витрати на оплату праці;
 - б) відрахування на соціальні заходи;
 - в) витрати на амортизацію;
 - г) витрати на збут.

8. Які витрати не відносяться до загальнопромислових:
- а) комунальні послуги;
 - б) оплата праці апарату управління;
 - в) амортизація основних засобів загальнопромислового призначення;
 - г) відсотки за кредит.
9. Які два показники характеризують собівартість 1 ц зерна:
- а) витрати на 1 га і урожайність;
 - б) витрати на 1 га і площа посіву;
 - в) витрати на всю продукцію і урожайність;
 - г) витрати на всю продукцію і площа посіву.
10. Які складові собівартості використовуються для визначення точки беззбитковості:
- а) незмінні витрати на всю продукцію;
 - б) змінні витрати на всю продукцію;
 - в) змінні витрати на одиницю продукції;
 - г) умовно-постійні витрати.

Тест № 3

1. На якому етапі фінансового аналізу проводиться очистка балансу:
- а) оцінка надійності інформації;
 - б) читання балансу;
 - в) підготовка фінансової звітності до аналізу;
 - г) групування окремих статей і елементів.
2. Які з методів фінансового аналізу дають числову характеристику:
- а) якісні;
 - б) кількісні;
 - в) абсолютні;
 - г) загально-наукові.
3. Яким методом проводиться аналіз собівартості продукції:
- а) структурним;
 - б) балансовим;
 - в) порівняння;
 - г) індексним.
4. Які витрати відносяться до умовно-постійних:
- а) витрати на добрива;
 - б) витрати на насіння;
 - в) амортизаційні відрахування;
 - г) всі відповіді вірні.

5. Який показник не використовується для розрахунку точки безбитковості:
 - а) рівень товарності;
 - б) ціна;
 - в) постійні витрати;
 - г) змінні витрати на одиницю продукції.

6. Які види собівартості лишилися після прийняття національних стандартів бухгалтерського обліку:
 - а) повна ;
 - б) комерційна;
 - в) виробнича;
 - г) всі відповіді вірні.

7. Який з даних показників є результативним:
 - а) загальна сума на пряму оплату праці;
 - б) обсяг виробленої продукції;
 - в) прямі витрати праці на 1ц продукції;
 - г) рівень прямої оплати 1 люд. - години

8. Який з даних показників не є факторним:
 - а) витрати кормів на 1 ц продукції;
 - б) собівартість 1ц кормової одиниці;
 - в) загальна сума витрат на корми;
 - г) кількість виробленої продукції.

9. Який з показників не характеризує рівень доходності:
 - а) відношення витрат на виробництво до суми валової продукції;
 - б) відношення витрат на виробництво до валового доходу;
 - в) відношення витрат на виробництво до обсягу виробленої продукції;
 - г) відношення витрат на виробництво до чистого доходу.

10. Які витрати відносяться до умовно-змінних:
 - а) на добрива;
 - б) на поточний ремонт;
 - в) на палъне;
 - г) всі варіанти відповідей.

Тест № 4

1. Які два показники характеризують собівартість 1 ц соняшнику:
 - а) витрати на 1 га і урожайність;
 - б) витрати на 1 га і площа посіву;

- в) витрати на всю продукцію і урожайність;
- г) витрати на всю продукцію і площа посіву.

2. Які складові собівартості не використовуються для визначення точки беззбитковості:

- а) незмінні витрати на всю продукцію;
- б) змінні витрати на всю продукцію;
- в) витрати на збут;
- г) адміністративні витрати.

3. Рентабельність продукції це:

- а) співвідношення прибутку і сукупного капіталу;
- б) співвідношення прибутку і собівартості реалізованої продукції;
- в) різниця між вартістю реалізованої продукції і її собівартістю;
- г) співвідношення прибутку і активів.

4. Який з показників рентабельності вище:

- а) рівень рентабельності активів;
- б) норма прибутку;
- в) рівень рентабельності реалізації;
- г) рівень рентабельності власного капіталу.

5. Нездатність боржника оплатити свої боргові зобов'язання:

- а) банкрутство;
- б) девальвація;
- в) компенсація;
- г) ліквідність.

6. В якому випадку буде неліквідний баланс:

- а) коли коефіцієнт покриття менше 1;
- б) коли коефіцієнт покриття дорівнює 1;
- в) коли коефіцієнт покриття більше 1;
- г) коли коефіцієнт покриття менше нуля.

7. Який з даних показників є результативним:

- а) прибуток;
- б) собівартість;
- в) рівень рентабельності;
- г) ціна реалізації.

8. По якому показнику можна визначити окупність витрат на виробництво продукції:

- а) відношення вартості валової продукції до виробничих витрат

- б) відношення виручки до виробничих витрат
 - в) відношення суми прибутку до виробничих витрат
 - г) відношення собівартості до виробничих витрат.
9. Зменшення валюти балансу за звітний період свідчить:
- а) про скорочення господарської діяльності;
 - б) про скорочення суми основних виробничих засобів;
 - в) про зниження суми прибутку;
 - г) про збільшення випуску продукції.
10. Нормативне значення коефіцієнта фінансової стабільності
- а) менше 0;
 - б) менше 1;
 - в) дорівнює 1;
 - г) більше 1.

Тест № 5

1. Який показник характеризує ефективність використання власного капіталу:
- а) норма прибутку;
 - б) рентабельність активів;
 - в) рентабельність власного капіталу;
 - г) рентабельність виробленої продукції.
2. Нормативне значення коефіцієнта автономії (незалежності):
- а) дорівнює 1;
 - б) дорівнює 0,5;
 - в) дорівнює 0,8;
 - г) більше 1.
3. Як визначити норму прибутку:
- а) відношенням прибутку до вартості основних засобів;
 - б) відношенням прибутку до оборотних засобів;
 - в) відношенням прибутку до суми основних фондів та оборотних засобів;
 - г) відношенням прибутку до суми власного капіталу.
4. Здатність активів перетворюватися в грошові кошти:
- а) рентабельність;
 - б) ліквідність;
 - в) прибутковість;

г) платоспроможність.

5. Здатність підприємства погасити свої фінансові зобов'язання:

- а) іммобілізація;
- б) платоспроможність;
- в) компенсація;
- г) ліквідність.

6. Який показник характеризує ефективність використання основних фондів:

- а) рівень рентабельності;
- б) фондоддача;
- в) норма прибутку;
- г) фондозабезпеченість.

7. За допомогою якого методу проводиться аналіз фінансового стану підприємства:

- а) ланцюгових підстановок;
- б) динамічних рядів;
- в) порівняння;
- г) різниць.

8. Нормативне значення коефіцієнта покриття:

- а) 0,5
- б) 0,7
- в) 1
- г) більше 1

9. Коли підприємство платоспроможне:

- а) якщо сума готівки менше першочергових зобов'язань;
- б) якщо сума готівки і інших легколіквідних активів менше першочергових зобов'язань;
- в) якщо сума готівки і інших легколіквідних активів більше першочергових зобов'язань;
- г) якщо сума готівки і інших легколіквідних активів дорівнює першочерговим зобов'язанням.

10. За допомогою якого методу визначається вплив факторів на рівень рентабельності:

- а) абсолютних різниць;
- б) відносних різниць;

- в) прямих та обернених зв'язків;
- г) порівняння.

Тест №6

1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховується як:
 - а) відношення грошових засобів і цінних паперів до короткострокових зобов'язань;
 - б) відношення грошових засобів до довгострокових зобов'язань;
 - в) відношення поточних активів до короткострокових зобов'язань;
 - г) відношення поточних активів до довгострокових зобов'язань.

2. Відношення суми прибутку до суми виручки це:
 - а) рентабельність активів;
 - б) рентабельність власного капіталу;
 - в) рентабельність продаж;
 - г) норма прибутку.

3. Що не є роллю фінансового аналізу:
 - а) визначення надійності та платоспроможності партнерів;
 - б) оцінка фінансового стану;
 - в) оцінка ефективності використання активів;
 - г) оцінка рівня забезпеченості господарства земельними ресурсами.

4. Коефіцієнт фінансової незалежності розраховується як:
 - а) відношення власних коштів до валюти балансу;
 - б) відношення власних коштів до поточних зобов'язань;
 - в) відношення поточних активів до валюти балансу;
 - г) відношення валюти балансу до поточних активів.

5. Основне джерело для проведення фінансового аналізу:
 - а) річні звіти про виробництво продукції;
 - б) плани економічного і соціального розвитку;
 - в) баланс;
 - г) дані спеціального дослідження.

6. В яких одиницях складається баланс підприємства:
 - а) гривнях;
 - б) гривнях і копійках;
 - в) тисячах гривень;
 - г) мільйонах гривень.

7. Нормативне значення коефіцієнта швидкої (загальної) ліквідності:
 - а) 0,2;

- б) 0,5;
 - в) 0,7-1;
 - г) більше 1.
8. Яким методом визначається вплив трьох факторів на суму прибутку:
- а) порівняння;
 - б) методом прямих та обернених зв'язків;
 - в) деталізації;
 - г) ланцюгових підстановок.
9. Фінансовий аналіз це:
- а) спосіб оцінки і прогнозу фінансового стану;
 - б) облік і дослідження виробничих ресурсів фірми;
 - в) спосіб визначення ліквідності балансу;
 - г) метод визначення ефективності ресурсів фірми.
10. В яких випадках використовується маржинальний аналіз:
- а) для визначення точки беззбитковості;
 - б) для визначення ліквідності балансу;
 - в) для визначення платоспроможності підприємства;
 - г) для розрахунку показників рентабельності.

Тест № 7

1. Як розраховується рівень рентабельності продаж:
- а) відношенням прибутку до собівартості;
 - б) відношенням прибутку до суми активів;
 - в) відношенням прибутку до суми власного капіталу;
 - г) відношенням прибутку до суми виручки.
2. Для кого найцікавішим є коефіцієнт абсолютної ліквідності:
- а) для постачальників товару;
 - б) для банків;
 - в) для акціонерів;
 - г) для працівників даного підприємства.
3. До інформаційних джерел фінансового аналізу належить:
- а) фінансова звітність;
 - б) дані внутрішньогосподарського бухгалтерського обліку;
 - в) статистична звітність;
 - г) всі відповіді вірні.

4. Звіт про фінансовий стан, що відображає активи, забор'язання, капітал підприємства на певну дату – це Баланс:

- а) Форма 1;
- б) Форма 2;
- в) Форма 3;
- г) Форма 4.

5. До внутрішніх користувачів фінансової звітності відносяться:

- а) аудиторські фірми;
- б) Рада директорів;
- в) страхові компанії;
- г) органи статистики.

6. До зовнішніх користувачів фінансової звітності не відносяться:

- а) діючі інвестори;
- б) потенційні кредитори;
- в) страхові компанії;
- г) менеджери даного підприємства.

7. Структура витрат підприємства надається у:

- а) Звіті про фінансові результати;
- б) Звіті про рух грошових коштів;
- в) Балансі;
- г) Звіті про власний капітал.

8. Маржинальний дохід – це дохід на виріб як різниця між:

- а) постійними і змінними витратами;
- б) ціною реалізації і змінними витратами;
- в) прямими витратами і накладними;
- г) ціною реалізації і витратами.

9. Форма 4 „Звіт про власний капітал” відображає:

- а) надходження і витрачання коштів у звітному періоді;
- б) доходи, витрати, фінансові результати діяльності підприємства за звітні попередні періоди;
- в) звіт про фінансовий стан, що відображає активи, забор'язання і капітал підприємства на певну дату;
- г) зміни у складі власного капіталу протягом звітного періоду.

10. Спосіб оцінки і прогнозу фінансового стану – це:

- а) фінансовий аналіз;
- б) економічний аналіз;
- в) економіка сільського господарства;
- г) маркетинговий аналіз.

Тест № 8

1. Своєчасне виявлення та усунення недоліків у фінансовій діяльності – це:
 - а) мета фінансового аналізу;
 - б) метод фінансового аналізу;
 - в) етапи фінансового аналізу;
 - г) принцип фінансового аналізу.

2. Один із напрямків фінансового аналізу:
 - а) оцінка майнового стану;
 - б) детермінізм;
 - в) комплексність;
 - г) об'єктивність.

3. Висновки аналізу повинні відбивати дійсний стан справ це:
 - а) детермінізм;
 - б) об'єктивність;
 - в) діалектика;
 - г) комплексність.

4. Своєчасне виявлення факторів це:
 - а) дієвість;
 - б) оперативність;
 - в) комплексність;
 - г) діалектика.

5. Об'єднання думок експертів з урахуванням всіх запропонованих ідей це:
 - а) метод Дельфі;
 - б) якісний метод;
 - в) кількісний метод;
 - г) метод синектики.

6. Порівняння кожної позиції балансу з попереднім періодом це:
 - а) вертикальний аналіз;
 - б) трендовий аналіз;
 - в) горизонтальний аналіз;
 - г) маркетинговий аналіз.

7. Аналіз точки беззбитковості це:
 - а) маржинальний аналіз;
 - б) порівняльний аналіз;
 - в) горизонтальний аналіз;
 - г) трендовий аналіз.

8. Визначення питомої ваги кожної статті балансу в загальному підсумку і порівняння з попереднім періодом це:
- а) вертикальний аналіз;
 - б) горизонтальний аналіз;
 - в) трендовий аналіз;
 - г) маржинальний аналіз.
9. Сутність методу у зборі ідей експертів і подальшої їх обробки це:
- а) порівняльний метод;
 - б) експертний метод;
 - в) інтегральний метод;
 - г) маржинальний метод.
10. Оцінка достатності капіталу – це:
- а) функція фінансового аналізу;
 - б) принцип фінансового аналізу;
 - в) завдання фінансового аналізу;
 - г) метод фінансового аналізу.

Тест № 9

1. Оцінка ділової активності – це:
- а) завдання фінансового аналізу;
 - б) система фінансових показників;
 - в) метод аналізу;
 - г) принцип фінансового аналізу.
2. Нездатність боржника оплатити свої боргові зобов'язання:
- а) ознака банкрутства;
 - б) показник прибутковості;
 - в) юридична справа;
 - г) показник ліквідності.
3. Здатність підприємства погасити свої боргові зобов'язання:
- а) платоспроможність;
 - б) прибутковість;
 - в) рентабельність;
 - г) рух грошових коштів.
4. Оцінка ступеня своєчасності покриття ресурсів наявними засобами – це:
- а) функція економічного аналізу;
 - б) завдання фінансового аналізу;
 - в) мета економічного аналізу;
 - г) метод фінансового аналізу.

5. Заміна одного або кількох чинників на складові відповідного економічного змісту – це:

- а) метод подовження факторних систем;
- б) метод експертних оцінок;
- в) метод різниць;
- г) маржинальний аналіз.

6. В якому з методів фінансового аналізу спеціалісти висловлюють свою думку про реальні ціни і способи їх досягнення:

- а) метод експертних оцінок;
- б) вертикальний аналіз;
- в) горизонтальний аналіз;
- г) маржинальний аналіз.

7. Вкажіть, що серед переліченого не належить до напрямків фінансового аналізу:

- а) виявлення факторів, що впливають на фінансовий стан підприємства;
- б) підготовка і обґрунтування прийняття рішень, щодо трудових ресурсів;
- в) оцінка майнового стану;
- г) аналіз фінансової стійкості.

8. Перший етап розвитку фінансового аналізу припадає на період:

- а) до 40 рр. XX ст.;
- б) 40-60 рр. XX ст.;
- в) 60-80 рр. XX ст.;
- г) 80-90 рр. XX ст.

9. Фінансовий аналіз тісно пов'язаний з такими науками:

- а) фінанси;
- б) бухгалтерський облік;
- в) аудит;
- г) всі відповіді вірні.

10. Якісний метод аналізу, сутність якого полягає в об'єднанні думок експертів з урахуванням всіх запропонованих ідей через послідовне опитування експертів за допомогою анкет:

- а) метод експертних оцінок;
- б) метод відносних різниць;
- в) гіпотетичний метод;
- г) метод Дельфі.

Тест № 10

1. Різновид методу ланцюгових підстановок, який дає не тільки абсолютне, але і й відносне відхилення:
 - а) індексний метод;
 - б) метод формального розкладання;
 - в) метод подовження;
 - г) інтегральний метод.

2. Ці методи дають числову характеристику та поділяються на описові (статистичні) і аналітичні – це:
 - а) кількісні методи;
 - б) метод формального розкладання;
 - в) метод подовження;
 - г) інтегральний метод.

3. Методи, які не дають числової характеристики, а тільки відповідають на питання як проводити дослідження – це:
 - а) кількісні методи;
 - б) якісні методи;
 - в) аналітичні методи;
 - г) маржинальний.

4. Метод взаємопов'язаних економічних показників, за допомогою якого можна визначити вплив останнього фактора, якщо відомий сумарний вплив інших факторів – це:
 - а) метод експертних оцінок;
 - б) метод відносних різниць;
 - в) гіпотетичний метод;
 - г) балансовий (сальдовий) метод.

5. Метод аналізу фінансової звітності, який передбачає визначення питомої ваги кожної статті у загальному підсумку – це:
 - а) трендовий;
 - б) факторний;
 - в) структурний;
 - г) маржинальний.

6. Фінансові ресурси підприємства:
 - а) його власні грошові фонди цільового призначення, які формуються у процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту і національного доходу та використовується у статутних цілях підприємства;

б) його власні і позикові грошові фонди цільового призначення, які формуються у процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту і національного доходу та використовуються у статутних цілях підприємства;

в) позикові грошові фонди цільового призначення, які формуються у процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту і національного доходу та використовуються у статутних цілях підприємства;

г) всі відповіді не вірні.

7. Кошти підприємства бувають:

а) власні;

б) залучені;

в) накопичувальні;

г) власні і залучені.

8. Аналіз забезпеченості підприємства власними оборотними коштами має на меті:

а) оцінити спроможність підприємства створювати необхідні для виробництва і реалізації продукції запаси сировини, матеріалів;

б) оцінити спроможність підприємства залучити необхідні для виробництва і реалізації продукції запаси сировини, матеріалів;

в) оцінити спроможність підприємства позичити необхідні для виробництва і реалізації продукції запаси сировини, матеріалів;

г) всі відповіді невірні.

9. Використання банківських кредитів для підприємства, яке функціонує у ринковій економіці є:

а) показником ліквідності;

б) показником нормальної фінансової діяльності;

в) показником нестабільної фінансової діяльності;

г) показником платоспроможності.

10. Першим кроком аналізу ефективності короткотермінових банківських кредитів є:

а) визначення оборотності цих кредитів і порівняння швидкості їх обороту зі швидкістю обороту власних оборотних коштів;

б) визначення рентабельності власного капіталу;

в) визначення ліквідності оборотних коштів;

г) всі відповіді невірні.

Тест № 11

1. Співвідношення вкладень капіталу за напрямками характеризується:

- а) питомою вагою кожного з них у загальній сумі наявного капіталу;
- б) питомою вагою власного капіталу у загальній сумі капіталу;
- в) 50 % вкладень;
- г) всі відповіді вірні.

2. Оптимальна структура капіталу для кожного підприємства визначається виходячи:

- а) показників динаміки собівартості;
- б) показників динаміки валюти балансу;
- в) показників роботи окремої галузі;
- г) фінансових показників підприємства.

3. Ефективність використання фінансових ресурсів (капіталу) характеризується:

- а) рентабельністю продукції;
- б) величиною прибутку, що припадає на одиницю вартості вкладеного капіталу;
- в) собівартістю;
- г) нормою прибутку.

4. Виробничі підприємства основну частину наявних фінансових ресурсів вкладають:

- а) в основні виробничі засоби і інші необоротні активи;
- б) нематеріальні активи;
- в) всі відповіді вірні;
- г) всі відповіді невірні.

5. Одним з найсуттєвіших факторів зростання прибутку є:

- а) швидкість обертання вкладених грошей;
- б) час їх авансування у будь-які активи;
- в) суми їх авансування у певні активи;
- г) всі відповіді невірні.

6. Залежно від чого прибуток поділяється на прибуток від звичайної та надзвичайної діяльності:

- а) від характеру діяльності;
- б) всі відповіді вірні;
- в) за економічним змістом;
- г) всі відповіді невірні.

7. Залежно від чого прибуток поділяється на оподаткований та пільговий:

- а) від характеру оподаткування;
- б) від характеру діяльності;

- в) від складу елементів;
- г) за економічним змістом.

8. Найважливіший узагальнюючий показник у системі оцінювальних показників ефективності:

- а) прибуток;
- б) валовий дохід;
- в) собівартість;
- г) маржинальний дохід.

9. В залежності від глибини дослідження фінансовий аналіз поділяється на:

- а) експрес-аналіз і фундаментальний;
- б) внутрішній і зовнішній;
- в) попередній і поточний;
- г) горизонтальний і вертикальний.

10. В залежності від характеру використання прибуток поділяється на:

- а) капіталізований і споживаний;
- б) оподаткований і пільговий;
- в) попередній і поточний;
- г) всі відповіді невірні.

Тест № 12

1. За яким показником оцінюється фінансова стійкість підприємства:

- а) коефіцієнт фондівдачі;
- б) коефіцієнт рентабельності;
- в) коефіцієнт фінансування;
- г) коефіцієнт економічного росту.

2. До якої групи фінансових коефіцієнтів належить коефіцієнт абсолютної ліквідності:

- а) коефіцієнт оборотності;
- б) коефіцієнт платоспроможності;
- в) коефіцієнт рентабельності;
- г) коефіцієнт інтенсивності використання засобів.

3. До необоротних активів підприємства належать:

- а) мобільні активи;
- б) виробничі запаси;
- в) основні засоби;
- г) кошти в розрахунках.

4. Які активи є найбільш ліквідними?

- а) грошові кошти;
- б) матеріальні ресурси;
- в) основні засоби;
- г) виробничі запаси.

5. Як визначається власний оборотний капітал:

- а) як різниця між оборотними активами і поточними заборгов'язаннями;
- б) як сума оборотних активів і витрат майбутніх періодів;
- в) як різниця між власним капіталом і оборотними активами;
- г) як сума грошових коштів і дебіторської заборгованості.

6. Яка форма фінансової звітності містить дані стосовно оборотних активів підприємства:

- а) звіт про власний капітал;
- б) баланс;
- в) звіт про фінансові результати;
- г) звіт про рух грошових коштів.

7. Яка форма фінансової звітності містить інформацію стосовно руху власного капіталу підприємства:

- а) звіт про рух грошових коштів;
- б) баланс;
- в) звіт про фінансові результати;
- г) звіт про власний капітал.

8. Який показник характеризує платоспроможність:

- а) коефіцієнт автономії;
- б) коефіцієнт маневреності;
- в) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- г) коефіцієнт економічного росту.

9. Який показник є питомою вагою власного капіталу у загальній сумі власного капіталу підприємства:

- а) коефіцієнт автономії;
- б) коефіцієнт маневреності;
- в) коефіцієнт поточної ліквідності;
- г) коефіцієнт абсолютної ліквідності.

10. Які показники можна обчислити лише за даними балансу:

- а) показники рентабельності;
- б) показники ліквідності;
- в) показники собівартості;
- г) показники забезпеченості трудовими ресурсами.

Тест № 13

1. Який показник визначає фінансову незалежність:
 - а) коефіцієнт автономії;
 - б) коефіцієнт рентабельності;
 - в) коефіцієнт маневреності;
 - г) коефіцієнт покриття.

2. До якої групи показників відноситься коефіцієнт автономії:
 - а) коефіцієнт оборотності;
 - б) коефіцієнт платоспроможності;
 - в) коефіцієнт рентабельності;
 - г) коефіцієнт фінансової стійкості.

3. Які методичні прийоми застосовують у факторному аналізі прибутку?
 - а) елімінування;
 - б) порівняння;
 - в) дисконтування грошових потоків;
 - г) експертні оцінки.

4. Які методичні прийоми застосовують для факторного аналізу рівня рентабельності:
 - а) порівняння;
 - б) елімінування;
 - в) обчислення відносних величин;
 - г) дисконтування грошових потоків.

5. Який чинник обумовлює рентабельність капіталу:
 - а) прибуток від реалізації;
 - б) чистий прибуток;
 - в) валовий дохід;
 - г) валовий прибуток.

6. Який показник обчислюється як різниця між чистим доходом від реалізації і собівартістю реалізованої продукції:
 - а) валовий прибуток;
 - б) чистий прибуток;
 - в) прибуток від реалізації;
 - г) операційний прибуток.

7. Що характеризують показники оборотності ресурсів:
 - а) фінансову стійкість;

- б) ліквідність;
- в) платоспроможність;
- г) ділову активність.

8. Для чого застосовується індекс кредитоспроможності Альтмана:

- а) для оцінки економічного потенціалу підприємства;
- б) для оцінки потенційного банкрутства підприємства;
- в) для оцінки інтенсивності використання активів підприємства;
- г) для оцінки інтенсивності руху капіталу підприємства.

9. До якої групи показників відноситься коефіцієнт вигідності підприємництва:

- а) коефіцієнт ділової активності;
- б) коефіцієнт рентабельності;
- в) коефіцієнт ліквідності;
- г) коефіцієнт платоспроможності.

10. За якими формами фінансової звітності розраховуються основні показники рентабельності:

- а) баланс;
- б) звіт про фінансові результати;
- в) звіт про власний капітал;
- г) звіт про рух грошових коштів.

КРОСВОРДИ ДО МОДУЛЯ 4

Кросворд №1

1													
		2											
3						4							
		5						6					
7								8					
	9												
10													

По горизонталі:

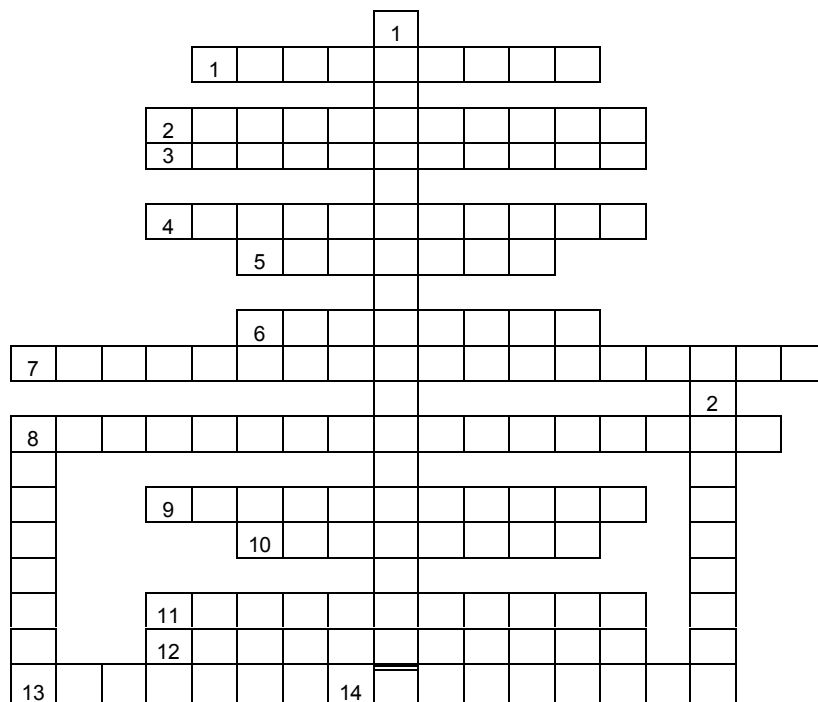
1. Співвідношення прибутку і собівартості реалізованої продукції.
2. Строк, протягом якого оборотні засоби підприємства здійснять

повний кругооборот. 3. Шкода, втрата, занепад. 4. Гроші, які має в своєму розпорядженні фізична особа або юридична особа. 5. Джерела утворення засобів. 6. Частина балансу. 7. Система відносин, за якими капітал надається на позичковій основі. 8. Зменшення вартості основних засобів в процесі використання. 9. Розміщення капіталу. 10. Здатність фінансового активу перетворитися в гроші.

По вертикалі:

1. Можливість не одержати гроші, вкладені в активи.

Кросворд № 2

По горизонталі:

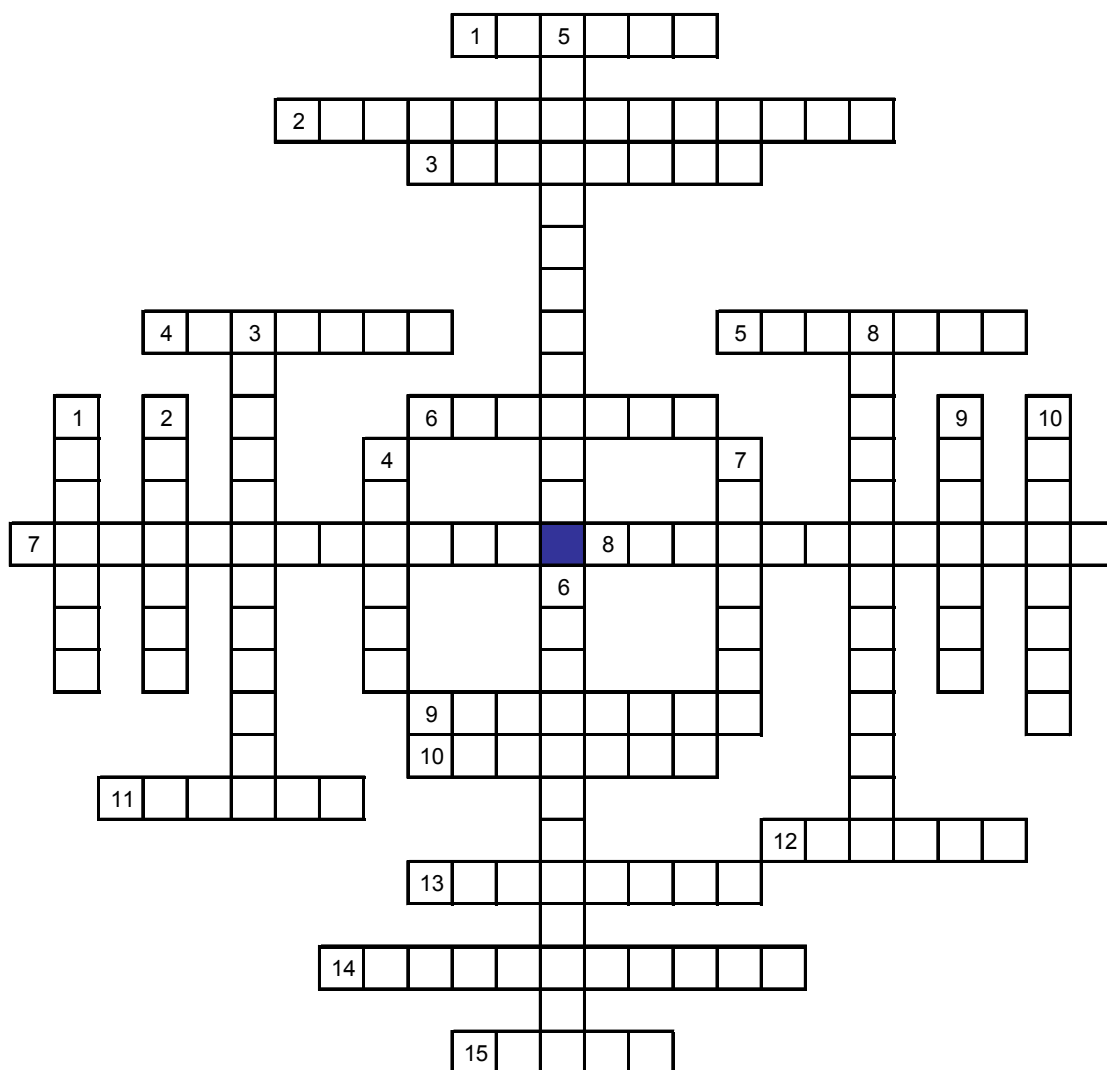
1. Вид резервів поліпшення фінансового стану підприємства. 2. Здатність погасити свої фінансові зобов'язання. 3. Втрата засобами праці частини своєї вартості в процесі виробництва. 4. Заборгованість підприємству від юридичних або фізичних осіб. 5. Цінний папір, що містить зобов'язання про сплату певній особі певної суми. 6. Види засобів підприємства. 7.

Співвідношення матеріальних ресурсів і виробленої продукції. 8. Здатність погасити свої борги. 9. Відшкодування, оплата, покриття. 10. Вид ліквідних активів. 11. Строк протягом якого оборотні засоби підприємства здійснять повний кругооборот. 12. Зниження курсу національної валюти щодо іноземних валют. 13. Форма мобілізації тимчасово вільних коштів. 14. Валовий прибуток.

По вертикалі:

1. Наявність передумов для отримання кредиту і спроможності його повернення. 2. Неподільний фонд. 8. Різниця між вартістю реалізованої продукції і її собівартості.

Кросворд №3

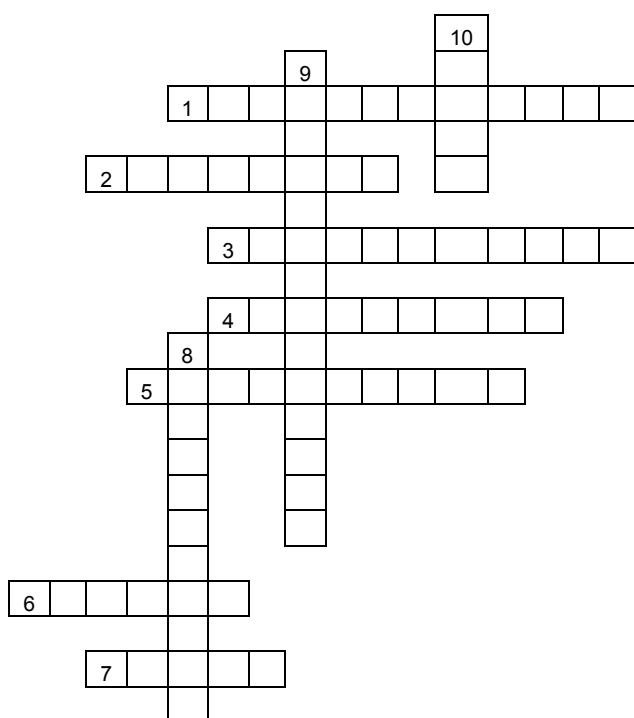

По горизонталі:

1. Права сторона бухгалтерського балансу. 2. Показник що характеризує доходність. 3. Зобов'язання банку. 4. Вид оборотних виробничих запасів. 5. Вид активів. 6. Вид цінного паперу. 7. Грошовий вираз поточних витрат підприємства на виробництво і реалізацію продукції. 8. Використання оборотних засобів за нецільовими призначеннями. 9. Підприємство чи особа, яким організація винна грошові кошти. 10. Операції по прибутковому розміщенню капіталу. 11. Різниця між грошовими надходженнями і витратами. 12. Джерела утворення засобів. 13. Засоби підприємства. 14. Зниження курсу національної валюти щодо іноземних валют. 15. Грошова сума, яка видається в рахунок майбутніх платежів.

По вертикалі:

1. Загальний прибуток. 2. Вид ліквідних активів. 3. Витрати на виробництво та реалізацію продукції у грошовій формі. 4. Витрати, які залежать від обсягу виробництва. 5. Відношення результатів до витрат. 6. Заборгованість підприємства. 7. Боржник, що має грошову заборгованість. 8. Собівартість, яка відображає грошові витрати окремого підприємства або його підрозділу. 9. Система економічних відносин, яка охоплює процеси утворення, розподілу та використання грошових фондів. 10. Вид активів.

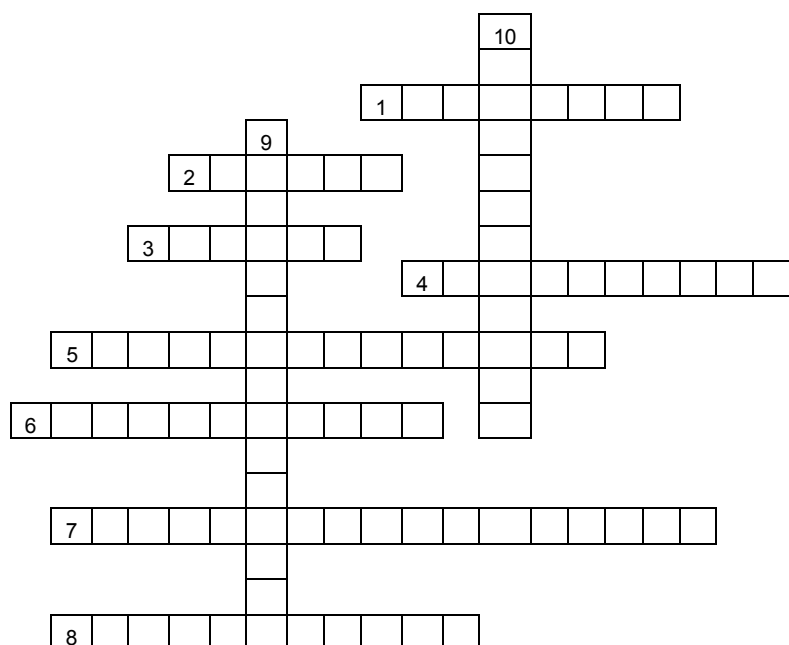
Кросворд № 4**По горизонталі:**

1. Вид діяльності. 2. Показник результативності. 3. Вид заборгованості. 4. Вид цінного папіру. 5. Напрямок економічного аналізу. 6. Комплексна оцінка діяльності підприємства. 7. Бухгалтерський баланс після очистки.

По вертикалі:

8. Здатність активів перетворюватися в грошові кошти. 9. Коефіцієнт прибутковості. 10. Вид цінного папіру.

Кросворд № 5

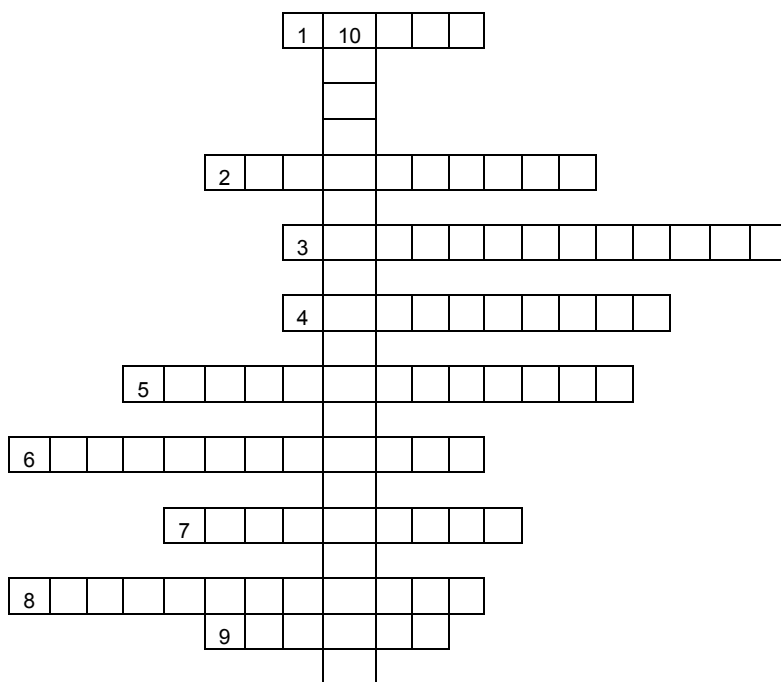
По горизонталі:

1. Один з коефіцієнтів ліквідності. 2. Один з методів дослідження. 3. основне джерело інформації у фінансовому аналізі. 4. Метод аналізу, який використовується при наявності балансової ув'язки. 5. Один з методів фінансового аналізу. 6. Коефіцієнти платоспроможності. 7. Спроможність підприємства розрахуватися з боргами. 8. Набір методів та правил проведення досліджень.

По вертикалі:

9. Перша назва фінансового аналізу. 10. Метод фінансового аналізу, в якому розраховують структуру балансу.

Кросворд № 6

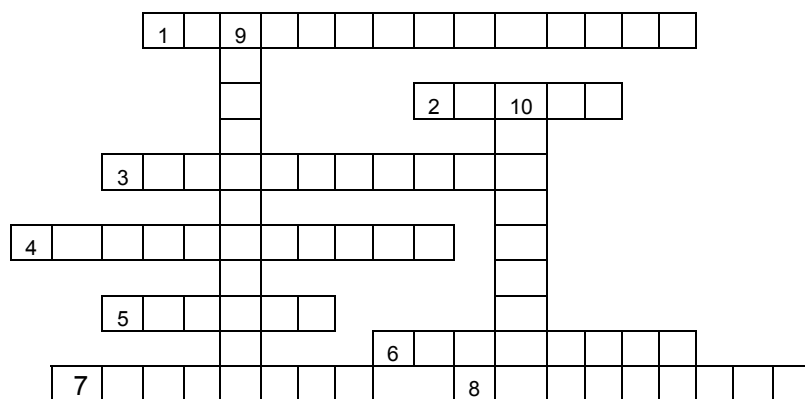
По горизонталі:

1. Ліва частина балансу. 2. Показники ділової 3. Метод аналізу для визначення фінансової стійкості та платоспроможності. 4. Вид діяльності підприємства. 5. Передбачення майбутнього бухгалтерського балансу. 6. Один з коефіцієнтів фінансової стійкості. 7. Один з видів діяльності підприємства. 8. Вид заборгованості. 9. Негативний фінансовий результат.

По вертикалі:

10. Можливість підприємства отримувати та погашати кредити.

Кросворд № 7

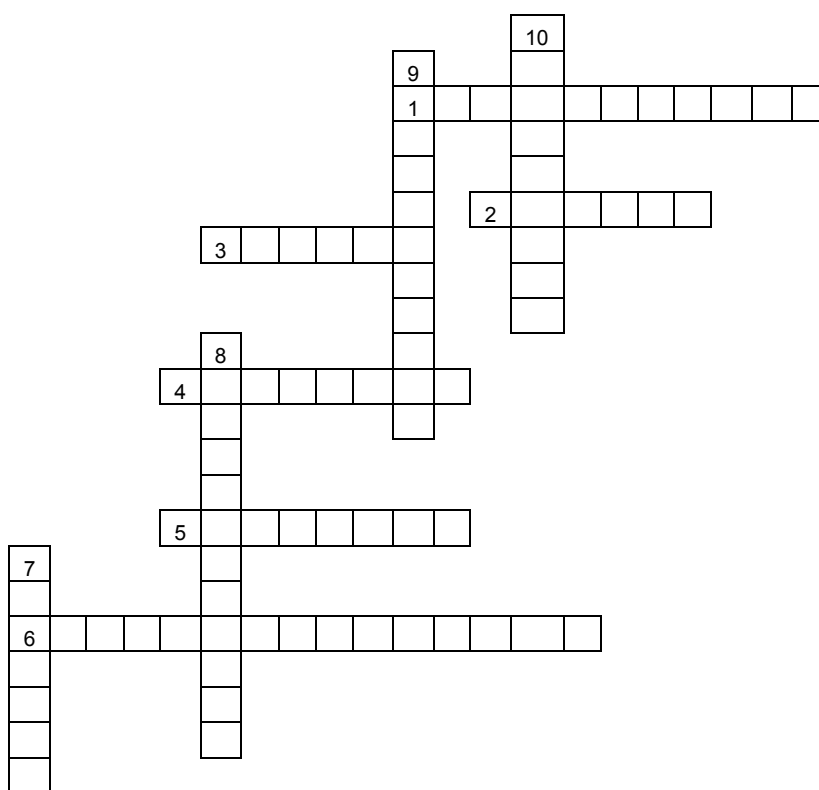

По горизонталі:

1. Несвоєчасна оплата поставленої продукції. 2. Права сторона балансу. 3. Коефіцієнти ділової активності. 4. Друга назва вертикального аналізу. 5. Баланс до очистки. 6. Коефіцієнт діагностики банкрутства. 7. Вид діяльності. 8. Коефіцієнт, який показує залежність між розміром залученого капіталу і рівнем рентабельності власного капіталу.

По вертикалі:

9. Один з напрямків фінансового аналізу, який називається „Оцінка або діагностика”. 10. Один з коефіцієнтів оцінки фінансового аналізу.

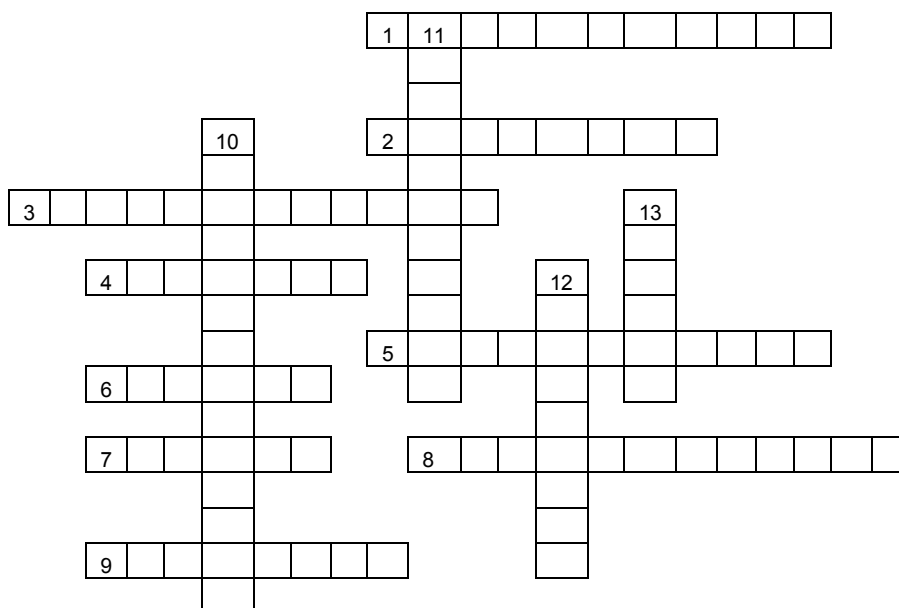
Кросворд № 8**По горизонталі:**

1. Один з елементів оперативних витрат. 2. Комплексна оцінка діяльності підприємства. 3. Витрати, які змінюються прямо пропорційно до зміни обсягів діяльності. 4. Витрати поділяються на змінні і 5. Вид собівартості в залежності від часу формування затрат. 6. Витрати, які не відносяться до собівартості реалізованої продукції.

По вертикалі:

7. Майбутня собівартість. 8. Грошовий вираз витрат на виробництво і реалізацію продукції. 9. Елементи витрат. 10. Витрати, пов'язані з виробничою діяльністю.

Кросворд № 9

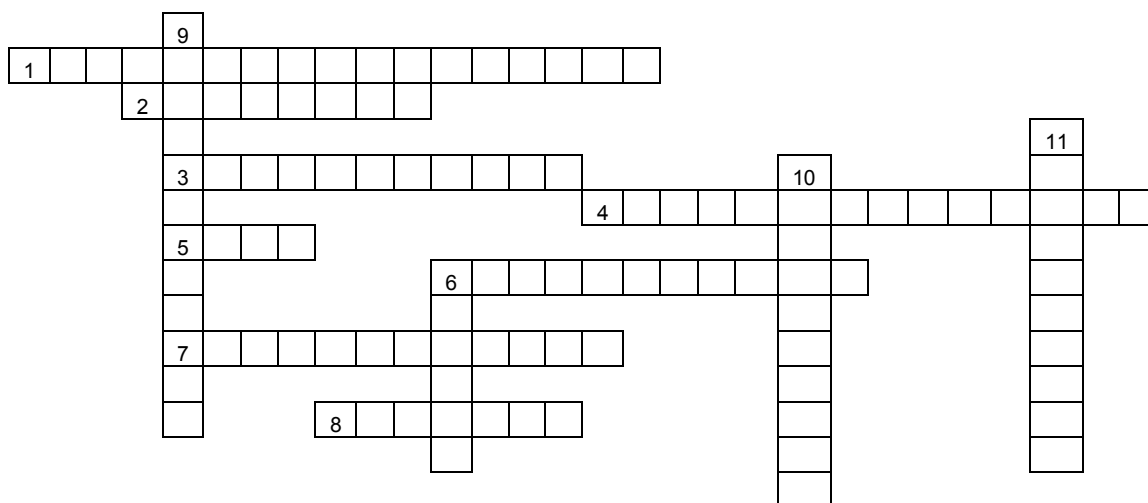
По горизонталі:

1. Один з елементів витрат. 2. Фінансовий результат. 3. Аналіз, що пов'язує кількість з ціною, змінними і незмінними витратами. 4. Відносини, що проявляються у грошовій формі. 5. Здатність активів перетворюватися у грошові кошти. 6. Комплексна оцінка діяльності підприємства. 7. Витрати, які змінюються прямо пропорційно до зміни обсягів діяльності. 8. Грошовий вираз витрат на виробництво продукції. 9. Витрати, які не змінюються при зміні обсягів діяльності.

По вертикалі:

10. Відносний показник прибутковості. 11. Один із елементів витрат. 12. Стан розрахунків, який гарантує постійну платоспроможність – це фінансова..... . 13. Основне джерело фінансового аналізу.

Кросворд № 10

По горизонталі:

1. Спроможність підприємства розраховуватися за боргами. 2. Кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства. 3. Здатність активів перетворюватися в грошові кошти. 4. Аналіз, суть якого в порівнянні кожної позиції балансу з попереднім періодом. 5. Грошовий вираз вартості товару. 6. Один з елементів витрат. 7. Перелік видів продукції. 8. Валюта балансу це підприємства.

По вертикалі:

6. Комплексна оцінка діяльності підприємства. 9. Один з методів багатофакторного аналізу. 10. Основний метод фінансового аналізу. 11. Спосіб оцінки і прогнозу фінансового стану це аналіз.

МОДУЛЬ 5 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ЗЕД І ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 1: Організація і методика аналізу ЗЕД

Заняття 1. Методи економічного аналізу у сфері ЗЕД

Мета – Розглянути методи економічного аналізу, які використовуються у сфері ЗЕД.

Зміст заняття:

1. Метод порівняння;
2. Метод динамічних рядів;
3. Метод абсолютних різниць;
4. Метод ланцюгових підстановок;
5. Індексний метод аналізу;
6. Метод прямих та обернених зв'язків.

1. Метод порівняння.

Порівняння – зіставлення даних, для знаходження подібності чи розбіжності.

Практичне завдання: Вирішення прикладів порівняння фактичних даних з базисними, плановими, нормативними даними.

2. Метод динамічних рядів.

Динамічні ряди – це розміщені у хронологічній послідовності значення показників.

Практичне завдання: Розрахунок абсолютного приросту базисного і ланцюгового, темпів зростання базисних і ланцюгових, темпів приросту базисних і ланцюгових.

3. Метод абсолютних різниць.

Метод абсолютних різниць використовується для визначення впливу факторів у мультиплікативних моделях.

Методика розрахунку:

Для визначення впливу кількісного фактора - різницю між кількісними факторами множать на базисне значення якісного фактора.

Для визначення впливу якісного фактору – різницю між якісними факторами множать на звітне значення кількісного показника.

Практичне завдання: визначення впливу факторів на виручку від реалізації продукції.

4. Метод ланцюгових підстановок.

Використовується для визначення впливу факторів в мультиплікативних, адитивних, кратних і змішаних моделях.

Методика аналізу: для визначення впливу факторів планові (базисні) значення показників послідовно замінюють на фактичні (звітні). Після заміни визначають різницю між отриманим результатом і попереднім. За

одну підстановку замінюють лише один показник. Спочатку визначають вплив кількісних факторів, потім якісних.

Практичне завдання: визначення впливу факторів на критичний обсяг продукції.

5. Індексний метод аналізу.

Індексний метод використовується в мультиплікативних, змішаних, адитивних і кратних моделях. Сутність методу в побудові агрегатних індексів, які розкривають економічний зміст. Для визначення впливу факторів проводиться послідовна заміна заданого параметру фактичним, щоб кожний субіндекс був у вигляді дроби, чисельник якого є знаменником наступного. Відносні відхилення визначають шляхом ділення чисельника на знаменник. Абсолютні відхилення визначаються різницею між чисельником і знаменником.

Практичні завдання: визначити індексним методом

- вплив факторів на виручку від реалізації продукції;
- вплив факторів на прибуток від реалізації продукції;
- вплив факторів на рівень рентабельності продаж.

6. Метод прямих та обернених зв'язків.

Використовується для визначення впливу факторів у кратних моделях. Сутність методу:

Для визначення впливу фактора, який знаходиться у чисельнику від умовного результативного показника віднімають базисний.

Для визначення впливу фактора, який знаходиться у знаменнику від звітнього результативного показника віднімають умовний

Практичні завдання:

- визначити вплив факторів на рівень рентабельності власного капіталу;
- визначити вплив факторів на зміну коефіцієнта покриття.

Тема 2. Аналіз експортних операцій

Заняття 2. Аналіз експортних операцій

Мета – засвоїти методику проведення аналізу експортних операцій.

Завдання аналізу

1. Аналіз динаміки експортних операцій
2. Аналіз структури експорту
3. Аналіз виконання плану експортних поставок за кількістю, вартістю, терміном поставки, асортиментом, якістю та сортністю
4. Аналіз впливу кількості та якості на суму експортного контракту
5. Індексний аналіз впливу кількості, структури та ціни на суму експорту
6. Структурний аналіз обсягів реалізації за експортними контрактами
7. Оцінка ефективності експортних операцій

Завдання аналізу експортних операцій виконуються на прикладі ситуаційної задачі. Вихідні дані для розрахунків наведені у таблиці 5.1

Додаткова інформація: за планом з партнерами з СНД укладено 10 контрактів з 5 іноземними покупцями, з партнерами з дальнього зарубіжжя укладено 3 контракти з двома іноземними покупцями.

Фактично з партнерами з СНД укладено 9 контрактів з 6 покупцями.

Сума експортних операцій за попередній період склала: з партнерами з СНД 120,5 тис. грн, з партнерами з дальнього зарубіжжя 150,0 тис. грн. Разом 270,5 тис. грн.

Таблиця 5.1

Вихідні дані для проведення аналізу експортних операцій
за 20__р.

(підприємства)

Країна	За планом				Дата поставки	Фактично			
	Ассортимент	Кількість, ц	Ціна 1 ц, грн	Сума тис. грн		Кількість, ц	ціна	сума	Дата поставки
А	Б	1	2	3	4	5	6	7	8
Партнери з СНД	Товар А сорт 1	1000	22,0	22,0	1,10	900	24,0	21,6	1,10
	Товар А сорт 2	500	20	10,0	3,10	450	22,0	9,9	4,10
	Товар Б сорт 1	1200	40	48,0	21,11	1300	42,0	54,6	25,11
	Товар Б сорт 2	300	35	31,5	31,12	850	36,0	30,6	3,01
	Товар В сорт 1	400	18	7,2	13,05	380	19,0	7,22	13,05
	Товар В сорт 2	600	15	9,0	10,06	600	16,0	9,6	12,06
Всього по СНД	Х	4600	Х	127,7	Х	4480	Х	133,52	Х
Партнери дальнього зарубіжжя	Товар А сорт 1	2000	50	100,0	7,08	2000	50	100,0	8,08
	Товар А сорт 2	1500	40	60,0	15,08	1500	40	60,0	15,08
Всього по дальньому зарубіжжю	Х	3500	Х	160,0	Х	3500	Х	160,0	Х
Разом	Х	8100	Х	287,7	Х	7980	Х	293,52	Х

Методика проведення аналізу:

2.1. **Аналіз динаміки експортних операцій** проводиться методом порівняння фактичних даних з даними попереднього періоду.

$$(133,52:120,5)*100\% = 110,8\%$$

$$(160,0:150,0)*100\% = 106,7\%$$

$$(293,52:270,5)*100\% = 108,5\%$$

Дані розрахунки свідчать, що у звітному році в порівнянні з попереднім сума експортних операцій зросла на 8,5%. Це сталося в першу чергу за рахунок експортних операцій з партнерами з СНД, де темп росту складає 110,8%. Нижче середнього рівня темп росту експортних операцій з партнерами з дальнього зарубіжжя, який складає 106,7%.

2.2. **Аналіз структури експорту** проводиться шляхом визначення питомої ваги (окремих товарів, сортів тощо) в загальній сумі експортних угод (табл. 5.2).

Таблиця 5.2

Структура експортних операцій _____ у 20__р., %
(підприємство)

Показники	За планом	Фактично	Відхилення, (+,-), в.п.
Сума експортних контрактів, всього	100,0	100,0	-
в т. ч. з країн СНД	44,39	45,49	+1,1
з країн дальнього зарубіжжя	55,61	54,51	-1,1

Аналіз даних таблиці 5.2 дозволяє зробити такі висновки, що за планом і фактично у 20__р. найбільшу питому вагу в сумі експортних контрактів складають контракти з партнерами з країн дальнього зарубіжжя. Так, за планом питома вага цих контрактів складала 55,61%, фактично 54,51, що на 1,1 в. п. нижче плану. Питома вага суми контрактів з країнами СНД на 1,1 в. п. перевищує планове значення.

2.3. **Аналіз виконання плану за кількістю, вартістю, терміном поставки, асортиментом, якістю та сортністю.**

а) **Аналіз виконання зобов'язань по контрактах за кількістю товарів** проводиться методом порівняння фактичної кількості товарів з плановою (табл. 5.3)

Таблиця 5.3

Виконання плану поставки по експортних операціях _____ у 20__ р.

(підприємство)

Країни	Одиниця виміру	За планом	Фактично	% виконання плану	Відхилення (+,-)
СНД	ц	4600	4480	97,4	-120
Дальнього зарубіжжя	ц	3500	3500	100,0	-
Разом	ц	8100	7980	98,5	-120

Аналізуючи дані таблиці 2.3 можна зробити висновки, що в 20__ році поставки по експортних операціях виконанні лише на 98,5 %. Це сталося за рахунок поставок у країни СНД. Фактичні поставки в країни СНД були нижче запланованих на 120 ц, або на 2,6%. План експортних поставок в країни дальнього зарубіжжя виконано на 100%.

б) **Аналіз виконання експортних контрактів за вартістю експортованої продукції** проводиться аналогічно (табл. 5.4).

Таблиця 5.4

Виконання плану експортних контрактів за вартістю експортованої продукції _____ у 20__ р., %

(підприємство)

Країни	Одиниця виміру	За планом	Фактично	% виконання плану	Відхилення (+,-)
СНД	тис. грн	127,7	133,52	104,6	5,82
Дальнього зарубіжжя	тис. грн	160,0	160	100,0	-
Разом	тис. грн	287,7	293,52	103,8	5,82

Коментуючи дані таблиці 5.4 можна зробити висновок, що план експортних контрактів за вартістю експортованої продукції у 20__р. виконано на 103.8% за рахунок поставок продукції в країни СНД. Сума експортованої продукції в країни СНД перевищує планову на 5.82 тис. грн або на 4.6% за рахунок зростання цін на експортовані товари.

в) **Аналіз виконання плану поставки експортованої продукції за строками поставки** проводиться методом порівняння (табл. 5.5)

Обсяги і строки експортних поставок _____ Таблиця 5.5
за 20__р.

Номер договору (контракту)	Країна і підприємство	За планом		Фактично		Відхилення	
		Вартість дол./тис. грн	Строк дата	Вартість дол./тис. грн	Строк дата	Вартість дол./тис. грн	Строк днів
2	Росія, Ват «Мир» (товар А, сорт 2)	10,0	3.10	9,9	4.10	-0,1	1
3	Росія, Ват «Світ» (товар Б, сорт 1)	48,0	21.11	42,0	25.11	-6,0	-4
і. т. д.							

Як свідчать дані таблиці 5.5 по другому і третьому договорах з Росією план експортних поставок не виконано на суму 0,1 та 6,0 тис. грн відповідно. По договору № 2 затримка строку поставки складає 1 день через поломку в дорозі вантажного автомобіля. По договору № 3 поставка експортної продукції відбулася з запізненням на 4 дні через несвоєчасну оплату поставки покупцем.

Загальний коефіцієнт прострочених зобов'язань по другому і третьому контрактах розраховується за такою формулою :

$$K_{пз} = \left(\frac{\sum K_{пр}}{\sum K_e} \right) * 100\% \quad (5.1)$$

де

$\sum K_{пр}$ - експортна вартість товару по прострочених контрактах протягом року; $K_{пз}$ – коефіцієнт прострочених зобов'язань;

$\sum K_e$ - сума експорту за рік.

$$\text{Кпз за двома контрактами} = \left(\frac{0.1 + 6.0}{9.9 + 42} \right) * 100\% = \left(\frac{6.1}{51.9} \right) * 100\% = 11.8\%$$

Таким чином, за двома контрактами з Росією, коефіцієнт прострочених зобов'язань склав 11,8%.

г) **Аналіз виконання плану експортних поставок за асортиментом** проводиться методом найменшого числа, коли з двох величин обирається найменша. Аналіз проводиться за допомогою таблиці 5.6.

Таблиця 5.6

Експортний асортимент товарів _____ за 20__ р.

Країни	Асортимент	За планом, ц	Фактично, ц	(підприємство)	
				Зараховується у виконання плану за асортиментом, ц	Виконання плану за рахунок асортименту, %
Країни СНД	Товар А	1500	1350	1350	90,0
	Товар Б	2100	2150	2100	100,0
	Товар В	1000	980	980	98,0
Всього	Х	4600	4480	4430	96,3
Країни дальнього зарубіжжя	Товар А	3500	3500	3500	100,0
Разом	Х	8100	7980	7930	97,9

Процент виконання плану експортних поставок за асортиментом виконано у 20__ р. на 97,9% за рахунок поставок країнам СНД. План експортних поставок країнам СНД виконано на 96,3% за рахунок товарів А та В. Найнижчий процент виконання плану за асортиментом спостерігається по товару А, через недопоставку сировини.

д) **Аналіз виконання плану експортних поставок за якістю** проводиться декількома методами:

1) **Аналіз виконання контрактів за сортами**(табл. 5.7)

Таблиця 5.7

Виконання плану експортних контрактів за якістю
продукції _____ за 20__ р.
(підприємство)

Країни	Асортимент	Сорти	За планом, ц	Фактично, ц	% виконання плану
СНД	Товар А	1	1000	900	90,0
	Товар Б	1	1200	1300	108,0
	Товар В	1	400	380	95,0
	разом	1 сорту	2600	2580	99,2
	Товар А	2	500	450	90,0
	Товар Б	2	900	850	94,5
	Товар В	2	600	600	100,0
	разом	2 сорту	2000	1900	95,0
Дальнього зарубіжжя	Товар А	1	2000	2000	100,0
	Товар А	2	1500	1500	100,0
Всього		1 сорту	4600	4580	99,6
		2 сорту	3500	3400	97,1
Разом		Х	8100	7980	98,5

Як свідчать дані таблиці 5.7 план експортних поставок виконано на 98,5%. План поставки високоякісної продукції (1 сорту) виконано на 99,6%, а по продукції 2 сорту на 97,1% . Тобто процент виконання плану поставки по продукції 1 сорту випереджає процент поставки продукції 2 сорту, що свідчить на користь високоякісної продукції. Про це свідчить також питома вага високоякісної продукції, яка перевищує питому вагу продукції 1 сорту. Так, питома вага фактично поставленої продукції 1 сорту дорівнює $\left(\frac{4580}{7980} * 100\%\right) = 57,4\%$, а продукції 2 сорту $(100-57,4)=42,6\%$.

2) **Аналіз сортності методом посортових коефіцієнтів.** (Вихідні дані наводяться у табл. 5.8)

Таблиця 5.8

Вихідні дані для аналізу сортності експортних поставок _____ за 20__р.
(підприємство)

Сорт	Посортний коефіцієнт	За планом		Фактично		Виконання плану по кількості, %
1	1,0	4600	177,2	4580	183,42	99,6
2	0,9	3500	110,5	3400	110,1	97,1
Разом	X	8100	287,7	7980	293,52	98,5

Коефіцієнт сортності розраховується як сума добутку посортних коефіцієнтів і кількості продукції, поділена на суму кількості продукції.

Коефіцієнт сортності за планом =

$$\frac{1 * 4600 + 0.9 * 3500}{8100} = \frac{4600 + 3150}{8100} = \frac{7750}{8100} = 0.9568$$

Фактичний коефіцієнт сортності =

$$\frac{1 * 4580 + 0.9 * 3400}{7980} = \frac{4580 + 3060}{7980} = \frac{7640}{7980} = 0.9574$$

Так, як фактичний коефіцієнт сортності вище запланованого контракти за якістю вважаються виконаними.

3) **Метод порівняння середньозважених цін.** Середньозважена ціна за планом складає: $287,7:8100=35,52$ грн

Фактична середньозважена ціна дорівнює: $293,52:7980=36,78$ грн

Так як фактична середньозважена ціна вища за планову, контракти за якістю вважаються виконаними.

4) **Метод порівняння проценту виконання плану у вартісному і натуральному виразі.**

Процент виконання плану по кількості дорівнює 98,5%, а по сумі 103,8%. Випередження проценту виконання плану у вартісному виразі підтверджує виконання плану за сортністю.

2.4. Аналіз впливу кількості та якості на суму експортного контракту проводиться індексним методом або методом ланцюгових підстановок, або методом абсолютних різниць. Наприклад, методом абсолютних різниць провести аналіз впливу факторів на суму контракту №2 з Росією. (Вихідні дані наведені у табл. 5.9).

Таблиця 5.9

Вихідні дані для визначення впливу факторів на суму експортного контракту № 2 з Росією за 20__р.

Показники	За планом	Фактично
Факторні		
Кількість поставленої продукції, ц	500	450
Ціна 1 ц, грн	20	22
Результативний		
Сума експортного контракту, тис. грн	10,0	9,9

Розрахунок впливу факторів: $(450-500)*20=-1,0$; $(22-20)*450=0,9$

Разом: $-1,0+0,9 = -0,1$ тис. грн. Перевірка: $9,9-10,0=-0,1$ тис. грн.

План експортного контракту № 2 у 20__р. недовиконано на 0,1 тис. грн., в т. ч. за рахунок кількості поставленої продукції на 1,0 тис. грн. Підвищення якості (ціни) продукції нейтралізувало негативний вплив першого фактору на 0,9 тис. грн.

2.5. Індексний аналіз впливу кількості, структури та ціни на суму

експорту проводиться за такою моделлю:

$$I_{\text{вартості експорту}} = I_{\text{кількості}} * I_{\text{структури}} * I_{\text{ціни}} \quad \text{або}$$

$$I_{\text{вартості експорту}} = \frac{\sum q_1 p_1}{\sum q_0 p_0} = \frac{\sum q_1 \bar{p}_0}{\sum q_0 \bar{p}_0} * \frac{\sum q_1 p_0}{\sum q_1 \bar{p}_0} * \frac{\sum q_1 p_1}{\sum q_1 p_0}, \quad (5.2)$$

де

q_0, q_1 – кількість за планом і фактична

p_0, p_1 - ціна планова і фактична

Аналіз проведемо на прикладі експортних операцій з країнами СНД, вихідні дані надаються у таблиці 5.1. Спочатку розрахуємо середню планову ціну товарів, поставлених країнами СНД.

$$\bar{p}_c = \frac{127700}{4600} = 27.8 \text{ грн.}$$

$$\begin{aligned} & \frac{(900 * 24) + (450 * 22) + (1300 * 42) + (850 * 36) + (380 * 19) + (600 * 16)}{(1000 * 22) + (500 * 20) + (1200 * 40) + (900 * 35) + (400 * 18) + (600 * 15)} = \\ & = \frac{(900 + 450 + 1300 + 850 + 380 + 600) * 27.76}{(1000 * 22) + (500 * 20) + (1200 * 40) + (90 * 35) + (400 * 18) + (600 * 15)} * \\ & * \frac{(900 * 22) + (450 * 20) + (1300 * 40) + (850 * 35) + (380 * 18) + (600 * 15)}{(900 + 450 + 1300 + 850 + 380 + 600) * 27.8} * \\ & * \frac{(900 * 24) + (450 * 22) + (1300 * 42) + (850 * 36) + (380 * 19) + (600 * 16)}{(900 * 22) + (450 * 20) + (1300 * 40) + (850 * 35) + (380 * 18) + (600 * 15)} = \\ & = \frac{133520}{127700} = \frac{124364.8}{127700} * \frac{126390}{124364.8} * \frac{133520}{126390} = 0.974 * 1.016 * 1.056 \\ & \text{Перевірка: } 1,045 = 0,974 * 1,016 * 1,056 \end{aligned}$$

Тобто, вартість експорту країнам СНД в порівнянні з планом зросла на 4,5%, в т. ч. за рахунок структури на 1,6%, ціни реалізації на 5,6%, незважаючи на те, що кількість експортованої продукції знизилась на 2,6%. Щоб визначити відхилення в абсолютному вираженні, потрібно від чисельника відняти знаменник, тоді отримаємо: $133520 - 127700 = 5820$ і т. д.

$$\text{Перевірка: } 5820 = -3335 + 2025 + 7130$$

Отже, вартість експорту країнам СНД порівняно з планом зросла на 5820 грн, в т. ч. за рахунок структури поставок на 2025 грн, ціни реалізації на 7130 грн. Зниження кількості експортованої продукції знизило позитивний вплив перших факторів на 3335 грн.

2.6. Структурний аналіз обсягів реалізації за експортними контрактами.

Структурний аналіз обсягів реалізації за експортними контрактами проводиться за формулою:

$$Q_{\text{екс}} = (Q_{\text{екс}}/K) * (K/K_{\text{кл}}) * K_{\text{кл}} \quad \text{або} \quad Q_{\text{екс}} = Q_{\text{екс1}} * K_1 * K_{\text{кл}}, \quad (5.3)$$

де

$Q_{\text{екс}}$ – обсяг експортної продукції

K – загальна кількість експортних контрактів

$K_{\text{кл}}$ - кількість іноземних покупців

$Q_{\text{екс}}/K$ – середня сума одного експортного контракту, або $Q_{\text{екс1}}$

$K/K_{\text{кл}}$ – середня кількість експортних контрактів в розрахунку на одного покупця, або K_1 , тобто активність іноземних покупців

Вихідні дані надаються в таблиці 5.1. Розрахунки показали, що планова сума одного експортного контракту дорівнює 22,13 тис.грн (287,7: (10+3) контракти. Фактична сума одного експортного контракту дорівнює 24,46 тис. грн. (293,52 : (9+3) контракти.

Планова кількість експортних контрактів в розрахунку на одного покупця дорівнює ((10+3):(5+2))=1,857, фактична ((9+3):(6+2))=1,5.

Розрахункові і вихідні дані занесемо в наступну таблицю (табл. 5.10)

Таблиця 5.10

Вихідні дані для проведення факторного аналізу обсягів реалізації за експортними контрактами _____

Показники	За планом	Фактично
Факторні		
Середня сума одного експортного контракту, тис. грн	22,13	24,46
Кількість експортних контрактів в розрахунку на одного покупця	1,857	1,5
Кількість іноземних покупців	7	8
Результативний		
Обсяг експортної продукції, тис. грн	287,7	293,52

Аналіз доцільно провести методом ланцюгових підстановок:

$7*1,857*22,13=287,7$	
$8*1,857*22,13=328,76$	41,06
$8*1,5*22,13=265,56$	-63,2
$8*1,5*24,46=293,52$	27,96
Разом	5,82 тис. грн

Перевірка: $293,52-287,7=5,82$ тис. грн.

Таким чином фактичний обсяг експортної продукції перевищив планове значення на 5,82 тис. грн, в т. ч. за рахунок кількості іноземних покупців на 41,06 тис. грн. , середньої суми одного експортного контракту на 27,46 тис. грн. Але зниження активності іноземних покупців знизило позитивний вплив перших факторів на 63,2 тис. грн.

2.7. Оцінка ефективності експортних операцій

а) спочатку проводиться розрахунок економічного ефекту експорту ($E_{\text{експ}}$)

$E_{\text{експ}} = \text{Виручка від експорту} - \text{повні витрати на виробництво і реалізацію експортної продукції}$

Якщо $E_{\text{експ}}$ є додатною величиною, експорт вигідний

б) потім розраховується відносний показник ефективності експорту ($EE_{\text{експ}}$)

$EE_{\text{експ}} = (\text{виручка від експорту} / \text{повні витрати на виробництво і реалізацію експортної продукції}) * 100\%$

У повні витрати входить собівартість та витрати на збут експортної продукції, в т. ч. витрати на пакування, навантаження, перевезення, страхування товару під час перевезень; витрати на оформлення сертифікатів походження, фітосанітарних сертифікатів, сертифікатів якості, ветеринарних сертифікатів; витрати на оформлення довідок декларування митної вартості, сума митної вартості, витрати на проведення переговорів, переїзди, поштові витрати тощо.

Тема 3. Аналіз імпорتنих операцій

Заняття 3. Аналіз імпорتنих операцій

Мета – Засвоїти методику аналізу імпорتنих операцій.

Аналіз імпорتنих операцій проводиться аналогічно аналізу експортних операцій.

Завдання аналізу

1. Аналіз динаміки імпорتنих операцій
2. Аналіз структури імпорتنих операцій
3. Аналіз виконання плану імпорتنих поставок за кількістю, вартістю, терміном поставки, асортиментом, якістю та сортністю
4. Аналіз впливу кількості та якості на суму імпортного контракту
5. Індексний аналіз впливу кількості, структури та ціни на суму імпорту
6. Структурний аналіз обсягів реалізації за імпортними контрактами
7. Оцінка ефективності імпорتنих операцій

Аналіз проводиться за допомогою вихідних даних, які наведені в таблиці 5.11

Таблиця 5.11

Вихідні дані для проведення аналізу імпорتنих операцій _____ за 20__р.
(підприємства)

Країна – імпортер	Одиниця виміру	За планом					Фактично			
		асортимент	кількість	ціна	сума	дата поставки	кількість	ціна	сума	дата поставки

Додаткова інформація.

За планом: кількість контрактів....., кількість постачальників.....

Фактично: кількість контрактів....., кількість постачальників.....

Сума імпорتنих операцій за попередній період.....

Аналіз імпорتنих операцій проводиться аналогічно експортним по таблицям 5.2 - 5.10.

Тема 4. Маркетинг в зовнішньоекономічній діяльності

Заняття 4. Маркетинговий аналіз в ЗЕД

Мета - засвоїти методику маркетингового аналізу.

Завдання аналізу

1. Аналіз збуту продукції
2. Аналіз розподілу ринку
3. Аналіз кон'юнктури ринку
4. Аналіз еластичності попиту
5. Аналіз ринків збуту
6. Аналіз конкурентоспроможності

3.1. Аналіз збуту продукції

а) визначення видів продукції на збут проводиться за допомогою ретроспективної оцінки (табл. 5.12)

Таблиця 5.12

Ретроспективна оцінка продукції _____ за 20__р.
(підприємства)

Показники	Кількість балів	Оцінка видів продукції				
		зерно	соняшник	молоко	м'ясо	інші
А	1	2	3	4	5	6
Сума прибутку в розрахунку на 1 га посіву (1 умовну голову), грн : - максимальна	5					
- вище середнього	4					
- середня	3					
- нижче середньої	2					
- низька	1					
Рівень рентабельності, % - найвищий	5					
- високий	4					
- середній	3					
- нижче середнього	2					
- низький	1					
Виробничий потенціал галузі - достатній	5					
- середній	4					

Висновок: незмінні витрати визначають як різницю між собівартістю і змінними витратами.

в) аналіз реалізації проводиться за такою схемою:

1. Аналіз рівня товарності, динаміки, впливу факторів (проводиться за допомогою таблиці 5.14).

Таблиця 5.14

Вихідні дані для визначення впливу факторів на рівень товарності

_____ В _____
(вид продукції) (підприємство)

Показники	Базисний рік	Звітний рік
Факторні		
Обсяг реалізованої продукції, ц (Р)		
Обсяг виробленої продукції, ц (В)		
Результативний		
Рівень товарності, %		

Аналіз проводиться методом прямих та обернених зв'язків:

$P_1/V_0 - P_0/V_0 = \Delta$ за рахунок Р

$P_1/V_1 - P_1/V_0 = \Delta$ за рахунок В

Разом:

Висновок:

2. Оцінка рівня виконання плану реалізації (проводиться за допомогою таблиці 5.15)

Таблиця 5.15

Виконання плану обсягів реалізації _____ В _____
(вид продукції) (підприємство)

Вид продукції	За планом	Фактично	% виконання плану	Відхилення (+,-)

Висновок: _____

3. Аналіз структури виручки за асортиментом, видами поставки, ринками, покупцями, формами розрахунків, строками реалізації тощо.

Аналіз проводимо на прикладі структури за покупцями(табл.5.16)

Таблиця 5.16

Структура виручки від реалізації за покупцями

Країна, підприємства, покупці	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення, +,-
	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	
.....					
.....					
Разом		100,0		100,0	

Висновок

:

4. Визначення впливу кількості реалізованої продукції, структури, ціни реалізації (проводять за допомогою таблиці 5.17, яка містить вихідні дані.). Аналіз доцільно провести індексним методом, або методом ланцюгових підстановок.

Таблиця 5.17

Вихідні дані для визначення впливу факторів на виручку від реалізації

Товари	В		Фактичні обсяг і структура, планова ціна	Фактичні дані
	(продукція)	(підприємство)		
Планові обсяг, структура, ціна		Фактичний обсяг, планові структура і ціна		
.....				
.....				
Усього				

Висновок:

4.2. Аналіз розподілу ринку

Показник ринкової частки –це відношення обсягу продажу певного товару даної організації до сумарного обсягу продажу цього товару всіма

організаціями, що діють на даному ринку. Аналіз ринкової частки проводиться за допомогою таблиці 5.18.

Таблиця 5.18

Розподіл ринку _____ за 20__ р.
(підприємства)

Назва товару	Основні продавці даного товару						Загальний обсяг реалізації	
							сума, тис.грн	100%
	Обсяг реалізації, тис. грн	Питома вага, %	Обсяг реалізації, тис. грн	Питома вага, %	Обсяг реалізації, тис. грн	Питома вага, %		
								100%
								100%

Висновок:

4.3. Аналіз кон'юнктури ринку

Аналіз кон'юнктури це комплексний аналіз елементів:

а) **пропозиції**, тобто динаміка обсягів і структури виробництва продукції (табл. 5.19).

Таблиця 5.19

Динаміка та структура обсягів виробництва продукції в.....

Види продукції	Роки							
	20__		20__		20__		20__	
	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %
.....								
.....								
Разом		100		100		100		100

Висновок:

б) **попиту**, тобто споживання, в т. ч. по окремих споживачах (табл. 5.20)

Таблиця 5.20

Динаміка споживання продукції в розрахунку на душу населення, грн

Вид продукції	Роки			200__ р. у % до	
	20__	20__	20__	20__	20__
.....					
.....					

Висновок: _____

в) **товару і його збуту**. Аналіз товару та його збуту проводиться за допомогою табл. 5.15, 5.16, які надаються у третьому розділі даної теми.

г) **ціни**, в т. ч. рівня цін, динаміки, співвідношення по товарах (табл. 5.21)

Таблиця 5.21

Динаміка споживчих цін на _____, грн.

Найменування товару	Роки				20__р. у % до	
	20__	20__	20__	20__	20__р.	20__р.
.....						
.....						

Висновок: _____

4.4. Аналіз еластичності попиту

Еластичність – міра реагування однієї змінної внаслідок однавідсоткової зміни іншої змінної.

Коефіцієнт еластичності попиту за ціною розраховується за формулою:

$$E_p = \frac{\Delta Q, \%}{\Delta P, \%}, \quad (5.7)$$

де Q- попит в розрахунку на 1 людину, P- ціна.

Таблиця 5.22

Розрахунок коефіцієнту еластичності попиту _____ за ціною
(товар)

Показники	Базисний рік	Звітний рік	Темп росту, %
Попит в розрахунку на 1 людину, грн			
Ціна, грн			
Коефіцієнт еластичності			

Висновки: _____

Еластичність попиту за доходом розраховується аналогічно за формулою :

$$E_I = \frac{\Delta Q, \%}{\Delta I, \%}, \quad (5.8)$$

де I – дохід в розрахунку на 1 людину

4.5. Аналіз ринків збуту

Етапи дослідження ринків збуту:

а) оцінка структури ринків збуту (табл. 5.23).

Таблиця 5.23

Ринки збуту основних видів продукції _____ за 20__р.
(підприємство)

Назва товару	Обсяг реалізації									
	На місцевому ринку		В області		В межах України		За межами України		Усього	
	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %
.....										100,0
.....										100,0
.....										100,0

Висновки: _____

б) оцінка місткості ринку

Місткість ринку визначається обсягом (у фізичних одиницях або вартісному вираженні) товарів, які на ньому реалізуються протягом року.

Визначається місткість ринку за формулою:

$$V = B + Z + I - E, \quad (5.9)$$

де V -місткість ринку, B-виробництво товарів, Z- залишки товарних запасів, I – імпорт товарів, E –експорт товарів.

в) оцінка частки ринку

Оцінку частки ринку можна провести за допомогою таблиці 5.18, яка надається у третьому розділі даної теми.

г) аналіз динаміки продажу

Аналіз динаміки продажу доцільно провести за допомогою таблиці 5.24

Таблиця 5.24

Оцінка обсягів продажу _____ за підприємствами–споживачами

Споживачі (підприємства)	Обсяг продажу, тис. грн			
	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.
.....				
.....				
Разом				

Висновок: _____

д) Оцінка ринків (каналів) збуту. Оцінка ринків продажу проводиться за системою показників з використанням бальної оцінки (від 0 до 3 балів). Який канал (ринок) збуту набере найбільшу суму балів, той є найперспективнішим (табл. 5.25).

Таблиця 5.25

Оцінка ринків збуту _____ В _____
(товар) (підприємство)

Характеристика ринку	Оцінка в балах	Ринок збуту			
		За договорами	Біржа	Власна мережа	Інші
Місткість : - не обмежена - середня - обмежена	3 2 1				
Ціна продажу: - висока - середня - фіксована	3 2 1				
Конкуренція: - значна - середня - слабка - відсутня	0 1 2 3				
Вимоги до якості: - високі - середні - низькі	1 2 3				
Відношення ³ потенційними покупцями: - зв'язки стабільні - зв'язки середні - зв'язки епізодичні	3 2 1				
Інформація про ринок: - значна - ненадійна - відсутня	1 0 -1				

Висновок: _____

4.6. Аналіз конкурентоспроможності

Спрощеним методом аналізу конкурентоспроможності є метод експертних оцінок, який проводиться за системою показників, з використанням бальної оцінки (від 1 до 5). Яке підприємство набере найбільшу кількість балів, те найбільш конкурентоспроможне.

Таблиця 5.26

Визначення конкурентоспроможності _____
(підприємство)

Показники	Бальна оцінка	Власне підприємство	Конкуренти		
Асортимент продукції: - дуже широкий - широкий - середній - вузький - дуже вузький	5 4 3 2 1				
Якість продукції: - відмінна - добра - задовільна - незадовільна	5 4 3 2				
Прийнятна для покупця ціна: - дуже висока - висока - середня - низька - мінімальна	1 2 3 4 5				
Охват ринку організованим продажем: - дуже широкий - широкий - середній - вузький - дуже вузький	5 4 3 2 1				
Відомість марки: - всім відома - відома - відома окремим сегментам - відома окремим покупцям - невідома	5 4 3 2 1				
Ступінь оновлення продукції: - високий - середній - низький - дуже низький - не оновлюється	5 4 3 2 1				
Додаткові послуги:					

- багато	5				
- є	3				
- відсутні	0				
Забезпеченість фінансами:					
- висока	5				
- середня	3				
- низька	2				
Ступінь готовності до постачання:					
- високий					
- середній	5				
- низький	4				
- дуже низький	3				
	2				

Висновок: _____

Тема 5. Аналіз фінансового стану підприємства контрагента

Заняття 5. Аналіз фінансового стану підприємства контрагента

Мета – засвоїти методику проведення аналізу фінансового стану підприємства.

Завдання аналізу

1. Аналіз майна і джерел його утворення
2. Аналіз ліквідності та платоспроможності
3. Аналіз фінансової стабільності
4. Аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості
5. Аналіз ділової активності
6. Аналіз використання капіталу

5.1. Аналіз майна і джерел його утворення

Спочатку аналізують склад та структуру активів підприємства (табл. 5.27)

Таблиця 5.27
Склад та структура майна _____ за 20__ р.
(підприємство)

Активи	На початок року		На кінець року		Відхилення, (+,-)
	Сума, дол.	Структура, %	Сума, дол.	Структура, %	
1.Активи довгострокового використання (необоротні) в т. ч. основні засоби по залишковій вартості					

..... Поточні активи в т. ч. грошові кошти розрахунки (дебіторська заборгованість) запаси					
Разом активів		100		100	

Висновок:

Потім проводять аналіз джерел утворення майна (табл. 5.28)

Таблиця 5.28

Склад та структура джерел формування майна _____ за 20__ р.

Джерела засобів	(підприємство)				Відхилення, (+,-)
	На початок року		На кінець року		
	Сума, дол.	Структура, %	Сума, дол.	Структура, %	
1. Капітали власника в т. ч. акціонерний капітал накопичений прибуток					
2. Довгострокові фінансові зобов'язання					
3. Поточні зобов'язання в т.ч. кредиторська заборгованість банкам; рахунки до сплати					
Разом (1+2+3)					

Висновки:

5.2. Аналіз ліквідності та платоспроможності.

Так як ліквідність та платоспроможність оцінюється одними і тими ж показниками, аналіз доцільно проводити за допомогою таблиці 5.29.

Таблиця 5.29

Розрахунок показників ліквідності _____
(фірма)

Показники	Норма-тив	Методика розрахунку	20__р	20__р	Зміна, (+,-)
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1	$\frac{\text{поточні активи} - \text{запаси}}{\text{поточні зобов'язання}}$			
Коефіцієнт покриття	1-2	$\frac{\text{поточні активи}}{\text{поточні зобов'язання}}$			
Робочий капітал	+	поточні активи – поточні зобов'язання			

Висновки: _____

5.3. Аналіз фінансової стабільності

Аналіз фінансової стійкості (стабільності) проводиться за системою показників, що надаються в наступній таблиці (табл. 5.30).

Таблиця 5.30

Розрахунок показників фінансової стабільності _____
(підприємство)

Показники	Норматив	Методика розрахунку	20__р	20__р	Зміна (+,-)
Коефіцієнт фінансування	<1	$\frac{3 \text{ розділ Пасиву} + 4 \text{ розділ Пасиву}}{1 \text{ розділ Пасиву}}$			
Коефіцієнт автономії	<0,6	1 розділ Пасиву : валюта балансу			
Частка позикового капіталу у фінансуванні	до 0,8	$\frac{3+4 \text{ розділи Пасиву}}{\text{валюта балансу}}$			

Висновки: _____

5.4. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості.

Аналіз дебіторської заборгованості проводиться за допомогою таблиці 5.31.

Таблиця 5.31

Склад та структура дебіторської заборгованості _____
(підприємство)

Статті заборгованості	20_р.		20_р.		Відхилення (+,-)
	Сума, дол.	Структура, %	Сума, дол.	Структура, %	
Векселі одержані					
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги					
Заборгованість за розрахунками					
Інша дебіторська заборгованість					
Всього дебіторської заборгованості		100		100	

Висновки: _____

Аналіз кредиторської заборгованості проводиться за допомогою таблиці 5.32.

Таблиця 5.32

Склад та структура кредиторської заборгованості

Статті заборгованості	20_р.		20_р.		Відхилення (+,-)
	Сума, дол.	Структура, %	Сума, дол.	Структура, %	
Векселі видані					
Заборгованість за товари, роботи, послуги					
Поточні зобов'язання за розрахунками					
в т. ч.					
Разом					

Висновки:

5.5. Аналіз ділової активності

Аналіз ділової активності проводиться за системою показників, основні з яких надаються в табл. 5.33

Таблиця 5.33

Розрахунок показників ділової активності _____
(підприємство)

Вихідні дані та розрахункові показники	20__р.	20__р.	20__р.	20__р.(+,-) до	
				20__р.	20__р.
1.Виручка від реалізації, тис. грн(дол.)					
2.Собівартість реалізованої продукції, тис. грн (дол.)					
3.Середньорічна сума активів, тис.грн (дол.)					
4.Середньорічна сума запасів, тис грн (дол.)					
5.Середньорічна сума дебіторської заборгованості, тис. грн (дол.)					
6.Вартість товарів, реалізованих в кредит, тис. грн (дол.)					
7.Коефіцієнт обороту активів (1:3)					
8. Коефіцієнт обороту запасів (2:4)					
9. Тривалість 1 обороту запасів (365д:8)					
10. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (6:5)					
11. Індикатор оборотності дебіторської заборгованості або тривалість одного обороту (365:10)					

Висновки:

5.6. Аналіз використання капіталу

Ефективність використання капіталу характеризується показниками ділової активності, які розраховані у табл. 5.33 та показниками рентабельності, які розраховуються за допомогою таблиці 5.34.

Таблиця 5.34

Розрахунок показників рентабельності _____

(підприємство)

Вихідні дані та розрахункові показники	20__р.	20__р.	20__р.	20__р. у % до	
				20__р.	20__р.
1.Накопичений прибуток, дол.					
2.Капітал власний, дол.					
3.Середньорічна вартість інвестицій в активи (валюта балансу), дол.					
4.Середня кількість випущених акцій, шт.					
5.Вартість реалізованої продукції, дол.					
6.Операційний прибуток, дол.					
7.Прибуток після сплати податків, дол.					
8.Маржа прибутковості, % (6:5)*100%					
9.Рентабельність власника, % (1:2)*100%					
10.Рентабельність інвестицій у фірму, % (1:3)*100%					
11.Ліверидж, % (8-9)					
12.Прибуток на 1 акцію (1:4), дол.					
13.Рентабельність продаж, % (1:5)*100%					
14.Рентабельність активів, % (7:3)*100%					

Висновки:

Контрольна робота

Проводиться по 4-х варіантах. Вона передбачає два теоретичних питання і одне практичне.

Варіант №1

1. Аналіз конкурентоспроможності
2. Аналіз фінансових результатів
3. Вихідні дані:

Показники	I період	II період
Факторні		
Прибуток від звичайної діяльності, тис. грн	125	160
Середньорічна вартість майна, тис. грн	215200	230600
Результативний	?	?
?		

- знайти невідомий показник;
- визначити вплив факторів на результативний показник;
- зробити висновки і пропозиції.

Варіант №2

1. Аналіз експортних операцій
2. Аналіз фінансового стану підприємства
3. Вихідні дані:

Показники	I період	II період
Факторні		
Маса вантажів, т	2300	2500
Середній термін зберігання, днів	22	26
Середня ставка зберігання за 1 тонно-день, грн	5	6
Результативний		
Витрати на зберігання вантажів, грн	?	?

- розрахувати результативний показник;
- визначити вплив факторів;
- зробити висновки і пропозиції.

Варіант №3

1. Аналіз імпорتنих операцій
2. Аналіз структури активів та їх джерел
3. Вихідні дані:

Показники	I період	II період
Факторні		
Кількість іноземних покупців	15	20
Середня кількість експортних контрактів на одного покупця, од.	1,4	1,6
Середня сума одного експортного контракту, дол.	240	260
Результативний		
Обсяг реалізації продукції за експортними контрактами, дол.	?	?

- розрахувати результативний показник;
- визначити вплив факторів;
- зробити висновки і пропозиції.

Варіант №4

1. Основні завдання, види та методи аналізу ЗЕД
2. Аналіз дослідження зовнішнього ринку
3. Вихідні дані:

Показники	I період	II період
Факторні		
Кількість реалізованої експортної продукції, ц	2500	2600
Середня ціна реалізації 1 ц, грн	95	101
Результативний	?	?
?		

- знайти невідомий показник;
- визначити вплив факторів;
- зробити висновки і пропозиції.

Тема 2. Організація і методика аналізу інвестиційної діяльності

Мета заняття – визначити основні напрями методики аналізу інвестиційної діяльності підприємства; засвоїти особливості аналізу реальних і фінансових інвестицій; вивчити методику оцінки ефективності реальних і фінансових інвестицій в умовах невизначеності.

Зміст теми

1. Огляд ключових понять
2. Аналіз доцільності вибору інвестиційних проектів
3. Аналіз грошових потоків підприємства
4. Аналіз реальних інвестицій
5. Аналіз фінансових інвестицій
6. Особливості порівняльного аналізу інвестиційних проектів

1. Огляд ключових понять

Інвестиційна діяльність є важливим напрямом фінансово-господарської діяльності підприємства в умовах ринкової економіки. Її

спрямовано на визначення шляхів, об'єктів і форм інвестування, розробку і реалізацію інвестиційних проектів.

Інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою одержання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту.

Інвестиції класифікують за ознаками об'єкта інвестування, характеру участі в інвестиційному процесі та терміну інвестування.

Залежно від об'єкта інвестування інвестиції поділяють на реальні (капітальні) і фінансові.

Реальні інвестиції являють собою вкладення коштів у матеріальні і нематеріальні активи. Реальні інвестиції здійснюються у формі капітальних вкладень в нове будівництво, у технічне переозброєння, розширення, реконструкцію і модернізацію підприємства.

Фінансові інвестиції – це фінансові вкладення в цінні папери інших підприємств, у облигації внутрішніх державних і місцевих позик, надання позик іншим підприємствам, вкладення у статутні капітали інших підприємств, депозитні вклади в банках.

За характером участі в інвестиційному процесі інвестиції розподіляють на:

- прямі – реальні інвестиції та внесення коштів у статутні капітали юридичних осіб в обмін на корпоративні права;
- непрямі – портфельні інвестиції та депозити у комерційних банках.

Залежно від терміну інвестування розрізняють короткострокові (до 1 року) і довгострокові (понад 1 рік) інвестиції.

Метою аналізу інвестиційної діяльності підприємства є пошук шляхів і кількісне обчислення резервів збільшення величини та підвищення ефективності інвестованого капіталу в умовах ризику і невизначеності.

Основні напрями аналізу інвестиційної діяльності підприємства визначаються його завданнями і передбачають наступне:

- 1) аналіз і оцінка об'єктів і джерел інвестування;
- 2) аналіз реальних інвестицій (кількісна оцінка розподілених у часі елементів грошового потоку; визначення чистого приведенного доходу від інвестицій; оцінка ефективності реальних інвестицій за показниками рентабельності, внутрішньої норми доходу, терміну окупності капітальних вкладень);
- 3) аналіз фінансових інвестицій (оцінка вартості, доходності і ризикованості фінансових інвестицій; оцінка портфеля цінних паперів за показниками доходності та ризикованості);
- 4) особливості порівняльного аналізу інвестиційних проектів.

Аналіз інвестицій ґрунтується на визначенні інвестиційного процесу як такого, що поєднує накопичення капіталу (у вигляді створення виробничого або іншого об'єкта) та послідовне отримання доходу.

Безпосереднім об'єктом кількісного аналізу реальних інвестицій є грошові потоки, що характеризують процеси накопичення капіталу й отримання доходу в одній послідовності.

Елементи грошового потоку формуються з показників інвестиційних витрат (К) та експлуатаційного доходу (Е).

Інвестиційні витрати – це початкова вартість інвестиційного проекту, яка визначається як різниця між початковими витратами і початковими доходами.

До початкових витрат належать витрати на будівництво, придбання устаткування, монтаж та інші. Початкові доходи є наслідком реалізації інвестиційного проекту і складаються з доходу від продажу демонтованого устаткування та інших матеріальних цінностей, а також податкових знижок і пільг.

Експлуатаційний дохід складається з доходу, отриманого на введеному у дію об'єкті інвестування, за вирахуванням з нього поточних витрат та податку на прибуток, які також є наслідком здійснених інвестицій.

До початкових витрат належать матеріальні витрати за винятком амортизаційних відрахувань і витрати на оплату праці, які є наслідком експлуатації об'єкта інвестування.

Окремий елемент грошового потоку (Γ_t) є чистим доходом від інвестицій за визначений період (t) і обчислюється за формулою:

$$\Gamma_t = E - K \quad (5.10)$$

В умовах інфляції та ризику виникає необхідність у кількісній оцінці чистого доходу від інвестицій з урахуванням фактора часу шляхом приведення вартості інвестиційних витрат і доходів до єдиного моменту часу. Приведення вартісних показників до моменту початку інвестування здійснюється на основі дисконтування елементів грошового потоку і дозволяє оцінити теперішню вартість майбутніх надходжень і витрат.

Чистий приведений дохід від інвестицій (W) являє собою абсолютний результат інвестиційної діяльності і обчислюється як сума розподілених у часі дисконтованих елементів грошового потоку:

$$W = \sum \Gamma_t - V_q^t, \quad (5.11)$$

де V_q^t - дисконтний множник за ставкою порівняння „q”.

Ефективність реальних інвестицій визначається показниками рентабельності, внутрішньої норми доходу та терміну окупності.

Рентабельність реальних інвестицій обчислюється як відношення чистого приведенного доходу до суми дисконтованих інвестиційних витрат.

Внутрішня норма доходу реальних інвестицій характеризує умови безбитковості капітальних вкладень і дозволяє оцінити їх доцільність. Внутрішня норма доходу обчислюється як ставка порівняння (дисконтна ставка), за якою чистий приведений дохід проекту (W) дорівнює нулю.

Термін окупності являє собою період, протягом якого інвестиційні витрати повністю відшкодовуються за рахунок отриманих експлуатаційних доходів.

Порівняльний аналіз інвестиційних проектів ґрунтується на співставленні наведених вище показників.

Особливістю методики порівняльного аналізу проектів різної тривалості є припущення, що кожен з проектів реалізується необмежену кількість разів. Це дозволяє забезпечити однакові умови порівняння при визначенні чистого приведенного доходу.

В умовах обмеженості фінансових ресурсів у підприємства може виникнути необхідність розподілу інвестицій за кількома привабливими проектами. Це завдання вирішується шляхом оптимізації інвестицій.

У фінансовому аналізі розподілу інвестицій за кількома проектами розрізняють просторову оптимізацію інвестицій та оптимізацію у часі.

Методи просторової оптимізації інвестицій застосовують за умови, коли сума фінансових ресурсів на визначений період обмежена і необхідно з наявних інвестиційних проектів вибрати ті, що дозволяють максимізувати приріст капіталу.

Методика оптимізації інвестицій у часі застосовується в тих випадках, коли реалізацію інвестиційних проектів необхідно розподілити у часі внаслідок обмеження фінансових ресурсів першого року інвестування. Вона ґрунтується на мінімізації втрат чистого приведенного доходу внаслідок відкладення реалізації кожного проекту на рік або більше.

Аналіз фінансових інвестицій ґрунтується на застосуванні взаємопов'язаних категорій ризику та доходу, які можуть асоціюватися з окремим активом (фінансовим інструментом) або з певною комбінацією фінансових інструментів (активів).

У загальному вигляді під ризиком розуміють імовірність виникнення збитків чи неотримання передбачених доходів.

Ризик окремого фінансового активу визначається рівнем варіабельності доходу, який може бути отриманий за даним активом, - чим більше коефіцієнт варіації доходу, тим вищий ризик вкладення капіталу у дані активи.

Доход, що забезпечується певним видом активів, складається з доходу від зміни вартості активу та доходу від отриманих дивідендів.

Доходність активу (норма доходу) являє собою доход, обчислений у відсотках до початкової вартості активу.

Загальний ризик портфеля визначається двома складовими: диверсифікованим (несистематичним) і недиверсифікованим (систематичним) ризиком.

Диверсифікований ризик пов'язаний з обмеженням портфеля цінними паперами компаній з однаковим напрямом коливання доходів, що призводить до зростання ризику. Цей ризик можна зменшити шляхом підбору цінних паперів, доходи від яких мають різні амплітуди коливання.

Недиверсифікований ризик є ризиком вкладення капіталу в активи певної компанії і визначається її фінансовим станом та потенційними можливостями розвитку. Недиверсифікований ризик оцінюється за допомогою коефіцієнта β , який є індексом доходності цінного паперу даної компанії відносно доходності фондового ринку.

Вартість цінних паперів визначається залежно від порядку отримання доходів.

Для визначення ринкової (поточної) ціни акції або облігації слід привести майбутні грошові потоки до теперішньої вартості, дисконтувавши їх елементи за відповідною ставкою, яка враховує всі аспекти непевності ринку. Таким чином, ринковою ціною акції або облігації є теперішня вартість її майбутніх грошових потоків.

2. Аналіз доцільності вибору інвестиційних проектів

Проводиться для розрахунку імовірності отримання очікуваного результату від інвестування коштів.

Схема аналізу:

- 1) підрахунок початкових витрат;
- 2) підрахунок початкового доходу;
- 3) визначення періоду окупності інвестицій.

Період окупності інвестицій - це кількість років, потрібних для покриття всіх витрат на інвестиційний проект (Переваги - короткий період). Період окупності дорівнює відношенню інвестицій до щорічних грошових надходжень.

Середня ставка доходу - показує прибутковість проекту. Суть у порівнянні чистих доходів з початковою вартістю проекту. Суму всіх майбутніх чистих доходів ділять на суму середніх інвестицій.

Чиста теперішня вартість - це різниця між теперішньою вартістю майбутніх грошових надходжень та вартістю початкової інвестиції. Для цього майбутні грошові надходження дисконтують за допомогою відповідної ставки дисконту. Потім знаходять різницю між теперішньою вартістю майбутніх грошових надходжень і теперішньою вартістю первісної інвестиції. Якщо теперішня вартість майбутніх грошових

потоків, очікуваних від інвестиції, вища за початкову вартість інвестиції, то проект варто реалізувати, оскільки він забезпечує прибуток.

Індекс рентабельності (прибутковості) – відношення теперішньої вартості майбутніх грошових потоків до початкової вартості інвестиції. Якщо цей коефіцієнт більше одиниці, то проект рекомендують до використання.

Внутрішня ставка доходу - визначається як ставка, що врівноважує початкову інвестицію з теперішньою вартістю майбутнього грошового потоку, тобто - це ставка дисконту, за якою теперішня вартість грошових потоків дорівнює початковій інвестиції, чиста теперішня вартість майбутніх потоків дорівнює нулю.

Гранична ставка – це ставка, нижче якої проекти відхиляються.

Її визначають, виходячи з вартості фінансування та ризиковості проекту. Після цього планують грошові потоки і розраховують внутрішню ставку доходу. Якщо вона вища за граничну ставку, то проект рекомендують для інвестування. Внутрішню ставку доходу визначають через дисконтну ставку, для якої ця ставка і буде внутрішньою ставкою доходу. Щоб її визначити ділять вартість початкової інвестиції на суму щорічного грошового потоку. У таблиці теперішньої вартості анuitету за цією ставкою знаходять значення фактора теперішньої вартості.

Метод підбору чисел - використовують, коли щорічні грошові потоки неоднакові і розрахунок внутрішньої ставки доходу трудомісткий.

На сьогодні у стратегічному аналізі інвестиційних проектів головним критерієм є ринковий, а не фінансовий. Наприклад, важливіше, щоб товар з «важкої дитини» перетворився у «зірку», хоча грошовий потік буде негативним, але у майбутньому планується ефект.

Одним з альтернативних методів стратічного аналізу є оцінка ринкового результату інвестиційного проекту за допомогою імовірносних підходів, зокрема ланцюгів Маркова і матриць переходу систем.

Ланцюг Маркова – це послідовність випробувань, у кожному з яких система приймає тільки одне з k становищ певної групи. Ланцюги Маркова дозволяють розглядати зміну структури сукупності як імовірнісний процес.

Завдання 1. Аналіз і оцінка джерел і об'єктів інвестування

а) оцінка інвестиційної привабливості підприємства

Таблиця 5.35

Інтегральна оцінка інвестиційної привабливості підприємства

Показники	Вагомість показників, %	Підприємства		
	
А	1	2	3	4
1. Показники майнового стану	20			
1.1. Активна частина основних засобів	10			
1.2. Коефіцієнт зносу основних засобів	40			
1.3. Коефіцієнт оновлення	30			
1.4. Коефіцієнт вибуття	20			
2. Показники фінансової стійкості	20			
2.1. Коефіцієнт автономії	20			
2.2. Коефіцієнт фінансової стійкості	10			
2.3. Коефіцієнт фінансової стабільності	20			
2.4. Маневреність робочого капіталу	20			
2.5. Коефіцієнт фінансування	20			
2.6. Показник фінансового лівериджу	10			
3. Показники ліквідності активів	10			
3.1. Коефіцієнт покриття	60			
3.2. Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	20			
3.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	20			
4. Показники прибутковості	8			
4.1. Рівень рентабельності активів	30			
4.2. Рівень рентабельності власного капіталу	30			
4.3. Рівень рентабельності реалізованої продукції	40			
5. Показники ділової активності	15			
5.1. Продуктивність праці	20			
5.2. Фондовіддача	20			
5.3. Оборотність оборотних активів	20			
5.4. Оборотність запасів	10			

А	1	2	3	4
5.5. Оборотність власного капіталу	10			
5.6. Оборотність основного капіталу	20			
6. Показники ринкової активності	27			
6.1. Прибуток на акцію	20			
6.2. Цінність акції	20			
6.3. Дивідендна доходність акції	20			
6.4. Дивідендний вихід	20			
6.5. Коефіцієнт котирування акцій	20			
Узагальнюючий показник фінансового стану (балів) - середньоквадратичне відхилення показників j го підприємства від найкращих: $R_j^1 =$ $\sqrt{(1 - x_{1j})^2 + (1 - x_{2j})^2 + \dots + (1 - x_{nj})^2}$ -середньоквадратичне значення показників j-го підприємства з урахуванням вагових коефіцієнтів $R_j^2 = \sqrt{k_1 a_{1j}^2 + k_2 a_{2j}^2 + \dots + k_n a_{nj}^2}$				

Висновки: _____

б) **цільове спрямування інвестицій** визначають за допомогою наступної таблі(табл. 5.36)

Таблиця 5.36

Цільове спрямування інвестицій в _____

Призначення інвестицій	Роки / сума, тис. грн		
	2..... р.	2..... р.	2.....р.
На оновлення: _____			
На модернізацію: _____			
На розширення: _____			
На реконструкцію: _____			
На нову базу діяльності: _____			
На дослідження: _____			
На рекламу: _____			
Інші напрямки: _____			

Висновки: _____

в) **аналіз джерел інвестування** проводять за допомогою таблиці 5.37

Таблиця 5.37

Джерела інвестування в _____

Джерела	Роки / сума, тис. грн		
	2..... р.	2..... р.	2.....р.
З прибутку			
Вкладення засновників			
Вкладення зовнішніх інвесторів, в т. ч. _____ _____			
Кредити _____ _____			

Висновки: _____

г) **обсяг та структуру інвестицій підприємства** вивчають за допомогою наступної таблиці(табл.5.38)

Таблиця 5.38

Обсяг та структура інвестицій _____

Види інвестицій	На початок періоду		На кінець періоду		Зміна (+; -)
	обсяг, тис. грн	структура, %	обсяг, тис. грн	структура, %	
1. Реальні інвестиції (всього) в т.ч. за видами інвестування					
2. Фінансові інвестиції (всього) в т.ч. за об'єктами					
Всього інвестицій					

Висновки: _____

3. Аналіз грошових потоків підприємства

Продовжуючи аналіз вивчають динаміку грошових потоків за джерелами їх утворення(табл.5.39)

Таблиця 5.39

Динаміка грошового потоку за джерелами його утворення в
(за даними ф. 3 „Звіт про рух грошових коштів”)

Показники	Код рядка	Роки			20... рік у % до	
		2....	2.....	2.....	2.... р.	2.... р.
Чистий рух коштів від операційної діяльності	170					
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	300					
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	390					
Чистий грошовий потік	400					
Залишок коштів на початок року	410					
Залишок коштів на кінець року	430					

Висновки:

Поглиблюючи дослідження аналізують грошові потоки в результаті інвестиційної діяльності (табл.5.40)

Таблиця 5.40

Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності

(за даними ф. 3 „Звіт про рух грошових коштів”)

Показники	Код рядка	Період		Відхилення (+; -)
		попередній	звітний	
Надходження				
Реалізація:				
- фінансових інвестицій	180			
- необоротних активів	190			
- майнових комплексів	200			
Отримані:				
- відсотки	210			
- дивіденди	220			
Інші надходження	230			
Всього надходжень				
Видатки:				
- фінансових інвестицій	240			
- необоротних активів	250			
- майнових комплексів	260			
Сплачені дивіденди				
Інші платежі	270			
Всього видатків				
Результат грошового потоку до надзвичайних подій	280			
Рух коштів від надзвичайних подій	290			
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	300			

Висновки:

Завдання 2. Аналіз реальних інвестицій

В подальшому дослідженні проводять аналіз реальних інвестицій(табл.5.41)

Таблиця 5.41

Динаміка капітальних інвестицій _____, тис. грн

(ф. № 5 „Примітки до фінансової звітності”)

Показники	Код рядка	Роки			Темпи росту, %
		2....	2.....	2.....	
Капітальне будівництво	280				
Придбання (виготовлення) основних засобів	290				
Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	300				
Придбання (створення) нематеріальних активів	310				
Формування основного стада	320				
Інші	330				
Разом	340				

Висновки; _____

В процесі аналізу проводять розрахунок поточної вартості доходів від інвестиційного проекту. У табл. 5.42 наведено приклад такого розрахунку(табл.5.42).

Таблиця 5.42

Розрахунок поточної вартості доходів від інвестиційного проекту

Рік	Грошові надходження, тис. грн	Коефіцієнт дисконтування (при d =0,10)	Поточна вартість майбутніх доходів, тис. грн
A	1	2	3= 1*2
0	3600 вкладення	1,0	(3600)
1	прибутки: 2000	0,909	1818
2	1600	0,826	і т.д.
3	1200	0,751	
Разом	4800	x	

Висновки: _____

Порядок розрахунку чистого приведенного доходу проекту реального інвестування наведено в наступній таблиці(табл.5.43)

Таблиця 5.43

Розрахунок чистого приведенного доходу проекту реального інвестування на основі даних щодо грошових потоків,у _____ тис. грн.

Показники	Порядковий номер року					Чистий приведе ний дохід
	1	2	3	4	5	
Інвестиційні витрати (К)						
Експлуатаційний дохід (Е)						
Дисконтний множник V_t за ставкою дисконтування 15 %	0,870	0,756	0,658	0,572	0,497	
Приведені інвестиційні витрати						
Приведений експлуатаційний дохід						
Елемент приведенного грошового потоку						

Висновки: _____

Інформація для розрахунку внутрішньої норми доходу наведена в наступній таблиці(табл.5.44)

Таблиця 5.44

Інформація для розрахунку внутрішньої норми доходу на основі даних щодо грошових потоків проекту реального інвестування, тис. грн.

Показники	Порядковий номер року					W
	1	2	3	4	5	
Елемент грошового потоку (Γ_t)						
Дисконтний множник за ставкою дисконтування 20% (V'_{20})	0,833	0,694	0,579	0,482	0,402	
Грошовий потік, дисконтований за ставкою дисконтування 20 %						
Дисконтний множник за ставкою дисконтування 40 % (V^t_{40})	0,714	0,510	0,364	0,260	0,186	
Грошовий потік, дисконтований за ставкою дисконтування 40 %						

Висновки:

Інформація для розрахунку терміну окупності інвестицій наведена в таблиці 5.45

Таблиця 5.45

Інформація для розрахунку терміну окупності інвестицій на основі даних щодо грошових потоків проекту реального інвестування, тис. грн.

Показники	Порядковий номер року				
	1	2	3	4	5
Експлуатаційний дохід (E)					
Інвестиційні витрати (K)					
Дисконтний множник за ставкою дисконтування $q = 15\%$ (V_{15}^t)	0,870	0,756	0,658	0,572	0,497
Множник нарощення $q = 15\%$ (N_{15}^t)	1,150	1,322	-	-	-
Приведений експлуатаційний дохід $E_t * V_{15}^t$					
Приведені інвестиційні витрати $K_t * N_{15}^t$					

Висновки:

Завдання 5. Аналіз фінансових інвестицій

Для виконання цього завдання вивчають динаміку фінансових інвестицій(табл.5.46).

Таблиця 5.46

Динаміка фінансових інвестицій

(ф. № 5 „Примітки до фінансової звітності”)

Показники	Код рядка	Роки					
		2.... р.		2.... р.		2.... р.	
		довгост рокові	поточ ні	довгост рокові	поточні	довгост рокові	поточ ні
А. Фінансові інвестиції за методом участі в капіталі в:	350						
-асоційовані підприємства							
-дочірні підприємства		360					
-спільну діяльність	370						
Б. Інші фінансові інвестиції в:	380						
-частки і паї у статутному капіталі інших підприємств							
Акції		390					
Облігації		400					
Інші	410						
Разом	420						

Висновок: _____

Вихідні дані для визначення необхідної ставки доходу за акціями наведені в наступній таблиці(табл.5.47).

Таблиця 5.47

Вихідні дані для визначення необхідної ставки доходу за акціями компаній А - Д

Показники	Назва компанії				
	А	Б	В	Г	Д
1. Коефіцієнт „β”	0,9	1,5	2,8	2,1	0,7
2. Доходність фондового ринку, %	11	11	11	11	11
3. Безпечна ставка доходу за цінними паперами, %	5	5	5	5	5
4. Доходність акцій компаній, % (1*2)					

Висновок: _____

Додаткова інформація для виконання завдання наведена у наступній таблиці (табл.5.48)

Таблиця 5.48

Інформація для виконання завдання

Порядковий номер року	Доходність акцій компанії, %			Середня доходність фондового ринку, %
	А	Б	В	
1	20	18	15	17
2	14	16	18	16
3	18	17	16	17
4	21	19	20	20
5	22	18	19	20
6	20	19	20	19
7	21	20	22	20
Коефіцієнт „ β_1 ”				
„ β_2 ”				
„ β_3 ”				
„ β_4 ”				
„ β_5 ”				
„ β_6 ”				
„ β_7 ”				

Висновок:

Завдання 6. Особливості порівняльного аналізу інвестиційних проектів.

Таблиця 5.49

Порівняльна оцінка інвестиційних проектів, тис. грн

Показники	Проекти		
	А	Б	В
1. Початкові витрати			
2. Початкові доходи			
3. Інвестиційні витрати, (К) (1-2)			
4. Щорічний дохід від інвестування (CF)			
5. Матеріальні витрати			
6. Амортизаційні відрахування			
7. Витрати на оплату праці			
8. Поточні витрати (I_E) (5 – (6+7))			
9. Податок на прибуток			
10. Експлуатаційний дохід (Е) (4-(8+9))			
11. Чистий дохід від інвестицій (Γ_t) (10-3)			
12. Дисконтний множник за ставкою порівняння $q = 15\%$ (V_{15}^t)	0,87	0,87	0,87
13. Чистий приведений дохід від інвестицій (W) ($\sum 11*12$)			
14. Множник нарощення $q = 15\%$ (N_{15}^t)	1,15	1,15	1,15
15. Рентабельність реальних інвестицій (IR) (13: (3*N ₁₅ ^t))			
16. Термін окупності (t) (4:3)			
17. Внутрішня норма доходу реальних інвестицій (IRR) $\sqrt[n]{\left(\frac{p}{p8} - 1\right) *}$			

- - якщо проект генерує дохід лише один раз:

$$IRR = \sqrt[n]{\frac{CF}{IE}} - 1 \quad (5.11)$$

Якщо доходи будуть поступати декілька разів, то:

$$IRR = \text{Ч}_a + (\text{Ч}_b - \text{Ч}_a) * \frac{NPV_a}{NPV_a - NPV_b}, \quad (5.12)$$

де Ч_a – ставка дисконта, при якій NPV має позитивне значення

Ч_b – ставка дисконта, при якій NPV має від'ємне значення

NPV_a – чистий приведений ефект за ставкою дисконта Ч_a

NPV_b – чистий приведений ефект за ставкою дисконта Ч_b

Оцінка доцільності інвестицій - це оцінка проектів з ризиком. Для оцінки ризику використовують такі методи:

- статистичний - вивчається статистика витрат і прибутків, що мали місце і складається найбільш імовірний прогноз;
- метод еквівалента певності. Суть у розподілі грошового потоку на певну та ризикову частину. Грошові потоки переводяться у певні, потім дисконтуються за безпечною ставкою (ставкою державних облігацій).

Схема аналізу:

- а) визначення очікуваних грошових потоків від проекту;
- б) розрахунок фактору еквівалента певності або % очікуваного грошового потоку, що є певним;
- в) перемножити ці показники, щоб визначити певні грошові потоки;
- г) визначити теперішню вартість проекту, дисконтуючи певні грошові потоки на безпечну ставку дисконту;
- д) розрахувати чисту теперішню вартість проекту, віднявши початкові інвестиції від чистої теперішньої вартості безпечних грошових потоків. Якщо отримати нуль, або вище нуля - проект можна прийняти.

- Метод аналізу чутливості реагування - дає змогу визначити, як змінюється чиста теперішня вартість проекту залежно від зміни таких факторів:
 - а) обсягу товарів;
 - б) матеріальних витрат;
 - в) витрат на оплату праці;
 - г) дисконтної ставки.

Чим більше відхилення або зміна теперішньої вартості проекту, тим більше він ризикований.

Приклад:

Таблиця 5.50

Вихідні дані для визначення ризикованості проектів, грн

Грошові потоки проектів	«А»	«Б»
1 рік	4000	5300
2 рік	3500	4000

Початкові інвестиції кожного проекту 4500 грн. Який проект ризикованіший, якщо дисконтна ставка зростає з 10 до 12%.

1. Спочатку розрахуємо чисту теперішню вартість кожного проекту за ставкою 10%. Для цього помножити значення грошових потоків на фактори теперішньої вартості за ставкою 10%. Підсумуємо результат і віднімемо від суми початкову вартість інвестиції (4500 грн.), чиста теперішня вартість проекту «А» за ставки 10% становить: $(4000 \cdot 0,909) + (3500 \cdot 0,826) - 4500 = 2027$ грн., а проекту «Б»: $(5300 \cdot 0,909) + (3500 \cdot 0,826) - 4500 = 3622$ грн.

2. Скориставшись цим методом визначимо чисту теперішню вартість грошових потоків за ставкою 12%:

$$\text{«А»} = (4000 \cdot 0,893) + (3500 \cdot 0,797) - 4500 = 1862 \text{ грн.}$$

$$\text{«Б»} = (5300 \cdot 0,893) + (4000 \cdot 0,797) - 4500 = 3421 \text{ грн.}$$

Проаналізуємо, як змінилися визначення чистої теперішньої вартості обох проектів при зміні ставки.

Таблиця 5.51

Визначення ризикованості проектів

Проект	Чиста теперішня вартість за 10%, грн	Чиста теперішня вартість за 12%, грн	Зміна чистої теперішньої вартості, %
А	2027	1862	$(1862:2027) \cdot 100\% = 91,8 - 100\% = -8,14$
Б	3622	3421	$(3421:3622) \cdot 100\% = 94,45 - 100\% = -5,55$

За результатами даних таблиці можна зробити висновок, що чиста теперішня вартість проекту «А» чутливіше реагує на зміну ставки дисконту, тобто він ризикованіший.

Практичні завдання

Задача 5.1. Здійснити просторову оптимізацію портфеля інвестиційних проектів, що не піддаються подрібненню, за критерієм максимізації чистого приведенного доходу. Визначити ефективність кожного проекту за показниками рентабельності внутрішньої норми доходу та терміну окупності. Оцінити рентабельність сформованого портфеля. За результатами аналізу зробити висновки. Розрахунки оформити у вигляді аналітичних таблиць.

Характеристика грошових потоків за проектами:

Проект А: -1920; 800; 980; 1000.

Проект Б: -1370; 730; 890.

Проект В: -1190; 580; 790; 810; 820.

Довідково: Річний план фінансування проектів складає 2500 тис. грн.

Задача 5.2. Здійснити оптимізацію портфеля інвестиційних проектів у часі за критерієм індексу можливих витрат чистого приведенного доходу внаслідок відкладення реалізації проекту. Визначити ефективність кожного проекту за показниками рентабельності, внутрішньої норми доходу та терміну окупності. Оцінити рентабельність сформованого портфеля. За результатами аналізу зробити висновки. Розрахунки оформити у вигляді аналітичних таблиць.

Характеристика грошових потоків за проектами:

Проект А: -730; 370; 390; 400.

Проект Б: -910; 410; 490; 550.

Проект В: -690; 360; 370; 380; 380.

Довідково: План фінансування проектів:

1-й рік – 1700 тис. грн; 2-й рік – 1540 тис. грн.

Задача 5.3. Визначити недиверсифікований ризик акцій компаній А – В, застосувавши для оцінки коефіцієнт „ β ”. За результатами аналізу зробити висновки.

Задача 5.4. Визначити необхідну ставку доходу за акціями компаній А – Д, якщо безпечна ставка доходу за цінними паперами дорівнює 5 %, а середня доходність фондового ринку складає 11 %. За результатами аналізу зробити висновки.

Питання до проміжного та підсумкового контролю

1. Методи економічного аналізу у сфері ЗЕД
2. Аналіз експортних операцій
3. Аналіз імпортних операцій
4. Маркетингових аналіз в ЗЕД
5. Аналіз ринків збуту і конкурентоспроможності продукції
6. Аналіз кон'юнктури ринку
7. Аналіз фінансового стану підприємства контрагента
8. Організація і методика аналізу інвестиційної діяльності
9. Класифікація інвестицій та оцінка інвестиційної діяльності підприємства
10. Аналіз грошових потоків підприємства
11. Аналіз реальних інвестицій
12. Аналіз фінансових інвестицій
13. Порівняльний аналіз інвестиційних проектів
14. Аналіз доцільності вибору інвестиційних проектів.

Рекомендована література

1. Бутинець Ф. Ф. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ПП „Рута”, 2005. – 544 с.

2. Бутинець Ф. Ф. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності: практикум для студентів ВУЗів. / Ф. Ф. Бутинець, І. В. Жиглей. – Житомир : ПП „Рута”, 2001. – 224 с.
3. Гордієнко П. Л. Стратегічний аналіз: навчальний посібник / П. Л. Гордієнко – К. : Алерта, 2006. – 404 с.
4. Облік та аналіз діяльності підприємств у сфері зовнішньоекономічних відносин: навч. посібник / М. М. Дупай, П. Н. Денчук, С. В. Питель, П. Я. Хомин. – Тернопіль : СМН „Астон”, 2003. – 200 с.
5. Економічний аналіз: практикум / за ред. проф. Є. В. Мниха. – К. : Цент навч. л-ри, 2005. – 432 с.
6. Кузьмінський Ю. А. Облік та аналіз зовнішньоекономічної діяльності: навч.-метод. посібник / за ред. Ю. А. Кузьмінського. – К. : КНЕУ, 2006. – 179 с.
7. Мних Е. В. Економічний аналіз / Е. В. Мних. – К. : Цент навч. л-ри, 2003. – 412 с.
8. Чигринська О. С. Теорія економічного аналізу: навч. посібник / О. С. Чигринська, Т. В. Власюк – К. : Цент навч. л-ри, 2006. – 232 с.

ТЕСТИ ДО МОДУЛЯ 5

Тест № 1

1. Яким методом проводиться аналіз динаміки імпорту?
 - а) різниць;
 - б) інвестиційний;
 - в) динамічних рядів;
 - г) індексний.

2. Яка форма зв'язку характеризує залежність між обсягом виробництва, чисельністю працюючих та продуктивністю праці?
 - а) умовний зв'язок;
 - б) всі варіанти вірні;
 - в) стохастичний зв'язок;
 - г) пропорційний зв'язок.

3. Яким методом проводиться аналіз виконання плану поставок по імпорту:
- а) елімінування;
 - б) порівняння;
 - в) різниць;
 - г) групування.
4. Основним джерелом аналізу фінансового стану є:
- а) інвентаризаційні відомості;
 - б) баланс;
 - в) дані опитування населення;
 - г) нема вірної відповіді.
5. Групування фінансової інформації на початок і кінець періоду це:
- а) баланс;
 - б) контракт;
 - в) договір;
 - г) нема вірної відповіді.
6. Вивчення структури статей балансу це:
- а) горизонтальний аналіз;
 - б) вертикальний аналіз;
 - в) маркетинговий аналіз;
 - г) маржинальний аналіз.
7. Який показник обчислюється як відношення обсягу витраченої сировини і матеріалів до обсягу випускної продукції?
- а) матеріаловіддача;
 - б) матеріаломісткість;
 - в) рентабельність;
 - г) оборотність.
8. Який показник характеризує рівень виробничих витрат:
- а) продуктивність праці;
 - б) трудомісткість продукції;
 - в) рентабельність виробництва;
 - г) собівартість продукції.
9. Вивчення абсолютних і відносних змін статей балансу за період це:
- а) факторний аналіз;
 - б) маркетинговий аналіз;
 - в) горизонтальний аналіз;
 - г) маржинальний аналіз.

10. Аналіз, який використовується в ЗЕД для розрахунку впливу факторів:

- а) порівняльний;
- б) факторний;
- в) вертикальний;
- г) горизонтальний.

Тест № 2

1. Перелік видів продукції, що виробляється, із зазначенням обсягів випуску – це.....

- а) комплексність;
- б) номенклатура;
- в) асортимент;
- г) вірної відповіді немає.

2. Система дослідження маркетингового середовища і діяльності підприємства – це

- а) вертикальний аналіз;
- б) економічний аналіз;
- в) маркетинговий аналіз;
- г) розрахунковий аналіз.

3. Міра реагування однієї змінної внаслідок одновідсоткової зміни іншої змінної – це.....

- а) фінансування;
- б) еластичність;
- в) елімінування;
- г) номенклатура.

4. Чітка, стійка і збалансована діяльність, яка дає можливість рівномірно випускати продукцію – це.....

- а) прогнозування;
- б) асортимент;
- в) комплексність виробництва;
- г) ритмічність виробництва.

5. Вивчення рівня і динаміки відносних показників фінансового стану це.....

- а) коефіцієнтний аналіз;
- б) маркетинговий аналіз;
- в) структурний аналіз;
- г) прогнозування.

6. Відношення суми зносу до первісної суми основних засобів це:

- а) рівень рентабельності основних засобів;

- б) оборотність основних засобів;
- в) коефіцієнт зносу основних засобів;
- г) коефіцієнт мобільності основних засобів.

7. Яким показником оцінюється ефективність використання капіталу.

- а) рівнем рентабельності;
- б) коефіцієнтом покриття;
- в) коефіцієнтом абсолютної ліквідності;
- г) коефіцієнтом зносу.

8. Відношення суми поточних активів до суми поточних зобов'язань.

- а) рівень рентабельності;
- б) коефіцієнт покриття;
- в) коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- г) коефіцієнт зносу.

9. Різниця між поточними активами і короткостроковими зобов'язаннями.

- а) робочий капітал;
- б) маневреність капіталу;
- в) оборотність капіталу;
- г) коефіцієнт покриття.

10. Продаж товару іноземному контрагенту з вивезенням його за кордон.

- а) експорт;
- б) імпорт;
- в) реімпорт;
- г) реалізація.

Тест № 3

1. Який з цих показників характеризує стан основних засобів.

- а) коефіцієнт оновлення;
- б) коефіцієнт зношення;
- в) коефіцієнт вибуття;
- г) коефіцієнт росту.

2. Основні засоби – це.....

- а) засоби виробництва, які повністю споживаються протягом одного робочого періоду;
- б) фонди, які створюються для забезпечення соціальної інфраструктури;
- в) матеріальні активи, які використовуються більше одного року;
- г) всі вірні відповіді.

3. Придбання в іноземного контрагента товару із введенням його з-за кордону.

- а) експорт;
- б) реекспорт;
- в) імпорт;
- г) реімпорт.

4. Який з цих показників характеризує рух основних засобів:

- а) коефіцієнт росту;
- б) коефіцієнт зношення;
- в) коефіцієнт придатності;
- г) коефіцієнт ліквідності.

5. Показник, який показує суму валової продукції, що вироблено на 1 грн основних засобів:

- а) фондоозброєність;
- б) фондovіддача;
- в) енергоозброєність;
- г) енергозабезпеченість.

6. Обмін товарами та послугами між суб'єктами різних держав:

- а) міжнародна торгівля;
- б) торгівля;
- в) реалізація;
- г) вірна відповідь відсутня.

7. Яким методом оцінюють рівень виконання фірмою забор'язань по контрактах з іноземними партнерами:

- а) групування;
- б) порівняння;
- в) різниць;
- г) елімінування.

8. Різновид агентської комісійної угоди в ЗЕД:

- а) консигнація;
- б) реалізація;
- в) порівняння;
- г) елімінування.

9. Аналіз ЗЕД, який вивчає майбутні процеси і явища.

- а) попередній;
- б) повний;
- в) маркетинговий;
- г) факторний.

10. Аналіз ЗЕД, який проводиться безпосередньо в ході господарської діяльності:
- а) майбутній;
 - б) ритмічний;
 - в) оперативний;
 - г) всі відповіді вірні.

Тест № 4

1. Яким методом проводиться аналіз виконання контрактів по імпортним операціям за строками поставки продукції.
- а) факторним;
 - б) порівняння;
 - в) елімінування;
 - г) різниць.
2. Відношення собівартості реалізованої продукції до середньорічної суми запасів це:
- а) коефіцієнт оборотності запасів;
 - б) рівень рентабельності;
 - в) коефіцієнт ділової активності;
 - г) коефіцієнт зносу основних засобів.
3. Відношення високоліквідних активів до поточних зобов'язань це:
- а) коефіцієнт покриття;
 - б) коефіцієнт швидкої ліквідності;
 - в) коефіцієнт робочого капіталу;
 - г) коефіцієнт оборотності.
4. Придбання в іноземного контрагента товару із ввезенням його з-за кордону:
- а) реалізація;
 - б) стагнація;
 - в) імпорт;
 - г) експорт.
5. Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу це:
- а) коефіцієнт покриття;
 - б) коефіцієнт фінансування;
 - в) коефіцієнт оборотності;
 - г) коефіцієнт швидкої ліквідності.
6. Частка власного капіталу у фінансуванні активів фірми:
- а) коефіцієнт покриття;
 - б) коефіцієнт ліквідності;

- в) коефіцієнт автономії;
- г) коефіцієнт рентабельності.

7. Який показник характеризує рівень прибутку, що отримують з капіталів, інвестованих власниками в фірму:

- а) рівень рентабельності продукції;
- б) рівень рентабельності власного капіталу;
- в) рівень рентабельності продаж;
- г) рівень рентабельності активів.

8. Який показник характеризує розмір прибутку, що припадає на одну акцію:

- а) рівень рентабельності продукції;
- б) рівень рентабельності продажу;
- в) рівень рентабельності активів;
- г) прибуток на одну акцію.

9. Що не відноситься до активів довгострокового використання:

- а) будівлі;
- б) довгострокові фінансові вкладення;
- в) короткострокова кредиторська заборгованість;
- г) будівлі, що будуються.

10. Спосіб мислення, спрямований на одержання високих доходів від ЗЕД:

- а) міжнародний маркетинг;
- б) торгівля;
- в) реалізація;
- г) облік.

Тест № 5

1. Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які ведуть до зменшення власного капіталу, називають:

- а) витрати;
- б) доходи;
- в) податки;
- г) збори.

2. Основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною або фінансовою діяльністю, називають:

- а) операційна;
- б) звичайна;
- в) основна;
- г) надзвичайна.

3. Активи, які постійно обертаються в процесі господарської діяльності підприємства, називають:

- а) поточні;
- б) загальні;
- в) невикористані;
- г) підприємницькі.

4. Грошова сума, яка вкладається власником у певне підприємство з метою одержання зиску, називають:

- а) авансований капітал;
- б) основний капітал;
- в) всі відповіді вірні;
- г) позиковий капітал.

5. Частина постійного капіталу, яка складається з вартості засобів праці та обертається протягом кількох періодів виробництва, називають:

- а) основний капітал;
- б) власний капітал;
- в) позиковий капітал;
- г) оборотний капітал.

6. Частина постійного капіталу, яка витрачається на придбання предметів праці та оплату праці робочої сили, називається:

- а) власний капітал;
- б) оборотний капітал;
- в) позиковий капітал;
- г) основний капітал.

7. Капітал, який створюється за рахунок нерозподіленого прибутку, називають:

- а) власний капітал;
- б) оборотний капітал;
- в) авансований капітал;
- г) основний капітал.

8. Придбання раніше експортованого без доробки товару із ввезенням його з-за кордону:

- а) реімпорт;
- б) експорт;
- в) реекспорт;
- г) реалізація.

9. Який коефіцієнт характеризує частку власників фірми у загальній сумі коштів, авансованим у діяльність:

- а) коефіцієнт погашення за кредит;
- б) коефіцієнт автономії;
- в) коефіцієнт рентабельності;
- г) коефіцієнт оновлення основних засобів.

10. Відношення прибутку до середньорічної суми активів, це:

- а) рівень рентабельності продаж;
- б) рівень рентабельності активів;
- в) рівень рентабельності продукції;
- г) рівень рентабельності власного капіталу.

Тест № 6

1. Яким методом проводиться аналіз динаміки експорту:

- а) елімінування;
- б) групування;
- в) порівняння;
- г) різниць.

2. Відношення експортної вартості товару по прострочених контрактах протягом року до суми експорту за рік:

- а) коефіцієнт оборотності;
- б) коефіцієнт автономії;
- в) коефіцієнт прострочених зобов'язань;
- г) коефіцієнт оновлення основних засобів.

3. Перелік усіх видів продукції із зазначенням обсягів реалізації:

- а) асортимент;
- б) сортність;
- в) номенклатура;
- г) баланс.

4. Природна речовина, на яку людина спрямовує свою діяльність у процесі праці з метою пристосування її для особистого або виробничого споживання:

- а) предмет праці;
- б) засоби праці;
- в) виробничі засоби;
- г) знаряддя праці.

5. Вартість основних виробничих засобів сільськогосподарського призначення з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, називають:

- а) фондозабезпеченість;
- б) фондоозброєність;
- в) фондovіддача;
- г) фондомісткість.

6. Вартість основних виробничих засобів сільськогосподарського призначення з розрахунку на 1 середньорічного працівника, називають:

- а) фондозабезпеченість;
- б) фондоозброєність;
- в) фондovіддача;
- г) фондомісткість.

7. Вартість валової продукції з розрахунку на 1 грн основних виробничих засобів сільськогосподарського призначення, називають:

- а) фондovіддача ;
- б) фондомісткість;
- в) фондозабезпеченість;
- г) фондоозброєність.

8. Середньорічна вартість основних виробничих засобів сільськогосподарського призначення з розрахунку на 1 грн валової продукції, називають:

- а) фондovіддача;
- б) фондомісткість;
- в) фондозабезпеченість;
- г) фондоозброєність.

9. Відношення прибутку до середньорічної вартості основних і оборотних виробничих засобів, називають:

- а) норма прибутку;
- б) фізичний знос;
- в) моральний знос;
- г) амортизація.

10. Яким методом проводиться аналіз контрактів з іноземними партнерами за асортиментом:

- а) методом найменшого числа;
- б) методом різниць;
- в) методом елімінування;
- г) методом першосортних одиниць.

Тест № 7

1. Яким методом проводиться аналіз виконання договорів з іноземними партнерами за якістю продукції:

- а) метод першосортних одиниць;
- б) метод різниць;
- в) метод елімінування;
- г) метод групування.

2. Яким методом проводиться факторний аналіз суми експортних операцій:

- а) порівняння;
- б) групування;
- в) індексним;
- г) методом найменшого числа.

3. Середня кількість експортних контрактів, що припадає на одного покупця це:

- а) активність покупців;
- б) ефективність експорту;
- в) оборотність експорту;
- г) всі відповіді вірні.

4. Відношення вартості експортованих і імпортованих товарів до середніх залишків засобів з експорту-імпорту:

- а) коефіцієнт віддачі засобів, вкладених в експортно-імпортні операції;
- б) показник валютної виручки;
- в) показник валютних витрат;
- г) всі відповіді вірні.

5. Договори між країнами про умови надання кредитів:

- а) торгові;
- б) ліцензійні;
- в) кредитні;
- г) митні.

6. Втрату початкової вартості в результаті удосконалення техніки і здешевлення виробництва, називають:

- а) моральний знос;
- б) амортизація;
- в) собівартість;
- г) фізичний знос.

7. Економічний процес поступової втрати основної вартості і перенесення її на створену продукцію, називають:

- а) амортизація;
- б) собівартість;
- в) фізичний знос;
- г) моральний знос.

8. Комплексне вивчення роботи підприємства називається:

- а) дослід;
- б) аналіз;
- в) спостереження;
- г) експеримент.

9. Яка була перша назва аналізу?

- а) балансознавство;
- б) балансоведення;
- в) статистика;
- г) діловодство.

10. Договори між країнами про порядок розрахунків:

- а) митні;
- б) ліцензійні;
- в) платіжні;
- г) кредитні.

Тест № 8

1. Продаж раніше імпортованого без доробки товару за кордон:

- а) реекспорт;
- б) експорт;
- в) імпорт;
- г) реалізація.

2. Процес суспільного поділу праці, який характеризується розвитком окремих галузей – це:

- а) інформація;
- б) спеціалізація;
- в) методологія;
- г) методика.

3. Низький коефіцієнт спеціалізації становить:

- а) 0,4 – 0,5;
- б) 0,2;
- в) 0,6 – 0,7;
- г) 0,5 – 0,6.

4. Виражена у грошовій формі сукупність витрат з виробництва та реалізації:

- а) собівартість продукції;
- б) валові затрати;
- в) витрати на 1 грн;

г) прибутки.

5. Якщо фактичний показник дорівнює плановому або нижчий від нього то план за собівартістю продукції вважається:

- а) виконаним;
- б) частково виконаним;
- в) невиконаним;
- г) всі відповіді вірні.

6. Який коефіцієнт характеризує співвідношення позикового і власного капіталу:

- а) коефіцієнт фінансування;
- б) коефіцієнт покриття;
- в) коефіцієнт ліквідності;
- г) коефіцієнт оборотності.

7. Розмір прибутку, який залишається в розпорядженні фірми та міститься в одному доларі реалізованої продукції:

- а) рівень рентабельності активів;
- б) рівень рентабельності власного капіталу;
- в) рівень рентабельності продаж;
- г) рівень рентабельності продукції.

8. Основна тенденція динаміки показників – це:

- а) приток;
- б) тренд;
- в) збільшення;
- г) зменшення.

9. Юридичні особи і суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи з місцезнаходженням за межами України:

- а) нерезиденти;
- б) учасники;
- в) резеденти;
- г) всі відповіді не вірні.

10. Яким методом проводиться аналіз структури експорту:

- а) різниць;
- б) елімінування;
- в) порівняння;
- г) методом найменшого числа.

Тест № 9

1. Реальні інвестиції у статутні капітали юридичних осіб в обмін на корпоративні права:
 - а) прямі;
 - б) непрямі;
 - в) зайві;
 - г) всі відповіді не вірні.

2. Період, протягом якого інвестиційні витрати повністю відшкодовуються:
 - а) часовий;
 - б) термін окупності;
 - в) рік;
 - г) місяць.

3. Фінансові вкладення в цінні папери інших підприємств – це:
 - а) фінансові інвестиції;
 - б) реальні інвестиції;
 - в) ануїтети;
 - г) ризики.

4. Що не є напрямом аналізу інвестиційної діяльності:
 - а) аналіз реальних інвестицій;
 - б) аналіз фінансових інвестицій;
 - в) порівняльний аналіз інвестиційних проектів;
 - г) маржинальний аналіз.

5. Прийом, що дозволяє оцінити теперішню вартість майбутніх надходжень від інвестиційної діяльності:
 - а) дисконтування;
 - б) порівняння;
 - в) елімінування;
 - г) сканування.

6. Аналіз, ціль якого у виборі і обґрунтуванні інвестиційних проектів:
 - а) маржинальний;
 - б) інвестиційний;
 - в) інтегральний;
 - г) індексний.

7. Вкладення коштів в нове будівництво – це:
 - а) реальні інвестиції;
 - б) не реальні інвестиції;
 - в) ануїтети;

г) ризики.

8. Інвестиції за термінами інвестування:

- а) фінансові;
- б) короткострокові;
- в) реальні;
- г) прямі.

9. Що не є формою інвестування?

- а) грошова;
- б) майнова;
- в) лізинг;
- г) пряма.

10. Який показник не використовується для оцінки ефективності реальних інвестицій:

- а) рентабельність реальних інвестицій;
- б) внутрішня норма доходу;
- в) собівартість реалізованої продукції;
- г) термін окупності.

Тест № 10

1. Методи, що використовуються в аналізі інвестиційної діяльності, можна розділити на групи:

- а) засновані на дисконтованих оцінках;
- б) заснованих на оцінках населення;
- в) засновані на облікових оцінках;
- г) всі відповіді не вірні.

2. Який методичний прийом застосовують для приведення грошових потоків до початку інвестування:

- а) порівняння;
- б) дисконтування;
- в) елімінування;
- г) ділення.

3. Що не є джерелами інвестування:

- а) ануїтети;
- б) прибуток;
- в) вкладення засновників;
- г) кредити.

4. Аналіз, що ґрунтується на визначенні інвестиційного процесу:

- а) індексний;

- б) маржинальний;
- в) інвестиційний;
- г) маркетинговий.

5. Які інвестиції належать до капітальних / реальних:

- а) в цінні папери;
- б) в основні засоби;
- в) в статутний капітал іншого підприємства;
- г) депозитні вклади в банках.

6. Який ризик фінансового активу оцінюється за коефіцієнтом „ β ”:

- а) недиверсифікований;
- б) несистемний;
- в) несистематичний;
- г) систематичний.

7. Що не є цінними паперами:

- а) акції;
- б) облігації;
- в) вексель;
- г) бланки звітів.

8. Всі види майнових інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти з метою одержання ефекту (прибутку):

- а) інвестиції;
- б) засоби;
- в) результати діяльності;
- г) всі відповіді не вірні.

9. Які інвестиції належать до фінансових:

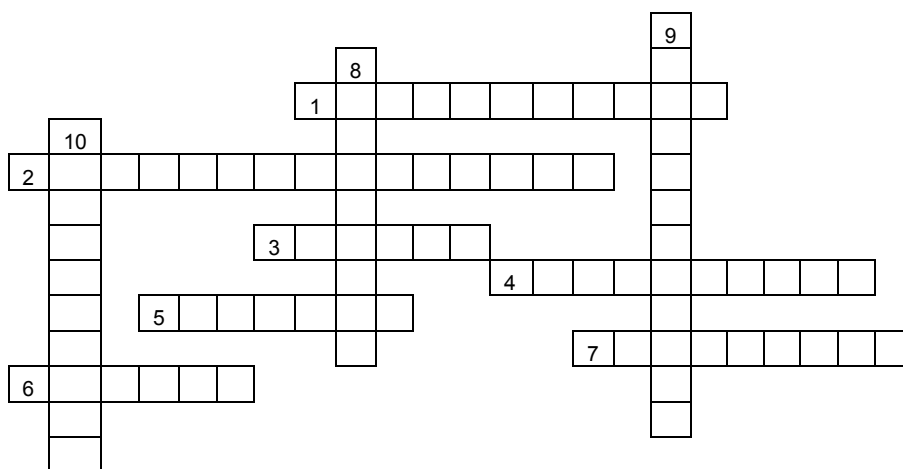
- а) в нове будівництво;
- б) в цінні папери;
- в) в технічне переозброєння;
- г) в реконструкцію.

10. Який методичний прийом застосовують для визначення ринкової ціни акції:

- а) порівняння;
- б) елімінування;
- в) дисконтування;
- г) всі відповіді вірні.

Кросворди до модуля 5

Кросворд № 1

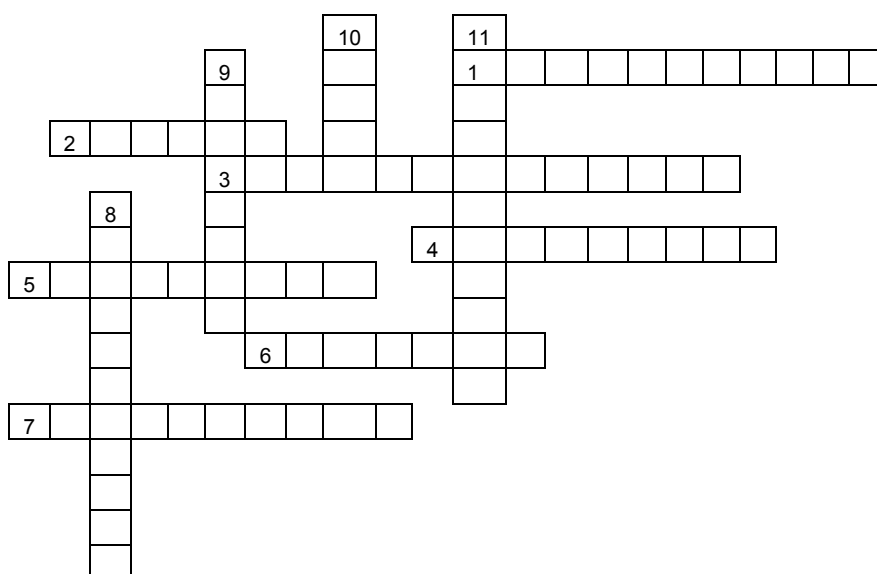
По горизонталі:

1. Метод аналізу ЗЕД, суть якого в розкладанні показників. 2. Аналіз ЗЕД, який проводиться після закінчення певного циклу діяльності. 3. Придбання товару в іноземного контрагента. 4. Основний метод аналізу ЗЕД. 5. Продаж товару іноземному контрагенту. 6. Комплексна оцінка діяльності підприємства. 7. Метод аналізу ЗЕД, суть якого в об'єднанні різномірних елементів.

По вертикалі:

8. Продаж раніше імпортованого без доробки товару із ввезенням з-за кордону. 9. Нейтралізація всіх одночасно діючих факторів, крім одного, вплив якого вивчається. 10. Один з видів не повного аналізу ЗЕД.

Кросворд №2

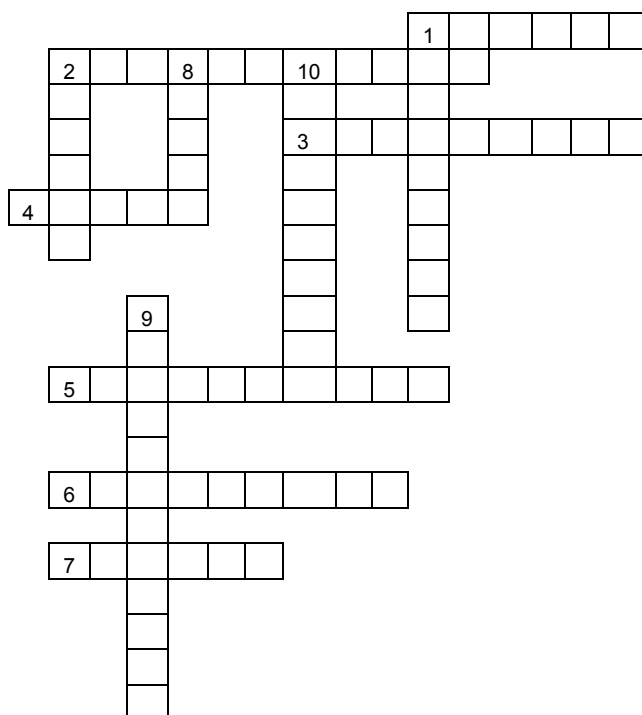

По горизонталі:

1. Аналіз ЗЕД, який проводиться безпосередньо в ході господарської діяльності.
2. Комплексна оцінка діяльності підприємства.
3. Аналіз, який вивчає кон'юнктуру міжнародного ринку.
4. Вид факторного аналізу ЗЕД.
5. Метод аналізу, який вивчає вплив факторів.
6. Метод особистої аналогії.
7. Певна ситуація на ринку.

По вертикалі:

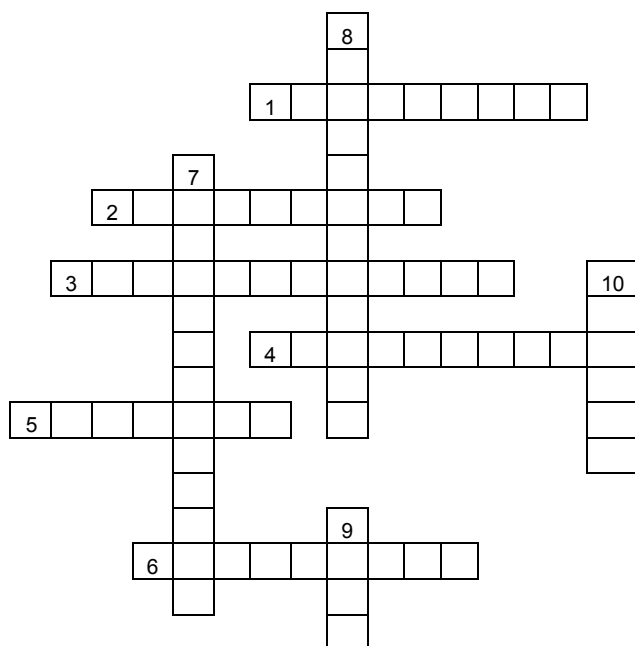
8. Здатність активів перетворюватися в грошові кошти.
9. Придбання раніше експортованого без доробки товару із ввезенням з-за кордону.
10. Місце купівлі – продажу.
11. Різновид агентської комісійної угоди в ЗЕД.

Кросворд № 3**По горизонталі:**

1. Придбання товару в іноземного контрагента.
2. Група методів аналізу ЗЕД, до яких відносяться методи порівняння, середніх та відносних величин.
3. Поєднання несумісних та невідповідних елементів.
4. Спосіб дослідження явищ і процесів.
5. Основний метод аналізу ЗЕД.
6. Аналіз, за допомогою якого вивчають вплив факторів.
7. Метод аналізу, суть якого в об'єднанні думок експертів, з урахуванням всіх запропонованих ідей.

По вертикалі:

1. Метод аналізу ЗЕД, суть якого у побудові агрегатних індексів. 2. Об'єднання елементів аналізу на вищому рівні. 8. Основна тенденція динамічного ряду. 9. Структурний аналіз балансу. 10. Метод аналізу, що полягає в розробці і опрацюванні тестів.

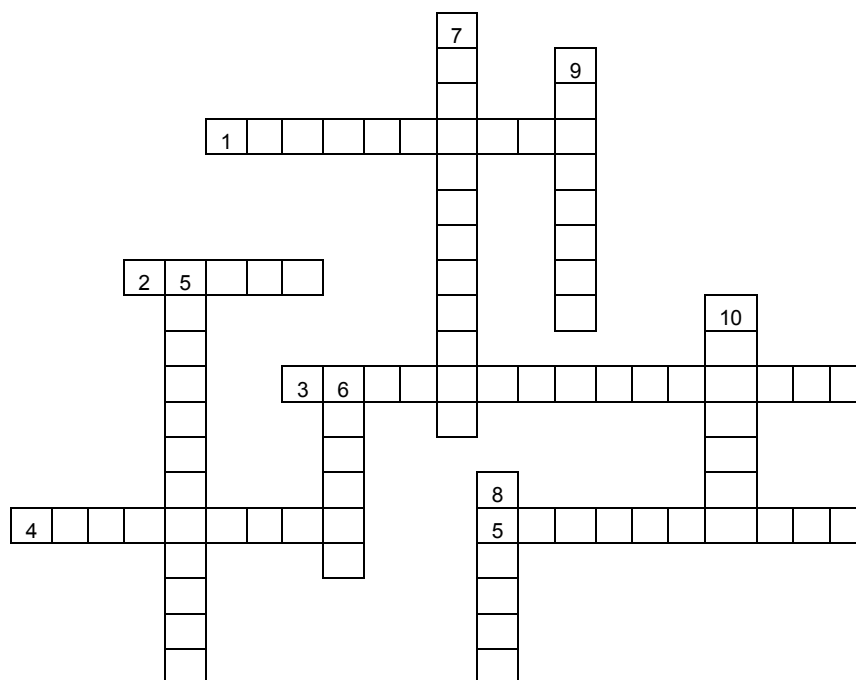
Кросворд № 4**По горизонталі:**

1. Спосіб мислення, спрямований на одержання високих доходів від ЗЕД. 2. Метод аналізу, який дає можливість визначити вплив факторів на результативний показник. 3. Структурний аналіз балансу. 4. Економічна ситуація на ринку в певний момент. 5. Вивезення товарів за кордон з ціллю продажу. 6. Обсяг товарів, які реалізуються на даному ринку протягом року, це ринку.

По вертикалі:

7. Метод прогнозування, суть якого у перенесенні існуючої тенденції у майбутнє. 8. Аналіз точки беззбитковості це аналіз. 9. Грошовий вираз вартості товару. 10. Комплексна оцінка діяльності підприємства.

Кросворд № 5

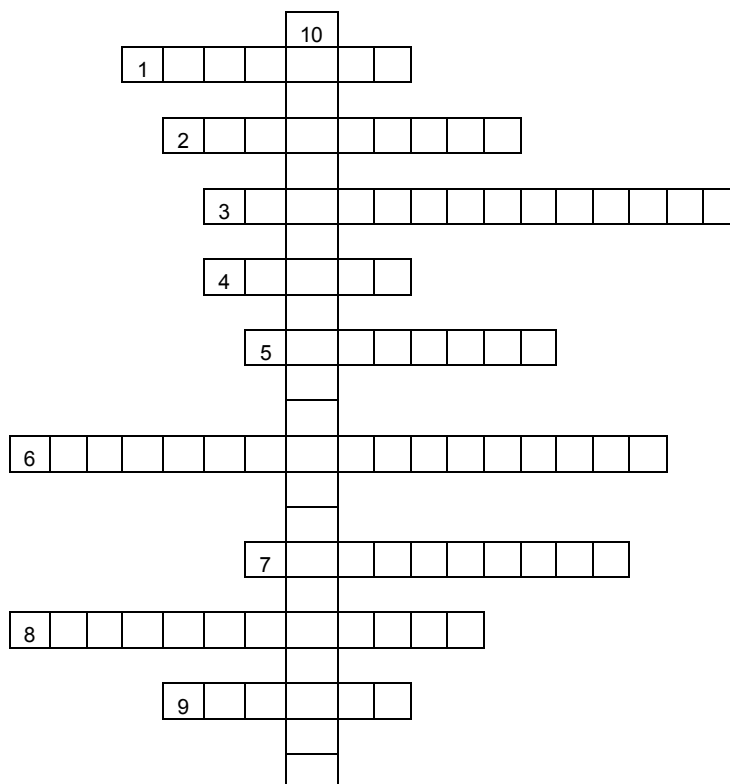
По горизонталі:

1. Перелік видів продукції із зазначенням обсягів виробництва. 2. Спосіб дослідження. 3. Перша назва фінансового аналізу. 4. Показник якості – коефіцієнт 5. Економічна ситуація на ринку в кожний певний момент.

По вертикалі:

5. Міра реагування однієї змінної внаслідок односоткової зміни іншої змінної. 6. Комплексна оцінка діяльності підприємства. 7. Нейтралізація всіх одночасно діючих факторів крім одного, вплив якого вивчається. 8. Один з показників конкурентоспроможності. 9. Сукупність способів і методів дослідження. 10. Вивезення товарів за кордон з ціллю його реалізації.

Кросворд № 6

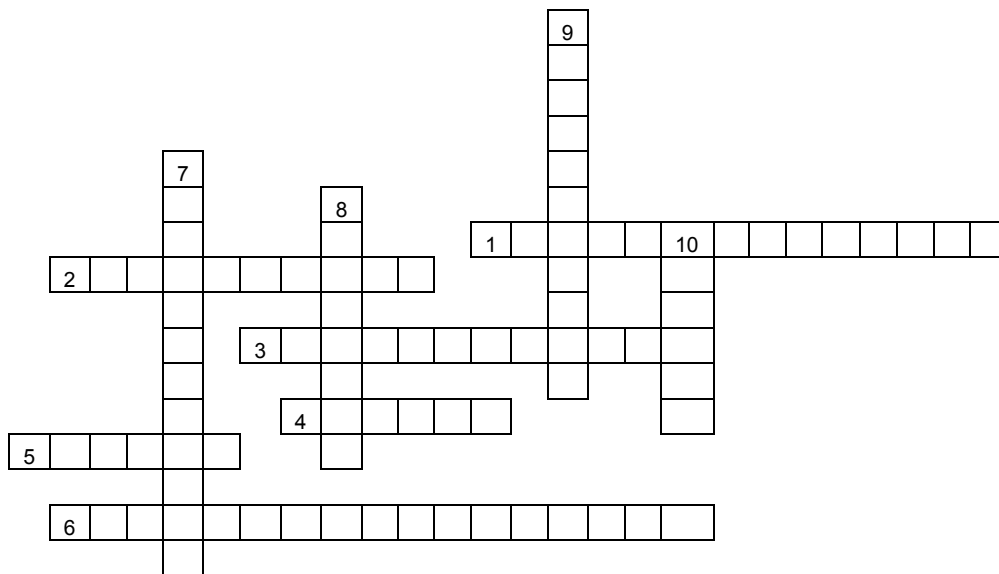
По горизонталі:

1. Продаж товару іноземному контрагенту. 2. Виробництво і реалізація продукції на основі попиту населення. 3. Порівняння окремих статей балансу з попереднім періодом це аналіз. 4. Місце купівлі – продажу. 5. Один з коефіцієнтів ліквідності, який розраховується відношенням суми поточних активів до суми короткострокових зобов'язань, це коефіцієнт 6. Можливість господарства розраховуватися з боргами. 7. Основний метод аналізу ЗЕД. 8. Міра реагування однієї змінної на відсоткову зміну іншої. 9. Один з показників конкурентоспроможності товару.

По вертикалі:

10. Спроможність витримувати порівняння з аналогічними товарами та послугами інших виробників.

Кросворд № 7

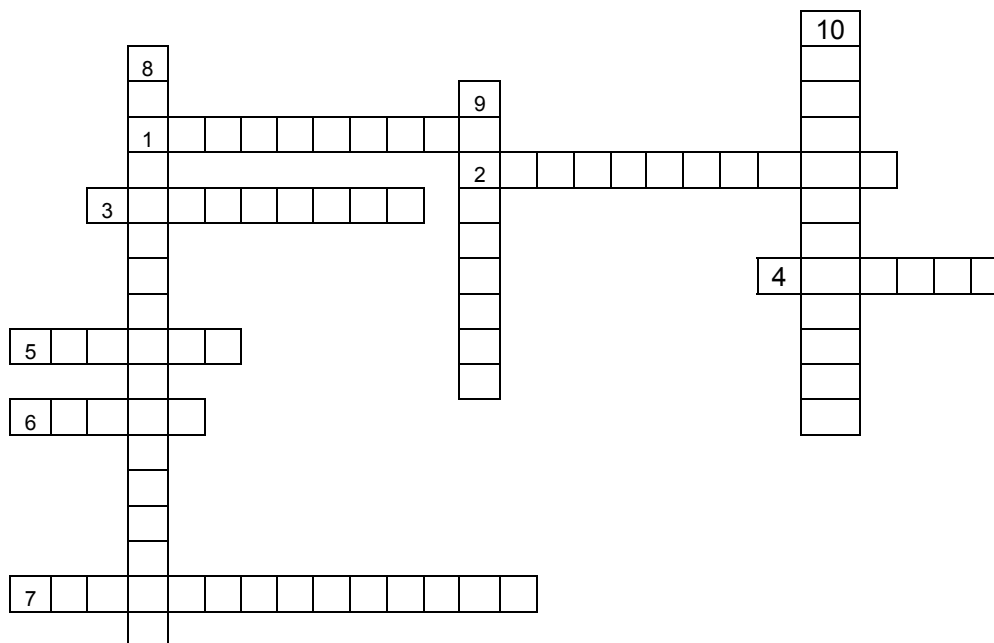
По горизонталі:

1. Показник ефективності зовнішньоекономічних операцій. 2. Метод оцінки виконання контракту. 3. Перелік асортиментних позицій товару. 4. Один з показників конкурентоспроможності продукції. 5. Комплексна оцінка діяльності підприємства. 6. Можливість підприємства розраховатися з боргами.

По вертикалі:

7. Витрати на виробництво та реалізацію продукції. 8. Метод дослідження, який характеризується розміщенням показників в хронологічній послідовності. 9. Здатність активів перетворюватися в грошові кошти. 10. Основне джерело фінансового аналізу.

Кросворд № 8

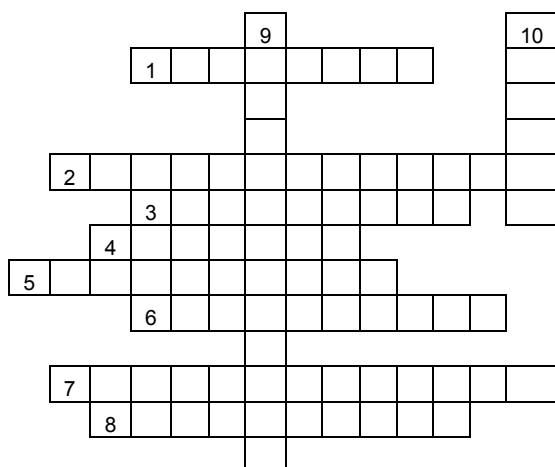
По горизонталі:

1. Перелік видів продукції із зазначеним обсягом випуску. 2. Виробництво продукції рівними частинами за однакові проміжки робочого часу. 3. Назва коефіцієнту, який характеризується співвідношенням вартості усієї продукції до її вартості за ціною загальних показників якості. 4. Комплексна оцінка діяльності підприємства. 5. Придбання товару в іноземного контрагента. 6. Місце купівлі – продажу. 7. Показник ефективності зовнішньоекономічних операцій.

По вертикалі:

8. Спроможність підприємства розрахуватися по зобов'язаннях. 9. Співвідношення окремих видів у загальному обсязі виробництва. 10. Міра реагування однієї змінної при 1 % зміні іншої змінної.

Кросворд № 9

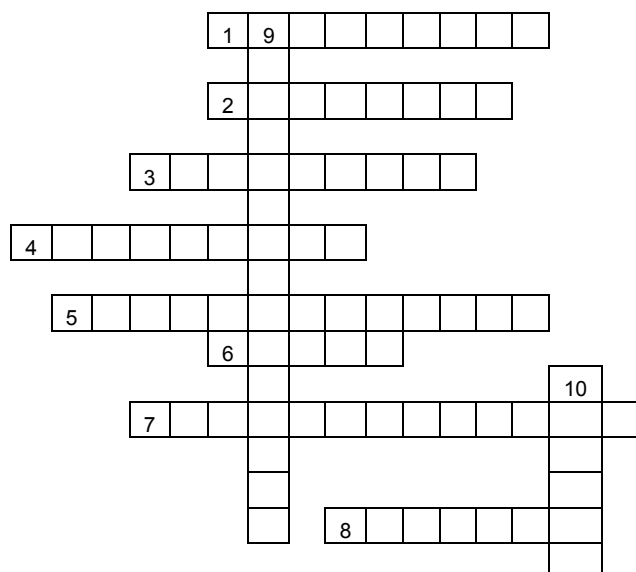
По горизонталі:

1. Інвестиції у вигляді акцій. 2. Інвестиції строком понад один рік. 3. Інвестиції в основні засоби. 4. Джерело інвестування. 5. Всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності з метою одержання прибутку. 6. Реальні інвестиції в нове будівництво. 7. Метод, що дозволяє оцінити теперішню вартість майбутніх надходжень від інвестицій. 8. Суб'єкти інвестування.

По вертикалі:

9. Аналіз, ціль якого вибір і оцінка інвестиційних проектів. 10. Комплексна оцінка діяльності підприємства.

Кросворд № 10

По горизонталі:

1. Період, протягом якого інвестиційні витрати повністю відшкодовуються, це термін 2. Одне з джерел інвестування. 3. Вид інвестицій в основні і оборотні засоби. 4. Інвестиції в цінні папери інших підприємств. 5. Аналіз, ціль якого у виборі і обґрунтуванні інвестиційних проектів. 6. Реальні інвестиції у статутні капітали юридичних осіб в обмін на корпоративні права. 7. Прийом, що дозволяє оцінити теперішню вартість майбутніх надходжень від інвестиційної діяльності. 8. Вкладення коштів в нове будівництво, це інвестиції

По вертикалі:

9. Інвестиції за термінами інвестування. 10. Комплексна оцінка діяльності підприємства.

Відповіді на тести
Модуль 4
Фінансово-економічний аналіз

№ тесту	Номер питання тестів									
Відповіді	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	в	в	а	в	а	в	а	а	а	в
2	г	г	а	а	г	а	г	г	а	а,в
3	в	б	в	в	а	в	а	в	в	а
4	а	а	б	г	а	а	в	в	а	г
5	в	б	в	б	б	в	в	г	в,г	в
6	а	в	г	а	в	в	в	г	а	а
7	г	а	г	а	б	г	а	б	г	а
8	а	а	б	б	а	в	а	а	б	в
9	а	а	а	б	а	а	б	а	г	г
10	а	а	б	г	в	б	г	а	б	а
11	а	г	б	а	а	а	а	а	а	а
12	в	б	в	а	а	б	г	в	а	б
13	а	г	а	б	б	а	г	б	а	б

Модуль 5
Організація і методика аналізу ЗЕД і інвестиційної діяльності

№ тесту	Номер питання тестів									
Відповіді	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	в	г	б	б	а	б	б	г	в	б
2	в	в	б	г	а	в	а	б	а	а
3	б	в	в	а	б	а	б	а	а	в
4	б	а	б	в	б	в	б	г	в	а
5	а	а	а	а	а	б	а	а	б	б
6	в	в	а	а	а	б	а	б	а	а
7	а	в	а	а	в	а	а	б	а	в
8	а	б	б	а	а	а	в	б	а	в
9	а	б	а	г	а	б	а	б	г	в
10	а	б	а	в	б	а	г	а	б	в

Відповіді на кросворди
Модуль 4
Фінансово-економічний аналіз
Кросворд № 1

По горизонталі:

1. Рентабельність.
2. Оборотність.
3. Збитки.
4. Капітал.
5. Власні.
6. Актив.
7. Кредит.
8. Знос.
9. Використання.
10. Ліквідність.

По вертикалі:

1. Ризик.

Кросворд № 2

По горизонталі:

1. Внутрішні.
2. Ліквідність.
3. Амортизація.
4. Дебіторська.
5. Вексель.
6. Оборотні.
7. Матеріаломісткість.
8. Платоспроможність.
9. Компенсація.
10. Мобільні.
11. Оборотність.
12. Девальвація.
13. Кредит.
14. Загальний.

По вертикалі:

1. Кредитоспроможність.
2. Статутний.
8. Прибуток.

Кросворд № 3

По горизонталі:

1. Кредит.
2. Рентабельність.
3. Банкнота.
4. Насіння.
5. Капітал.
6. Вексель.
7. Собівартість.
8. Імобілізація.
9. Кредитор.
10. Активні.
11. Сальдо.
12. Власні.
13. Оборотні.
14. Девальвація.
15. Аванс.

По вертикалі:

1. Валовий.
2. Готівка.
3. Собівартість.
4. Змінні.
5. Ефективність.
6. Кредиторська.
7. Дебітор.
8. Індивідуальна.
9. Фінанси.
10. Мобільні.

Кросворд № 4

По горизонталі:

1. Інвестиційна.
2. Прибуток.
3. Дебіторська.
4. Облігація.
5. Фінансовий.
6. Аналіз.
7. Нетто.

По вертикалі:

8. Ліквідність.
9. Рентабельності.
10. Акція.

Кросворд № 5

По горизонталі:

1. Покриття.
2. Аналіз.
3. Баланс.
4. Балансовий.
5. Горизонтальний.
6. Ліквідності.
7. Платоспроможність.
8. Методологія.

По вертикалі:

9. Балансознавство.
10. Вертикальний.

Кросворд № 6

По горизонталі:

1. Актив.
2. Активності.
3. Колефіцієнтний.
4. Операційна.
5. Прогнозування.
6. Стабільності.
7. Фінансова.
8. Кредиторська.
9. Збиток.

По вертикалі:

10. Кредитоспроможність.

Кросворд № 7

По горизонталі:

1. Заборгованість.
2. Пасив.
3. Оборотності.
4. Структурний.
5. Брутто.
6. Альтмана.
7. Звичайна.
8. Лівериджу.

По вертикалі:

9. Банкрутства.
10. Стійкості.

Кросворд № 8

По горизонталі:

1. Амортизація.
2. Аналіз.
3. Змінні.
4. Постійні.
5. Фактична.
6. Адміністративні.

По вертикалі:

7. Планова.
8. Собівартість.
9. Матеріальні.
10. Виробничі.

Кросворд № 9

По горизонталі:

1. Матеріальні.
2. Прибуток.
3. Маржинальний.
4. Фінанси.
5. Ліквідність.
6. Аналіз.
7. Змінні.
8. Собівартість.
9. Постійні.

По вертикалі:

10. Рентабельність.
11. Амортизація.
12. Стійкість.
13. Баланс.

Кросворд № 10

По горизонталі:

1. Платоспроможність.
2. Прибуток.
3. Ліквідність.
4. Горизонтальний.
5. Ціна.
6. Амортизація.
7. Номенклатура.
8. Капітал.

По вертикалі:

6. Аналіз.
9. Кореляційний.
10. Порівняння.
11. Фінансовий.

Модуль 5
Організація і методика аналізу ЗЕД і інвестиційної діяльності

Кросворд № 1

По горизонталі:

1. Деталізація. 2. Ретроспективний. 3. Імпорт. 4. Порівняння. 5. Експорт. 6. Аналіз. 7. Синектика.

По вертикалі:

8. Реекспорт. 9. Елімінування. 10. Тематичний.

Кросворд № 2

По горизонталі:

1. Оперативний. 2. Аналіз. 3. Маркетинговий. 4. Індексний. 5. Факторний. 6. Емпатія. 7. Кон'юнктура.

По вертикалі:

8. Ліквідність. 9. Реімпорт. 10. Ринок. 11. Консигнація.

Кросворд № 3

По горизонталі:

1. Імпорт. 2. Статистичні. 3. Синектика. 4. Метод. 5. Порівняння. 6. Факторний. 7. Дельфі.

По вертикалі:

1. Індексний. 2. Синтез. 8. Тренд. 9. Вертикальний. 10. Тестування.

Кросворд № 4

По горизонталі:

1. Маркетинг. 2. Факторний. 3. Вертикальний. 4. Кон'юнктура. 5. Експорт. 6. Місткість.

По вертикалі:

7. Екстраполяція. 8. Маржинальний. 9. Ціна. 10. Аналіз.

Кросворд № 5

По горизонталі:

1. Асортимент. 2. Метод. 3. Балансознавство. 4. Сортовості. 5. Кон'юнктура.

По вертикалі:

5. Еластичність. 6. Аналіз. 7. Елімінування. 8. Якість. 9. Методика. 10. Експорт.

Кросворд № 6

По горизонталі:

1. Експорт. 2. Маркетинг. 3. Горизонтальний. 4. Ринок. 5. Покриття. 6. Платоспроможність. 7. Порівняння. 8. Еластичність. 9. Якість.

По вертикалі:

1. Конкурентоспроможність.

Кросворд № 7

По горизонталі:

1. Рентабельність. 2. Порівняння. 3. Номенклатура. 4. Якість. 5. Аналіз. 6. Платоспроможність.

По вертикалі:

7. Собівартість. 8. Динаміка. 9. Ліквідність. 10. Баланс.

Кросворд № 8

По горизонталі:

1. Асортимент. 2. Ритмічність. 3. Сортності. 4. Аналіз. 5. Імпорт. 6. Ринок. 7. Рентабельність.

По вертикалі:

8. Платоспроможність. 9. Структура. 10. Еластичність.

Кросворд № 9

По горизонталі:

1. Зовнішні. 2. Довгострокові. 3. Внутрішні. 4. Кредити. 5. Інвестиція. 6. Капітальні. 7. Дисконтування. 8. Вітчизняні.

По вертикалі:

9. Інвестиційний. 10. Аналіз.

Кросворд № 10

По горизонталі:

1. Окупності. 2. Прибуток. 3. Внутрішні. 4. Фінансові. 5. Інвестиційний. 6. Прямі. 7. Дисконтування. 8. Реальні.

По вертикалі:

9. Короткострокові. 10. Аналіз.

Схема рейтингової оцінки

Семестр	Форма рейтингового контролю	Бальна оцінка	
		Макси - мальна	Модуль 1
7	I. Вихідний контроль - іспит	40	40
	II. Семестровий контроль	60	60
	1. Постійна робота:		
	- тестування	5	5
	- ведення конспектів	0,5-1	1
	- активність на заняттях, в т.ч.		
	• доречні запитання	0,5-1	1
	• відповіді на запитання	0,5-1	1
	• участь в обговоренні питань	0,5-1	1
	• регулярність відвідування занять	0,5-1	1
	- розв'язання задач	5	5
	- розв'язання кросвордів	5	
	2. Регулярна робота:		
	- контрольна робота, в т.ч.	10	40
	• теоретична частина	5	20
	• практична частина	5	20
	- участь у ділових іграх	5	
	3. Самостійна робота:		
	- реферати	5	
	- розробка кросвордів	5	
	- розробка тестів	5	5
	4. Творча робота:		
	- участь в олімпіадах (вузівські, республіканські)	25-50	
	- участь в науково-дослідних роботах	до 10	
	- виступ на конференціях	до 15	
	Штрафні бали:		
	- за пропуск лекцій	-3	
	- за пропуск практичних занять	-2	
	Разом по модулях		60
	Всього за семестр	100	100

Навчальне видання

Укладачі : Клочан Віра Павлівна,
Костаневич Ніна Іванівна,
Вишневська Ольга Миколаївна та ін.

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

ПРАКТИКУМ

Комп'ютерна верстка Н.В. Бобровська

Формат 60x84/16 Папір друк. 65 г/м².
Ум. Друк. Арк. 12. Тираж 50 прим. Зам. № _____

Видавничий відділ Миколаївського державного аграрного університету.
54010, м. Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1155 від 17.12.2002 р.